

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT

Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski socialni sklad

TEMELJI BANČNEGA POSLOVANJA

ROMANA FIŠER

Višješolski strokovni program: Ekonomist
Učbenik: Temelji bančnega poslovanja
Gradivo za 2. letnik

Avtorica:

mag. Romana Fišer, univ. dipl. ekon.
B&B izobraževanje in usposabljanje d.o.o.
Višja strokovna šola

Strokovna recenzentka:

mag. Tatjana Selan, univ. dipl. ekon.

Lektorica:

Tanja Srebrnič, prof. slov. jez.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

336.71 (075.8) (0.034.2)

FIŠER, Romana

Temelji bančnega poslovanja [Elektronski vir] : gradivo za 2.
letnik / Romana Fišer. - El. knjiga. - Ljubljana : Zavod IRC, 2010.
- (Višješolski strokovni program Ekonomist / Zavod IRC)

Način dostopa (URL): http://www.zavod-irc.si/docs/Skriti_dokumenti/Temelji_bancnega_poslovanja-Fiser.pdf. - Projekt Impletum

ISBN 978-961-6824-32-3
251030784

Izdajatelj: Konzorcij višjih strokovnih šol za izvedbo projekta IMPLETUM

Založnik: Zavod IRC, Ljubljana.

Ljubljana, 2010

Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje je na svoji 124. seji dne 9. 7. 2010 na podlagi 26. člena Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Ur. l. RS, št. 16/07-ZOFVI-UPB5, 36/08 in 58/09) sprejel sklep št. 01301-4/2010 / 11-2 o potrditvi tega učbenika za uporabo v višješolskem izobraževanju.

© Avtorske pravice ima Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije.

Gradivo je sofinancirano iz sredstev projekta Impletum 'Uvajanje novih izobraževalnih programov na področju višjega strokovnega izobraževanja v obdobju 2008-11'.

Projekt oz. operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za šolstvo in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete 'Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja' in prednostne usmeritve 'Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja'.

Vsebina tega dokumenta v nobenem primeru ne odraža mnenja Evropske unije. Odgovornost za vsebino dokumenta nosi avtor.

KAZALO VSEBINE

PREDGOVOR.....	3
1 BANČNI SISTEM	5
1.1 PREDSTAVITEV BANČNEGA SISTEMA.....	5
1.2 BANČNI SISTEM V SLOVENIJI.....	6
1.3 PRAVNA UREDITEV BANK IN HRANILNIC V SLOVENIJI.....	9
1.4 BANČNE DIREKTIVE EVROPSKE SKUPNOSTI.....	11
2 VLOGA BANKE V TRŽNEM GOSPODARSTVU	14
2.1 VLOGA IN FUNKCIJE BANKE	14
2.1.1 Posredniška funkcija banke	15
2.1.2 Oskrbovalna funkcija banke	15
2.1.3 Pridobitniška funkcija banke	15
2.1.4 Selektivna funkcija banke	16
2.2 NAČELA BANČNEGA POSLOVANJA.....	16
2.2.1 Načelo likvidnosti.....	16
2.2.2 Načelo varnosti.....	17
2.2.3 Načelo rentabilnosti.....	18
2.2.4 Načelo tržnosti.....	18
2.3 SPLOŠNI POSLOVNI POGOJI BANK V SLOVENIJI.....	19
2.3.1 Temeljna pravila v razmerju med banko in stranko	19
2.3.2 Odpiranje in vodenje računov	19
2.3.3 Dolžnost stranke do sodelovanja	19
2.3.4 Stroški bančnih storitev	20
2.3.5 Zavarovanje bančnih terjatev do strank.....	20
2.3.6 Zaščita depozitov.....	20
2.3.7 Prenehanje poslovnega odnosa.....	21
3 ORGANIZACIJSKA STRUKTURA BANKE	23
3.1 OPREDELITEV IN POMEN ORGANIZACIJSKE STRUKTURE BANKE	23
3.2 NOTRANJA ORGANIZACIJA	24
3.2.1 Vrste organizacijskih enot banke po organizacijskih nivojih	26
3.2.2 Funkcionalne organizacijske enote.....	26
3.3 PODPORA POSLOVANJU	27
3.3.1 Kontrola in postopki v zaledni službi	27
3.3.2 Računovodstvo	27
3.3.3 Informacijska tehnologija.....	28
4 TRŽENJE BANČNIH STORITEV	30
4.1 TRŽENJE BANČNIH STORITEV	30
4.2 TRŽNO KOMUNICIRANJE V BANKAH	31
4.2.1 Orodja komuniciranja.....	31
4.2.2 Merjenje učinkov komuniciranja.....	32
4.3 TRŽNE PRODAJNE POTI.....	32
4.3.1 Poslovna mreža	32
4.3.2 Zasebno bančništvo	33
4.3.3 Sodobne tržne poti.....	33
4.3.4 Pojem elektronskega bančništva.....	34
4.3.5 Prednosti in slabosti elektronskega bančništva.....	34
4.3.6 Elektronski informacijski sistem SISBON	34
5 VRSTE BANČNIH POSLOV	36
5.1 OPREDELITEV BANČNIH POSLOV	36
5.1.1 Pasivni bančni posli.....	37
5.1.2 Aktivni bančni posli	37
5.1.3 Nevtralni bančni posli	38
5.1.4 Lastni bančni posli.....	38

5.2 PASIVNE BANČNE STORITVE.....	38
5.2.1 Osební račun za fizične osebe.....	38
5.2.2 Poslovni račun za pravne osebe.....	39
5.2.3 Varčevanje.....	40
5.2.4 Depoziti.....	42
5.3 AKTIVNE BANČNE STORITVE.....	43
5.3.1 Krediti.....	43
5.3.2 Lizing.....	47
5.3.3 Faktoring.....	48
5.3.4 Investicijsko bančništvo.....	48
5.4 NEVTRALNE BANČNE STORITVE	49
5.4.1 Garancija.....	49
5.4.2 Plačilni promet.....	49
5.4.3 Akreditiv.....	50
5.4.4 Inkaso	50
5.4.5 Plačilne kartice	51
5.4.6 Izvedeni finančni instrumenti	54
5.4.7 Borzno posredništvo	54
5.4.8 Osební storitve	55
5.5 STORITVE SODOBNEGA BANČNIŠTVA	56
5.5.1 Bančni avtomati.....	56
5.5.2 Telefonsko bančništvo	57
5.5.3 Informacijski terminali	57
5.5.4 Odjemalec za spletno trgovino	57
5.5.5 POS-terminali	58
5.5.6 Mobilno bančništvo	58
5.5.7 Internetno bančništvo.....	59
6 POLITIKA UPRAVLJANJA S TVEGANJI V BANKI – BASEL II	60
6.1 BASEL I IN KOEFICIENT KAPITALSKE USTREZNOSTI	60
6.2 PREDSTAVITEV BASEL II	61
6.2.1 Minimalne kapitalske zahteve	62
6.2.2 Regulativni nadzor.....	65
6.2.3 Tržna disciplina	65
6.3 VRSTE TVEGANJ	65
6.3.1 Valutno tveganje.....	66
6.3.2 Obrestno tveganje.....	66
6.3.3 Kreditno tveganje	66
6.3.3.1 Analiza kreditne sposobnosti	67
6.3.3.2 Kazalniki kreditne sposobnosti	68
6.3.4 Likvidnostno tveganje	69
6.3.5 Operativno tveganje.....	69
6.4 OBVLADOVANJE TVEGANJ	70
6.4.1 Politika upravljanja s tveganji	70
6.4.2 Instrumenti za zmanjševanje tveganj	71
7 RAČUNOVODSKI IZKAZI IN POROČANJE BANKE	73
7.1 RAČUNOVODSKA NAČELA IN POMEN EVIDENTIRANJA POSLOVNIH DOGODKOV	73
7.2 VRSTE RAČUNOVODSKIH IZKAZOV	74
7.2.1 Bilanca stanja.....	74
7.2.2 Bilanca uspeha – izkaz poslovnega izida.....	76
7.2.3 Izkaz finančnega izida	77
7.2.4 Izkaz gibanja kapitala	79
7.3 ANALIZA IZKAZA POSLOVNEGA IZIDA	79
7.3.1 Obrestni prihodki in odhodki.....	80
7.3.2 Neobrestni prihodki in odhodki	83
7.3.3 Stroški.....	83
7.3.4 Rezervacije in odpisi	84
7.4 ANALIZA KAZALNIKOV – KONTROLING	84
7.4.1 Kazalniki kvalitete aktive	84
7.4.2 Kazalniki kapitalske moči.....	86

7.4.3	Kazalniki donosnosti	87
7.4.4	Kazalniki virov financiranja in likvidnosti	88
7.5	POROČANJE BANK	89
8	LITERATURA IN VIRI	91

SEZNAM SLIK

Slika 1:	Lastniška struktura bančnega sektorja v Sloveniji na dan 31. 12. 2008.....	7
Slika 2:	Povprečna struktura obveznosti bank v Sloveniji na dan 31. 12. 2008.....	8
Slika 3:	Povprečna struktura naložb bank v Sloveniji na dan 31. 12. 2008	8
Slika 4:	Krogotok sredstev v banki.....	17
Slika 5:	Prodajni in marketinški koncept v banki.....	18
Slika 6:	Organizacijska shema Banke Koper	25
Slika 7:	Prikaz depozitnega poslovanja banke „X“ v obdobju 2004–2006	43
Slika 8:	Prikaz depozitnega poslovanja banke „X“ v obdobju 2004–2006	44
Slika 9:	Potek neposrednega faktoringa	48
Slika 10:	BA Maestro NKBM	51
Slika 11:	MasterCard Probanka	52
Slika 12:	VISA NLB	52
Slika 13:	Posojilna NLB Karanta	52
Slika 14:	MASTER CARD poslovna kartica	53
Slika 15:	VISA poslovna kartica	53
Slika 16:	Informacijski terminal	57
Slika 17:	Trije stebri Basel II.....	62
Slika 18:	Minimalne kapitalske zahteve – struktura.....	63
Slika 19:	Proces upravljanja tveganj	71
Slika 20:	Struktura izkaza poslovnega izida kot različni nivoji donosnosti	80

SEZNAM TABEL

Tabela 1: Bilančna vsota, stopnja rasti in tržni deleži bank v Sloveniji na dan 31.12.2008.....	7
Tabela 2: Storitve, ki jih lahko opravimo na bankomatih.....	56
Tabela 3: Primerjava sprememb med Baslom I in II	61
Tabela 4: Stopnje tveganja oz. UTEŽI.....	64
Tabela 5: Izračun cene kapitala pri 100-odstotnem ponderju	64
Tabela 6: Bilanca stanja in izkaz uspeha	64
Tabela 7: Prikaz najpomembnejših finančnih kazalnikov podjetja	68
Tabela 8: Bilanca stanja	75
Tabela 9: Strukturni prikaz postavk v bilanci stanja in njihovi deleži v %	76
Tabela 10: Obrazec – Konsolidirani izkaz poslovnega izida za obdobje	77
Tabela 11: Izkaz denarnih tokov za obdobje	78
Tabela 12: Struktura gibanja kapitala	79
Tabela 13: Izkaz poslovnega izida banke	80
Tabela 14: Odstotno letno obrestovanje za različna obdobja	83

»Denar je sveta vladar.«

PREDGOVOR

Zgodovina piše, da so se pojavili prvi depoziti posli in krediti že v starem Babilonu pod okriljem tedanjih vladarjev. Prva bančna podjetja pa so nastala med VIII. in V. stoletjem pred našim štetjem v antični Grčiji. Takrat so se pojavili tudi prvi privatni menjalci, »trapeziti«. Bančni posli so se naprej razvijali po grškem vzoru v starem Rimu. Že v Grčiji in kasneje v starem Rimu je bil poznan tekoči račun in žiro posel.

Iz srednjega veka so znani menjalci, »campores«, in bankirji, »banchieri«, iz Lombardije, ki so kar na ulici za mizo, »bank«, menjavali denar in opravljali bančne posle. Od tod tudi izvira beseda banka.

V XII. Stoletju so italijanski trgovci ustanovili društvo za varovanje depozitov, prva banka v Italiji pa je bila Casa di sant Giorgio iz Genove, ustanovljena v letu 1407.

Amsterdamska Wisselbanka, ustanovljena leta 1609, je uvedla poseben bančni (knjižni denar). Gospodarski razvoj, ki se je v Evropi začel po odkritju Amerike, je narekoval tudi razvoj bančništva. V Nemčiji je bila znana Hamburška žiro banka (1619 – 1875), v Angliji pa prva specializirana banka Bank of England (1694). (Opća enciklopedija, Zagreb, 1977).

Razvoj slovenskega bančništva je potekal v več državnih tvorbah in družbenih ureditvah. Začel se je znotraj Habsburške monarhije in njenega gospodarskega ustroja. Proti koncu prve polovice devetnajstega stoletja je bil opazen premik v poslovanju bank, ki so zapustile meje financiranja lokalne in mednarodne trgovine in so se aktivno vključile v financiranje podjetij, ustanavljanje novih podjetij in financiranje velikih infrastrukturnih projektov, zlasti železnic. Takrat so nastali temelji univerzalnega bančništva, to je bank delniških družb. Prva avstrijska banka univerzalnega tipa je bila Creditanstalt, ustanovljena leta 1855.

V osemdesetih in devetdesetih letih devetnajstega stoletja so pričele nastajati na slovenskem prve primarne mreže hranilništva in kreditnega zadružništva. Hranilništvo je bila prva organizirana oblika bančne dejavnosti v Sloveniji, ki je zajela urbana središča in mestno prebivalstvo (Kranjska hranilnica). Banke, organizirane kot delniška družba, so na prizorišče nastopile leta 1900 z ustanovitvijo Ljubljanske kreditne banke. Razvoj bančništva v Sloveniji je bil tesno povezan z razvojem gospodarstva in političnih sprememb v državi (Lazarevič-Prinčič, 2000).

Glede na to, da je Republika Slovenija s 1.1.2007 prevzela evropsko denarno valuto evro in s 1.5.2004 postala enakopravna članica Evropske unije, je v učbeniku Temelji bančnega poslovanja dan večji poudarek na predstavitvi sprememb v bančnem sistemu, ki so posledica sprejetega novega kapitalskega sporazuma (Basel II), ki je začel veljati s 1.1.2007. Glavni cilj Basla II sta stabilnost bančnega sistema in konkurenčna enakost med bankami v mednarodnem poslovanju. Z vstopom Republike Slovenije v Evropsko unijo smo morali spremeniti in še spreminjamo obstoječe pravne podlage, vezane na bančno področje, kar bo predstavljeno v učbeniku ob zaključku vsakega poglavja.

Gradivo, ki je pred vami, povzema celovit pregled delovanja bančnega sistema v Republiki Sloveniji kot sestavnega dela finančnega sistema držav članic evroobmočja. Vsebina je razdeljena na devet poglavij.

V prvem poglavju je predstavljen bančni sistem na splošno, bančni sistem v Sloveniji, njegova pravna ureditev in posebej vpliv bančnih direktiv Evropske unije na bančno zakonodajo v Sloveniji.

V drugem poglavju so pojasnjeni vloga in funkcije banke v tržem gospodarstvu, načela bančnega poslovanja in splošni poslovni pogoji bank v Sloveniji

V tretjem poglavju obravnavamo organizacijsko strukturo banke, ki obsega vodenje in upravljanje banke ter organizacijo delovanja banke v obliki štabnih služb, poslovnih sektorjev in zalednih služb kot podpora poslovanju banke.

V četrtem poglavju se bomo posvetili trženju bančnih poslov in se seznanili z vsemi oblikami prodajnih poti, ki jih sedaj uporabljajo banke pri nudenju svojih storitev.

V petem poglavju bomo pregledali vse vrste bančnih storitev, ki jih delimo na aktivne bančne storitve, pasivne bančne storitve in nevtralne bančne storitve. Posebej bomo obravnavali bančne storitve, ki jih banke ponujajo fizičnim osebam in pravnim osebam.

V šestem poglavju bomo obravnavali vse vrste instrumentov zavarovanja, ki jih uporabljajo banke pridajanju kreditov oz. garancij pravnim in fizičnim osebam.

V sedmem poglavju bomo proučili politiko upravljanja banke s tveganji, s posebnim poudarkom na nov kapitalski sporazum Basel II.

V zadnjem osmem poglavju pa se bomo seznanili še z finančnimi izkazi bank, osnovnimi načeli finančne uspešnosti, načini ustvarjanja prihodkov in dobička banke ter oblikami poročanj banke.

Zato da ni gradivo preveč suhoparno, teoretično predstavljeno, sem ga dopolnila s primeri, slikami in tabelami. Tako bo lažje razumeti snov in jo tudi uporabljati pri vsakdanjem delu. Na koncu vsakega poglavja sem napisala nekaj vprašanj za razmislek in študij drugih gradiv.

Želim, da bi vam pridobljeno znanje koristilo v vašem poslovnem delu in tudi pri vaših osebnih finančnih odločitvah.

Avtorica: mag. Romana Fišer, univ. dipl. ekon.

Maribor, september 2009

1 BANČNI SISTEM

Evro kovanci.

Uvod

Bančni sistem je v organsko in smiselno celoto povezana skupnost različnih bank v narodnem gospodarstvu. Bančni sistemi so po posameznih državah različni, tako kot se posamezne države med seboj razlikujejo. Pri tem gre predvsem za gospodarsko razlikovanje in ne toliko politično. Glede na to, da so banke gospodarski subjekti, so podvržene tudi gospodarski strukturi v določeni državi. Zato lahko rečemo, da tudi gospodarska struktura vpliva na bančništvo in njegovo organiziranost, torej na bančni sistem.

Glede na to, da je bančni sistem skupnost različnih bank v narodnem gospodarstvu, govorimo tudi o več bančnem sistemu. Tak več bančni sistem je praviloma sestavljen iz centralno emisijske banke, določenega števila univerzalnih bank ter določenega števila specializiranih bank. Število posameznih bank je odvisno od potreb gospodarstva in prebivalstva po bančnih storitvah.

Bančni sistem je del finančnega sistema, oziroma je del gospodarskega sistema, s katerim je povezan po trgu, kjer nenehno krožita blago in denar. V okviru finančnega sistema je njegova glavna naloga omogočanje prenosa denarnih sredstev od tistih, ki razpolagajo z viški teh sredstev, k tistim, ki jim sredstev primanjkuje.

Za vsakdanjo uporabo informacij, podatkov in situacij na mednarodnih trgih uporabite internetno stran <http://www.bsi.si/iskalniki/financni-sistem.asp?MapaId=232>.

V nadaljevanju poglavja bomo obravnavali:

- **predstavitev bančnega sistema,**
- **bančni sistem v Sloveniji,**
- **pravna ureditev bank in hranilnic v Sloveniji,**
- **bančne direktive Evropske skupnosti.**

1.1 PREDSTAVITEV BANČNEGA SISTEMA

Bančni sistem tvorijo centralna banka, v Sloveniji je to Banka Slovenije in poslovne banke, ki jih opredeljujemo kot depozitne finančne institucije. Skupna lastnost depozitnih finančnih institucij je zbiranje finančnih prihrankov z vlogami varčevalcev. Varčevalcem so na voljo različni računi, na katere vlagajo svoje prihranke ob različnih pogojih glede dospelja, možnosti dviga, donosnosti in drugih storitev. Za te vloge je bolj ali manj vnaprej določena nominalna donosnost, s pomočjo raznih oblik zavarovanja vlog pa je tudi stopnja tveganja varčevalcev nizka. Prihranke, zbrane z vlogami, prenašajo takšne finančne institucije na investitorje, predvsem v obliki posojil (Mramor, 1993).

Poznamo štiri osnovne finančne oblike institucij, ki sprejemajo vloge. To so:

- poslovne banke,
- hranilnice,
- kreditne zadruge in
- vzajemne hranilnice.

Vloga centralne banke je omogočanje nemotenega funkcioniranja bančnega in finančnega sistema. Vodi monetarno politiko z izborom optimalnega režima vodenja. Preprečuje širjenje nelikvidnosti in insolventnosti bank, deluje v javnem interesu in ne maksimirajo profit.

Banka v tržnem gospodarskem sistemu je samostojna finančna organizacija, ki posluje z namenom pridobivanja dobička. Torej se mora obnašati podjetniško, opravljajoč pri tem posredniško, pridobitniško in oskrbovalno funkcijo. Poznamo univerzalne banle in specializirane banke.

Univerzalne banke (universal bank) so take banke, katerih struktura poslov je celovita. To pomeni, da lahko komitenti banke (podjetja, prebivalstvo) realizirajo vse bančne posle v tej eni in isti banki. Znano je, da ima tako univerzalna banka, pri kateri se lahko opravljajo vsi bančni posli »pod eno streho«, kakor tudi specializirana banka, ki je usposobljena samo za eno vrsto bančnih poslov, prednosti in slabosti.

Struktura poslov **specializiranih bank** (specialized bank) je enostranska. Ukvarjajo se z samo eno vrsto poslov oziroma z več medsebojno povezanih bančnih poslov (depozitne banke, kreditne banke, hranilnice, itd.).

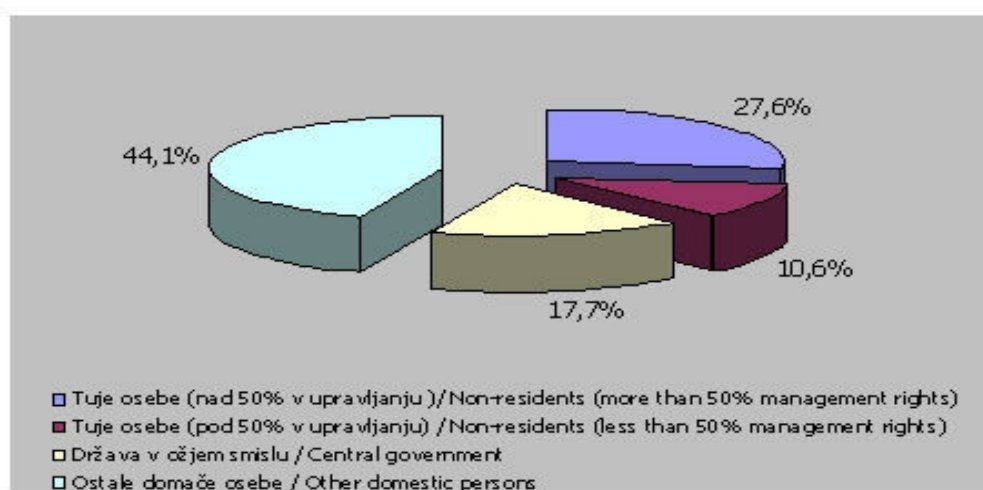
V zadnjih letih je v razvitem svetu prisotna tendenca, da banke postanejo finančni servis. Tako je univerzalna banka ponovno prevzela svoje pomembno mesto pri vedno bolj diverzificiranem finančnem posredovanju in svetovanju. To seveda ne pomeni, da so izginili samostojni specializirani posredniki. Nasprotno, tudi teh je vedno več. Vendar je pri njih prisotna težnja k diverzifikaciji in preraščajo v čim bolj kompleten servis.

1.2 BANČNI SISTEM V SLOVENIJI

Bančni sistem v Sloveniji tvorijo Banka Slovenije in poslovne banke in hranilnice. Slovenski bančni sistem je sistem univerzalnih bank, ker je v Sloveniji večje število bank, ki opravljajo celovito sktrukturo poslov. Komitenti banke lahko realizirajo večino bančnih poslov v tej eni in isti banki. Manj je specializiranih bank, ki bi se ukvarjale samo z eno vrsto poslov.

Z vidika lastništva imamo v Sloveniji različne vrste bank, in sicer:

- **banka z manjšinskim lastništvom države:** Nova Ljubljanska banka d.d. (30,7 %),
- **banke z večinskim lastništvom države:** SID banka d.d., Nova Kreditna banka Maribor d.d., Poštna banka Slovenije d.d., bančna skupina Nove KBM d.d., (17,7 %),
- **tuje banke:** SKB banka d.d., Uni Credit banka Slovenije d.d., Raiffeisen banka d.d., Hypo Alpe Adria banka d.d., Bawag banka d.d. , Volks banka d.d., (27,6 %),
- ostale domače banke.

Slika 1: Lastniška struktura bančnega sektorja v Sloveniji na dan 31. 12. 2008

Vir: Letno poročilo 2008, Banka Slovenije,

<http://www.zbs-giz.si/zdruzenje-bank.asp?StructureId=478> (14. 7. 2009)

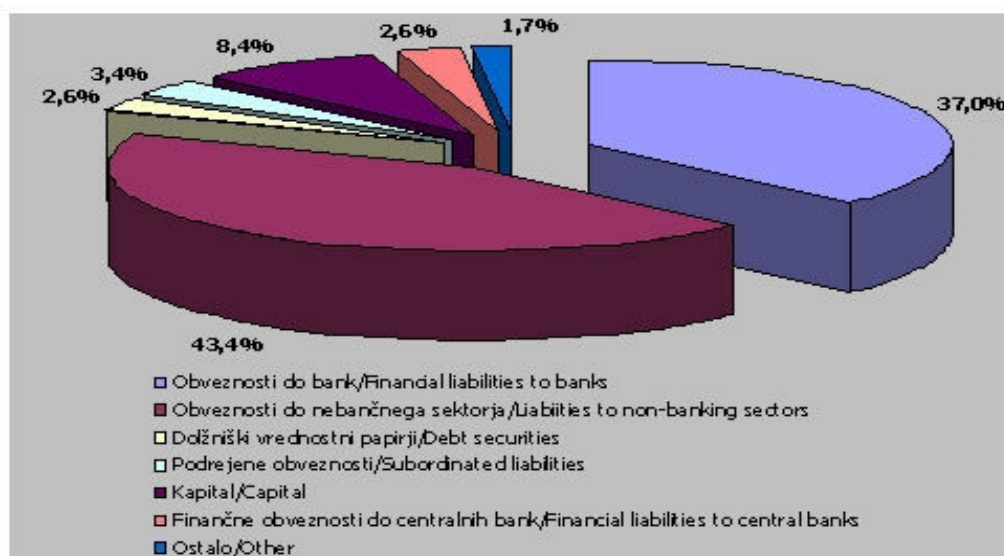
V letu 2007 je v Sloveniji poslovalo 21 bank in 3 podružnice. V Letu 2008 se je izvedla združitve treh hčerinskih bank Nove Ljubljanske banke d.d. k »materi«, tako da se je sedaj število samostojno delujočih bank zmanjšalo na 18.

Tabela 1: Bilančna vsota, stopnja rasti in tržni deleži bank v Sloveniji na dan 31.12.2008

	Nominalna rast 2007/2006, v %	Tržni delež 31. 12. 2007, v %	Bilančna vsota, v tisoč EUR	Nominalna rast 2008/2007, v %	Tržni delež 31. 12. 2008, v %
Nova Ljubljanska banka	24,28	30,7	14.346.977	1,28	30,2
Nova Kreditna banka Maribor	14,98	10,0	4.564.756	8,20	9,6
Abanka Vipra	20,17	8,2	3.823.337	11,18	8,0
UniCredit Banka Slovenija	10,08	5,1	2.891.241	35,57	6,1
SKB banka	20,09	5,4	2.600.224	13,27	5,5
Banka Koper	-2,50	5,3	2.501.864	11,73	5,3
Banka Celje	17,64	5,5	2.413.474	4,69	5,1
Hypo Alpe-Adria-Bank	68,30	4,5	2.268.317	19,00	4,8
Sid banka	0,00	3,0	2.087.717	67,19	4,4
Gorenjska banka	16,14	4,1	1.825.836	5,36	3,8
Raiffeisen banka	31,51	3,0	1.339.651	6,36	2,8
Probanka	29,47	2,5	1.192.228	14,43	2,5
Banka Sparkasse	23,39	2,1	1.182.444	33,36	2,5
Factor banka	20,01	1,5	877.407	39,10	1,8
Volksbank – Ljudska banka	27,55	1,5	866.175	40,08	1,8
Deželna banka Slovenije	24,12	1,8	839.183	10,87	1,8
Poštna banka Slovenije	10,85	1,5	702.559	12,17	1,5
Bawag banka	54,92	1,4	701.469	17,64	1,5
BKS bank AG, podružnica	100,37	0,5	404.701	106,28	0,9
Zveza bank, podružnica	94,16	0,1	44.987	97,52	0,1
RCI Banque Societe anonima	0,00	0,1	23.902	5,25	0,1
NLB Banka Domžale*	4,59	1,1	-	-	-
NLB Koroška banka*	3,19	0,9	-	-	-
NLB Banka Zasavje*	1,00	0,6	-	-	-
Skupaj	24,58	100,0	47.498.449	12,17	100,0

Vir: Letno poročilo 2008, Banka Slovenije,

<http://www.zbs-giz.si/zdruzenje-bank.asp?StructureId=480> (14. 7. 2009)

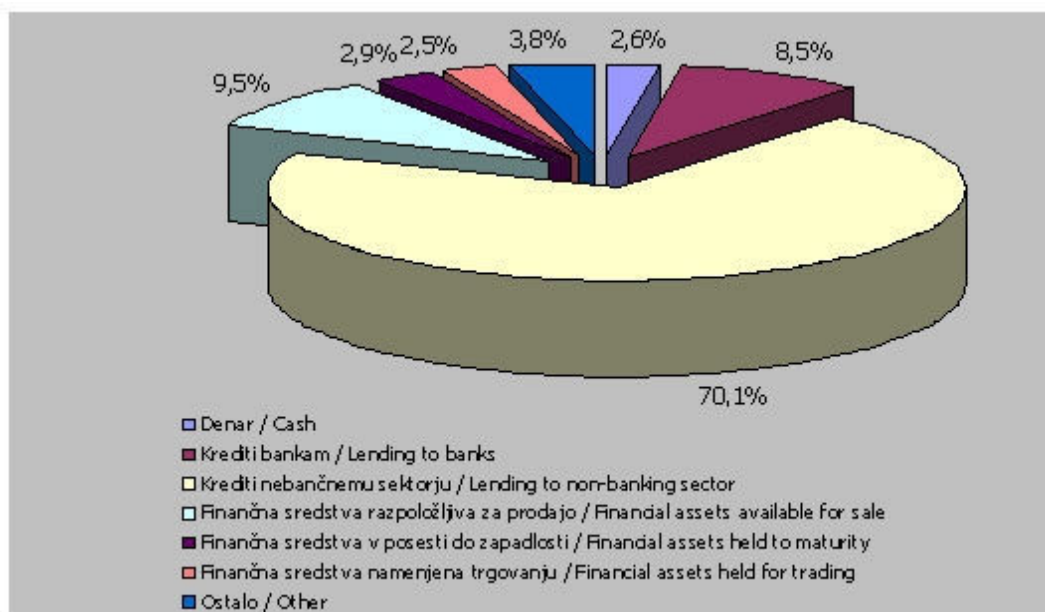

Slika 2: Povprečna struktura obveznosti bank v Sloveniji na dan 31. 12. 2008

Vir: Letno poročilo 2008, Banka Slovenije,

<http://www.zbs-giz.si/zdruzenje-bank.asp?StructureId=481> (14. 7. 2009)

Iz pregleda vseh obveznosti slovenskih bank je razvidno, da imajo banke na dan 31. 12. 2008 delež kapitala v višini 8,4 % in največji delež obveznosti predstavljajo obveznosti do nebančnih sektorjev.

Slika 3: Povprečna struktura naložb bank v Sloveniji na dan 31. 12. 2008

Vir: Letno poročilo 2008, Banka Slovenije,

<http://www.zbs-giz.si/zdruzenje-bank.asp?StructureId=482> (14. 7. 2009)

Iz strukture naložb je razvidno, da banke največ plasirajo nebančnemu sektorju, to je prebivalstvu in gospodarstvu, na drugem mestu pa so finančna sredstva razpoložljiva za prodajo.

Več o tem najdemo na spletnih straneh Združenja bank Slovenije, dostopno na naslovu: <http://www.zbs-giz.si/zdruzenje-bank.asp?StructureId=369>, in Banke Slovenije, dostopno na: <http://www.bsi.si>.

1.3 PRAVNA UREDITEV BANK IN HRANILNIC V SLOVENIJI

Temeljni zakon, ki ureja pravno ureditev bank in hranilnic v Sloveniji je Zakon o bančništvu (Zban-1, Zban-1A, Zban-1B, Zban-1C). Pravna ureditev bank in hranilnic zajema ključna pravna vprašanja kot so:

- opredelitev pojmov (finančne storitve, bančne storitve, udeležba, kvalificiran delež, povezane osebe,...),
- statusna vprašanja (dovoljenja, ustanovitev, organi upravljanja, ...),
- delovanje banke,
- poslovanje v »kriznih razmerah« (ureditev stečajnega postopka, redna likvidacija,
- prevzemi in povezave bank in varovanje zaupnih podatkov.

➤ Opredelitev pojmov

Banka je delniška družba s sedežem v Republiki Sloveniji, ki je pridobila dovoljenje Banke Slovenije za opravljanje **bančnih storitev**, ki so:

- sprejemanje depozitov od fizičnih in pravnih oseb ter dajanje kreditov iz teh sredstev za svoj račun (gre za vplačilo denarja oziroma drugih vračljivih sredstev, na podlagi katerega pridobi vplačnik pravico do vrnitve vplačanih sredstev v določenih rokih),
- storitve, za katere drug zakon določa, da jih smejo opravljati samo banke.

V skladu z Zakonom o bančništvu lahko banka opravlja tudi **druge finančne storitve** za katere mora posebej pridobiti dovoljenje. Več o tem preberite v Zakonu o bančništvu, dostopno na: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r00/predpis_ZAKO4300.html.

Zakon o bančništvu loči naslednje pomembne bančne pojme:

- **udeležba** – gre za posredno ali neposredno imetništvo poslovnega deleža, delnic oziroma drugih pravic »v upravljanju ali kapitalu« druge pravne osebe najmanj v višini 20 %,
- **kvalificiran delež** – gre za posredno ali neposredno imetništvo poslovnega deleža, delnic oziroma drugih pravic »v upravljanju ali kapitalu« druge pravne osebe v višini 10 %,
- **povezane osebe** – so pravno samostojne osebe, ki so med seboj povezane tako, da skupno oblikujejo poslovno politiko, oziroma da ima ena oseba možnost usmerjati drugo ali bistveno vplivati nanjo pri odločanju, oziroma da poslovanje ene osebe lahko pomembno vpliva na poslovanje druge osebe.

○ Ustanovitev banke

Po Zakonu o bančništvu, se banka lahko ustanovi **samo kot delniška družba**. Najnižji znesek osnovnega kapitala banke je 5.000.000 EUR. Banka mora pred vpisom ustanovitve v sodni register pridobiti dovoljenje Banke Slovenije za opravljanje bančnih storitev. Prav tako mora pridobiti dovoljenje, če opravlja še druge finančne storitve.

Delnice banke se lahko glasijo **le na ime**. V celoti morajo biti vplačane v denarju in pred vpisom ustanovitve oziroma povečanja osnovnega kapitala v sodni register. Izdane morajo biti

v nematerializirani obliki. Banka ne sme posredno ali neposredno kreditirati in dajati jamstev za nakup lastnih delnic ali delnic družb, v katerih kapitalu je banka udeležena z najmanj 20 % deležem.

Banka mora zagotoviti, da vedno razpolaga z ustreznim kapitalom, glede na obseg in vrste storitev, ki jih opravlja, ter tveganja, ki jim je izpostavljena pri opravljanju teh storitev (**kapitalska ustreznost**). Obenem pa mora poslovati tako, da tveganja, ki jim je izpostavljena pri posameznih oziroma vseh vrstah poslov, ki jih opravlja, nikoli ne presežejo omejitev in mora poslovati tako, da je v vsakem trenutku sposobna pravočasno izpolnjevati zapadle obveznosti (**likvidnost**) ter da je trajno sposobna izpolniti vse svoje obveznosti (**solventnost**).

Banka ne sme imeti v sestavi osnovnega kapitala več kot tretjino prednostnih delnic. Kapital banke nikoli ne sme biti manjši od minimalnega zneska osnovnega kapitala.

➤ Vodenje banke

Banko vodi uprava banke, ki mora imeti najmanj dva člana, ki banko skupaj zastopata in predstavljata v pravnem prometu. Nihče od članov uprave banke oziroma prokurist ne sme biti pooblaščen za samostojno zastopanje banke za celoten obseg poslov iz dejavnosti banke. Člani uprave banke morajo opravljati posle vodenja banke za polni delovni čas. Najmanj en član uprave banke mora imeti zadostno znanje slovenskega jezika, primerno za opravljanje dolžnosti člana uprave banke. Uprava mora voditi posle banke v Republiki Sloveniji.

Člani uprave banke solidarno odgovarjajo banki za škodo, ki je nastala kot posledica kršitve njihovih dolžnosti iz prvega odstavka tega člena, razen če dokažejo, da so pri izpolnjevanju svojih dolžnosti ravnali s profesionalno skrbnostjo stroke upravljanja banke.

➤ Organi upravljanja banke

Poslovanje banke in hranilnice nadzira nadzorni svet. Poleg pristojnosti, ki jih ima nadzorni svet po Zakonu o gospodarskih družbah (ZGD), ima nadzorni svet banke tudi naslednje pristojnosti:

- daje soglasje upravi k določitvi poslovne politike banke,
- daje soglasje upravi k določitvi finančnega načrta banke,
- daje soglasje upravi k določitvi organizacije sistema notranjih kontrol,
- daje soglasje upravi k določitvi okvirnega letnega programa dela službe notranje revizije,
- odloča o drugih zadevah, določenih s tem zakonom.

Člani nadzornega sveta banke solidarno odgovarjajo banki za škodo, ki je nastala kot posledica kršitve njihovih dolžnosti, razen če dokažejo, da so pri izpolnjevanju svojih dolžnosti ravnali s profesionalno skrbnostjo stroke nadzora nad upravljanjem banke.

Banka Slovenije lahko zahteva od uprave banke, da skliče skupščino banke in predlaga razrešitev člana nadzornega sveta banke:

- če član nadzornega sveta krši dolžnosti člana nadzornega sveta,
- če obstaja ali nastopi ovira za imenovanje člana nadzornega sveta iz 71. člena Zban-1.

➤ Delovanje banke in prenehanje delovanja banke je podrobno opredeljeno v Zakonu o bančništvu, dostopno na: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r00/predpis_ZAKO4300.html.

➤ Varovanje zaupnih podatkov

Banka mora kot zaupne varovati vse podatke, dejstva in okoliščine, za katere je izvedela v zvezi z opravljanjem storitev za stranko in pri poslovanju s posamezno stranko. Zaupni so podatki o stanju hranilnih vlog in bančnih denarnih depozitov ter stanju in prometu na transakcijskih računih.

Dolžnost varovanja zaupnih podatkov ne velja v naslednjih primerih:

- če stranka izrecno pisno pristane, da se sporočijo posamezni zaupni podatki,
- če so podatki potrebni za ugotavljanje dejstev v kazenskih postopkih in predložitev teh podatkov pisno zahteva oziroma naloži pisno sodišče,
- določenih z zakonom o preprečevanju pranja denarja,
- če so ti podatki potrebni v zapuščinskem postopku po umrli stranki in predložitev teh podatkov pisno zahteva oziroma naloži sodišče,
- če so ti podatki potrebni zaradi izvržbe na premoženje komitenta in predložitev teh podatkov pisno zahteva oziroma naloži sodišče,
- če podatke potrebuje Banka Slovenije oziroma drug nadzorni organ za potrebe nadzora, ki ga vodi v okviru svojih pristojnosti,
- če podatke potrebuje davčni organ v postopku, ki ga vodi v okviru svojih pristojnosti.

○ Preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma

V skladu z Zakonu o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma (ZPDPT) so banke in hranilnice zavezanci za odkrivanje in preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma.

Pranje denarja je katero koli ravnanje, s katerim se prikriva izvor denarja ali drugega premoženja, pridobljenega s kaznivim dejanjem, in vključuje:

- zamenjavo ali kakršen koli prenos denarja ali drugega premoženja, ki izvira iz kaznivega dejanja;
- skrivanje ali prikrivanje prave narave, izvora, nahajanja, gibanja, razpolaganja, lastništva ali pravic v zvezi z denarjem ali drugim premoženjem, ki izvira iz kaznivega dejanja.

Financiranje terorizma po Zakonu o preprečevanju pranja denarja in financiranju terorizma (ZPDPT) je zagotavljanje ali zbiranje oziroma poskus zagotavljanja ali zbiranja denarja ali drugega premoženja zakonitega ali nezakonitega izvora, posredno ali neposredno, z namenom ali zavedajoč se, da bo v celoti ali delno uporabljeno za izvedbo terorističnega dejanja, ali da ga bo uporabil terorist oziroma teroristka ali teroristična organizacija.

Teroristično dejanje je kaznivo dejanje, določeno v 2. členu Zakona o ratifikaciji Mednarodne konvencije o zatiranju financiranja terorizma (2. člen konvencije; Uradni list RS - MP, št. 21/04). Več o tem si preberite v Zakonu o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma, dostopno na:

http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r04/predpis_ZAKO4684.html.

1.4 BANČNE DIREKTIVE EVROPSKE SKUPNOSTI

Direktive (ang. directive) so unikatni predpisi, ki jih ni mogoče primerjati z nobenimi predpisi iz slovenske zakonodaje. Ker direktive niso neposredno uporabljive, služijo predvsem

kot sredstvo za približevanje (harmonizacijo) pravnih ureditev med državami članicami, saj praviloma urejajo skupne minimalne standarde, državam članicam pa dopuščajo določeno mero samostojnosti pri urejanju določenega področja. Države članice so dolžne vsebino direktiv prenesti v nacionalne zakonodaje v določenem roku, ki ga direktive predpišejo (Rupnik, 2004).

Primer 1:

Banka »X« ima 2.500.000 EUR kapitala. Veliko podjetje, ki se ukvarja s proizvodnjo traktorjev je dalo banki zahtevek za kredit v višini 1.000.000 EUR. Ob predpostavki, da je podjetje kreditno sposobno, se banka odloča o možni višini odobrenega kredita. Katere izračune izpostavljenosti banke mora banka upoštevati pri odločanju o možni višini odobrenega zneska kredita podjetju »X«?

Banka mora upoštevati naslednje izračune:

- **največja dopustna izpostavljenost** banke do posamezne osebe ne sme presegati višine 25 % kapitala banke, to je 625.000 EUR,
- **velika izpostavljenost** banke do posamezne osebe, ki dosega ali presega višino 10 % kapitala banke je 250.000 EUR
- **omejitev vsote velikih izpostavljenosti** vseh velikih izpostavljenosti banke ne sme presegati 800 % višine kapitala banke, to je 20.000.000 EUR.

Glede na izračune lahko banka odobri podjetju 625.000 EUR kredita ob predhodnem soglasju nadzornega sveta, da je možna največja dopustna izpostavljenost banke do podjetja »X« 25 % kapitala banke.

Temeljni predpisi, ki urejajo bančni sistem v Sloveniji, so:

- Zakon o Banki Slovenije (ZBS-1-UPB1, Zban-1a, Zban-1b),
- Zakon o bančništvu (Zban-1, Zban-1A, Zban-1B, Zban-1C),
- Zakon o deviznem poslovanju (ZDP-2),
- Zakon o finančnih konglomeratih (ZFK),
- Zakon o plačilnem prometu (ZplaP-UPB3, ZplaP-C),
- Zakon o uvedbi evra.

Dodatno k temeljnim predpisom, ki urejajo bančni sistem v Sloveniji, so v uporabi še zakoni, ki varujejo javne koristi in sodijo v sklop »bančnih javnih koristi«. To so:

- Zakon o trgu finančnih instrumentov (ZTFI, ZTFI-A, ZTFI-B)
- Zakon o potrošniških kreditih (ZpotK-UPB1, ZpotK-UPB1-A, ZpotK-UPB1-B)
- Zakon o varstvu potrošnikov (ZVPot-UPB2, ZVPot-UPB-C, ZVPot-UPB-D)
- Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma (ZPDPT, ZPDPT-A, ZPDPT-B)
- Zakon o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-1-UPB1)
- Zakon o varstvu kupcev stanovanj in enostanovanjskih stavb (ZVKSES)
- Zakon o investicijskih skladih in družbah za upravljanje (ZISDU-1-UPB1, ZISDU-1B, ZISDU-1C)

Predpisi z bančnega področja so dostopni na spletni strani Banke Slovenije: <http://www.bsi.si> in Združenja bank Slovenije: <http://www.zbs-giz.si>. Predpisi finančnega sistema so dostopni na spletni strani Ministrstva za finance: http://www.mf.gov.si/slov/fin_sist/predpisi.htm. Pregled veljavne zakonodaje je dostopen na spletnih straneh Vlade Republike Slovenije: <http://www.gov.si>.

Povzetek poglavja

V prvem poglavju smo obravnavali bančni sistem kot del finančnega sistema oziroma tržnega gospodarstva. Posebej smo pregledali bančni sistem v Sloveniji na osnovi poslovnih podatkov leta 2008. Sestava bančnega sistema se spreminja s procesi pripajanja in z ustanovitvijo novih bank.

Pravna ureditev poslovanja slovenskih bank je zelo podrobna in je prilagojena bančnim direktivam Evropske unije. Nadzor in kontrolo nad poslovanjem opravlja Banka Slovenije.

Vloga Banke Slovenije je omogočanje nemotenega funkcioniranja bančnega in finančnega sistema. Vodi monetarno politiko z izborom optimalnega režima vodenja. Banka Slovenije preprečuje širjenje nelikvidnosti in insolventnosti bank, deluje v javnem interesu in ne maksimira profita.

Utrjevanje poglavja in razmišljanje

- Kakšna sta pomen in vloga bančnega sistema kot dela gospodarskega sistema?
- Opišite bančni sistem v Sloveniji!
- Navedite katera so najpomembnejša področja pravne ureditve poslovnja bank?
- Opišite bančne in finančne storitve!
- Navedite osnovne pogoje za ustanovitev banke!
- Kaj je kvalificirani delež?
- Kaj so naloge in odgovornosti uprave banke?
- Katere pristojnosti ima nadzorni svet banke?
- Kaj pojmuje pod pojmom pranje denarja in financiranje terorizma?
- Kateri temeljni predpisi urejajo bančni sistem v Sloveniji?

2 VLOGA BANKE V TRŽNEM GOSPODARSTVU

Deseta obletnica ekonomske in monetarne unije.

Uvod

Poslovne banke so v rastočih gospodarstvih običajno najpomembnejši finančni posredniki, ki na eni strani zbirajo prosta denarna sredstva, na drugi pa navedena sredstva nalagajo deficitarnim gospodarskim celicam tako, da jim spreminjajo ročnost, obseg in tveganje. Slovenska podjetja se še vedno v pretežni meri financirajo na tradicionalen način, s kreditiranjem bank, zato je pri slovenskih bankah izpostavljenost tveganjem še vedno skoncentrirana pri bančnih poslih, povezanih s financiranjem podjetij (Jamnik Skubic, 2002)

Poslovne banke sprejemajo vloge in odobravajo posojila, njihov poglavitni cilj pa je maksimiranje dobička. Banke pri tem opravljajo več funkcij: posredniško, oskrbovalno, pridobitniško in selektivno.

Na primer, če občan vloži 20.000 EUR kot depozit na 1 leto (posredniška funkcija), lahko banka iz tega naslova odobri 18.000 EUR kredita za isto obdobje drugemu občanu ali pravni osebi (oskrbovalna funkcija), upoštevajoč predpise o vodenju obvezne rezerve. Vezana sredstva so obrestovana npr. po 5 % letni obrestni meri, kredit pa po 7,5 % letni obrestni meri (pridobitniška funkcija). Banka bo odobrila kredit tistemu komiteentu, za katerega predvideva, da bo le-tega lahko ob roku vrnil (selektivna funkcija) ob upoštevanju načel renrabilnosti, varnosti in rentabilnosti.

V nadaljevanju poglavja bomo obravnavali:

- **vlogo banke,**
- **funkcije banke**
- **načela bančnega poslovanja in**
- **splošne poslovne pogoje bank v Sloveniji.**

2.1 VLOGA IN FUNKCIJE BANKE

Poslovne banke so verjetno v vseh tržnih gospodarstvih najpomembnejše institucije, ki sprejemajo vloge. Od bančnega sistema sta odvisna število in velikost bank. Prav tako bančni sistem in denarna politika določata ročnost naložbenih in posojilnih poslov. Za vse banke je bolj ali manj značilno, da sprejemajo vrsto različnih vlog, ki se razlikujejo glede na določene značilnosti (ročnost, donosnost, zavarovanje, pogoje predčasnega dviga, dodatne storitve).

Banka, ki deluje kot samostojna finančna organizacija, opravlja v tržnem bančnem sistemu več funkcij, in sicer: posredniško, oskrbovalno, pridobitniško in selektivno.

2.1.1 Posredniška funkcija banke

Posredniška funkcija je primarna, medtem ko so ostale izvedene. Zbiranje finančnih presežkov je zelo pomembno za poslovno banko, saj tako pridobljen finančni potencial omogoča večje in širše poslovanje banke. Finančna osnova posredniške funkcije poslovnih bank so torej finančni suficiti, ki nastajajo v nefinancnem sektorju narodnega gospodarstva. Finančni suficiti so presežek finančnih sredstev v določenem trenutku oziroma v določenem razdobju nad potrebnimi finančnimi sredstvi.

Koliko sredstev bodo banke lahko zbrale, je odvisno predvsem od **cene**, ki jo banke plačujejo za pri njih naložena sredstva. Cena, to je pasivna obrestna mera, mora biti realno pozitivna in tudi konkurenčna cenam za druge oblike nalaganja presežkov.

Na višino zbranih sredstev banke vplivajo tudi **oblike zbiranja presežkov**, ki morajo biti raznolike in prilagodljive potrebam in možnostim suficitarnih subjektov.

2.1.2 Oskrbovalna funkcija banke

Oskrbovalna funkcija izhaja iz posredniške, saj smisel zbiranja denarnih sredstev ni, da jih banka obdrži pri sebi, ampak da jih plasira in s tem oskrbuje deficitarne osebe narodnega gospodarstva. Plasiranje sredstev pa ni nujno le zaradi funkcije, ki jo imajo banke v svojem okolju, ampak tudi zaradi njih samih. Banke namreč poslujejo po načelu rentabilnosti, s plasiranjem sredstev ustvarjajo prihodke, s katerimi zagotavljajo kritje stroškov zbiranja sredstev in ustvarjajo dobiček zase in za svoje ustanovitelje, delničarje.

Potreba po oskrbi z dodatnimi finančnimi sredstvi se pojavi, ko investitorju primanjkuje lastnih finančnih sredstev za financiranje nameravanih oziroma planiranih investicij.

Da bi banka optimalno opravljala svojo oskrbovalno funkcijo, mora dati kreditojemalcem sredstva:

- na voljo takrat in v višini, ko in koliko jih ti potrebujejo,
- z rokom vračanja, ki ustreza realnim zmožnostim kreditojemalcev in
- v pravem znesku kredita. Kadar je kredit odobren v prevelikem znesku, bo kreditojemalec imel težave pri odplačevanju, kadar pa je kredit odobren v premajhnem znesku, bo kreditojemalec imel težave pri financiranju svoje investicije, hkrati pa tudi pri odplačevanju kredita, saj mu nedokončana investicija, do česar je prišlo zaradi premajhnih sredstev, ne bo omogočala ustvarjanja dobička, ki mu bi omogočal pravočasno vračevanje kredita.

2.1.3 Pridobitniška funkcija banke

Pridobitniška funkcija kot izvedenka posredniške funkcije pomeni, da se banka ravna po načelu rentabilnosti, oziroma da se banka obnaša podjetniško, torej da zbira sredstva po kar se da najnižji možni ceni oz. obrestni meri ter plasira sredstva po kar najvišji obrestni meri. Politika oblikovanja obrestnih mer je za banko odločilnega pomena, s tem da je trg tisti, ki oblikuje ceno kapitala na osnovi ponudbe in povpraševanja.

Trg postavlja meje za obrestne mere glede na ponudbo in povpraševanje po finančnih sredstvih. Če bi banka nudila prenizke obresti za zbrana sredstva, bi to pomenilo manjši obseg plasiranja sredstev. Če pa bi banka postavila visoko obrestno mero, bi se povpraševanje po plasiranih sredstvih znižalo in banke ne bi mogle plasirati vseh zbranih sredstev.

Banka mora določiti takšno obrestno mero, ki bo kar najnižja možna, vendar bo dovolj spodbudna za varčevalce, da bodo svoje prihranke varčevali pri banki in določiti takšno obrestno mero za plasirana sredstva, ki bo prinesla kar največji dohodek, vendar se povpraševanje po finančnih sredstvih ne bo znižalo pod ponudbo zbranih finančnih sredstev.

Drugi segment pridobivanja dobička pa je opravljanje drugih bančnih storitev, kjer bo banka rentabilno poslovala predvsem z nudenjem kakovostne in raznovrstne ponudbe bančnih storitev s primerno ceno, provizijami.

Na rentabilnost bank vplivajo poleg obrestnih mer in drugih prihodkov tudi stroški. To pomeni, da morajo banke poleg obresti doseči tudi kar največje prihodke od nekreditnih poslov in kar najnižje stroške v zvezi s celotnim poslovanjem banke. Torej mora banka ekonomično poslovati, kar pomeni, da banka opravlja svoje posle s kar najnižjimi stroški.

2.1.4 Selektivna funkcija banke

Selektivna funkcija banke se izvaja ob upoštevanju bančnih načel rentabilnosti, varnosti in likvidnosti. V tržnem gospodarstvu je instrument selekcije obrestna mera, ki teoretično raste tako dolgo, da se povpraševanje in ponudba finančnih sredstev izravnata.

Selekcija povpraševalcev se izvaja tudi pri odobravanju kreditov po načelu varnosti, kar pomeni, da bo odobrila kredit tistim prosilcem, pri katerih predvideva, da lahko le-tega vrnejo ob dogovorjenem roku ter poravnajo vse obveznosti iz naslova odobritve kredita (Fišer, 1990).

Na osnovi analize kreditne sposobnosti posameznega prosilca se ugotavlja, kakšno je tveganje pri odobravanju finančnih sredstev. Banka glede na tako ugotovljeno tveganje zavaruje vračila kreditov. Tako izvajana selekcijska funkcija temelji na poslovnih odločitvah bank, ki v celoti prevzemajo nase tveganja in posledice v skladu z dogovorjeno pogodbo.

Posben kriterij pri izločanju prosilcev za kredit je načelo likvidnosti. Banka mora neprestano skrbeti za svojo likvidnost, zato je temeljni cilj banke ob optimalni zagotovitvi potreb komitentov ustvariti primeren dobiček.

2.2 NAČELA BANČNEGA POSLOVANJA

Banke so pri svojem poslovanju vezane na veliko strožja načela, kot sicer veljajo za gospodarske družbe. Takšna ureditev je nujna zaradi same narave bank in njihove funkcije v finančni in socialno - ekonomski sferi države ter še posebej zaradi zavarovanja vlagateljev oziroma komitentov bank. Osnovna načela poslovanja bank so načelo likvidnosti, načelo varnosti, načelo rentabilnosti in načelo tržnosti.

2.2.1 Načelo likvidnosti

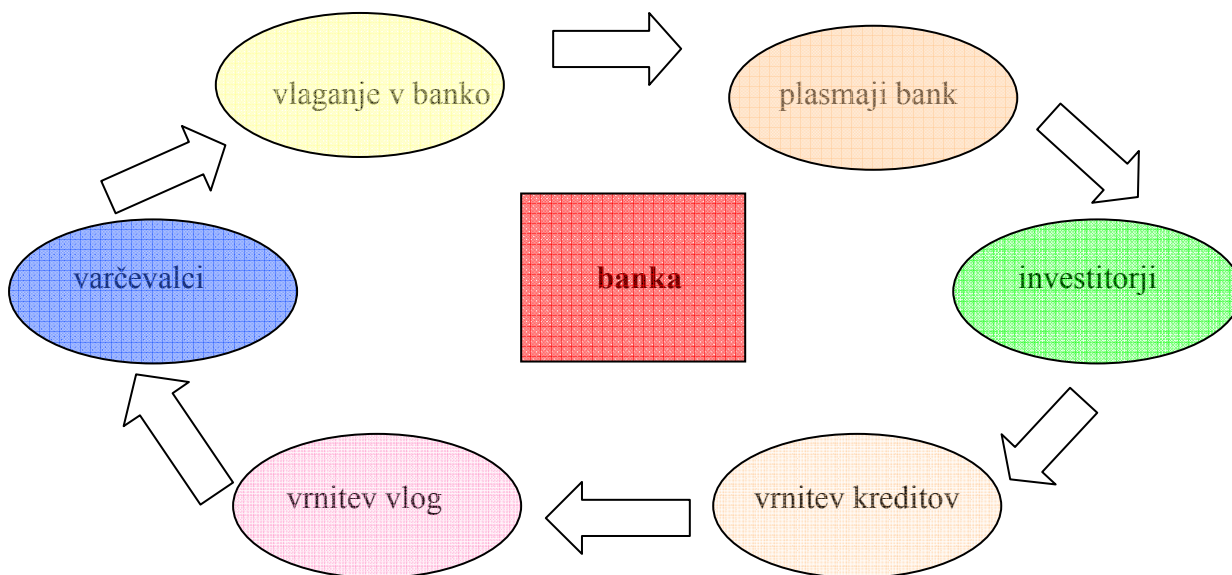
Načelo likvidnosti je vedno na prvem mestu, saj lahko njegovo nespoštovanje privede do negativnih posledic ne samo za banko, temveč tudi za njene komitente. Pod likvidnostjo razumemo stanje banke, da je vselej sposobna izpolnjevati svoje dospele obveznosti. Zakon o bančništvu ob omembi pojma likvidnosti le-tega ločuje na likvidnost in na solvetnost, pri čemer pomeni *likvidnost* »takšno poslovanje banke, da je v vsakem trenutku sposobna pravočasno izpolnjevati zapadle obveznosti«, *solventnost* pa, »da je banka trajno sposobna izpolniti vse svoje obveznosti«.

Načelo likvidnosti narekuje bankam skladnost med sredstvi in roki naložb oziroma plasmajev. To pomeni, da lahko banka kratkoročne vire sredstev plasira le v kratkoročne plasmaje, za dolgoročne plasmaje pa mora razpolagati z dolgoročnimi sredstvi. To načelo je tako pomembno za bančno poslovanje, da ga imenujejo »zlato bančno pravilo«. Če se banka tega načela ne drži, postane banka nelikvidna, kar pa lahko vodi tudi v stečaj banke. Nelikvidnost banke je največkrat posledica (Pernek, 1999):

- obravanja kreditov nad kreditnim potencialom bank;
- nezadostnega reagiranja pri neplačevanju obveznosti s strani kreditojemalcev;
- odliva depozitov v druge banke.

2.2.2 Načelo varnosti

Drugo temeljno načelo bančnega poslovanja je načelo varnosti, ki pomeni za banko, koliko je sigurna, da bodo njeni poslovni partnerji v dogovorjenem roku izvršili vse svoje obveznosti do banke. Vendar pa se načelo ne pojavlja samo pri plasmajih, ampak tudi pri zbiranju sredstev. Načelo varnosti se nanaša tudi na vloge pri bankah in pomeni, da bodo vloge vrnjene vlagateljem.

Slika 4: Krogotok sredstev v banki
Vir: Crnkovič, 1984

Varnost vlog je za banko zelo pomembna, kajti vlagatelji bodo svoje prihranke vlagali v tiste banke, kjer menijo, da so vloge varne. Interes banke pa je, da bo zbrala veliko sredstev za kreditiranje in druge plasmane.

Načelo varnosti in tudi učinkovitosti vlaganj pride do izraza tudi v selekcijski funkciji banke. Banka mora težiti k temu, da ima stalne komitente, da ima poslovne odnose z dobro organiziranimi, urejenimi in rentabilnimi podjetji in drugimi pravnimi in fizičnimi osebami. Zato mora imeti banka točno sliko o boniteti podjetja, kreditni sposobnosti, likvidnosti in ugledu, ki ga ima podjetje doma in v tujini.

Na varnost v poslovanju banke vplivajo tudi riziki, to so tisti pojavi in dogodki, ki nastanejo izven moči banke, da bi jih preprečila in ki popolnoma ali delno onemogočajo doseganje njenih poslovnih ciljev. Riziki nastanejo predvsem na poslovnem področju banke, se pa pojavljajo tudi v organizacijsko tehničnem področju, od koder posredno vplivajo na poslovno področje.

2.2.3 Načelo rentabilnosti

Načelo rentabilnosti predstavlja samo bistvo ustanavljanja bank. Banka ni zgolj zainteresirana za to, da ji kreditjemalci dana sredstva vrnejo, temveč tudi za to, da bodo sredstva čim boljše naložena. Banke zato usmerjajo svoja sredstva v dobičkonosne naložbe, to je v naložbe, ki bodo dale čim boljše poslovne rezultate.

Temeljni cilj in namen ustanavljanja bank je bil in je vsekakor ustvarjanje dobička. Načelo rentabilnosti je doseženo takrat, ko so prihodki banke večji od njenih izdatkov. To pomeni, da so prihodki od obresti in od nadomestil za razne storitve, ki jih banka opravlja, večji od obresti, ki jih banka plačuje za vloge in druga deponirana sredstva ter od stroškov poslovanja banke (plače zaposlenih, materialni stroški, davki, ipd).

Z vidika rentabilnosti je osnovna orientacija bank visoke aktivne obresti in nizke pasivne obresti. Vendar pa ta orientacija ne more držati popolnoma, ampak se mora banka prilagajati pogojem finančnega trga. Obrestna mera kot cena vpliva na povpraševanje in ponudbo denarne akumulacije. Pri aktivnih obrestnih merah bo povpraševanje po kreditih padlo, pri nizkih pasivnih obrestnih merah pa se bo zopet zmanjšala ponudba presežkov denarne akumulacije, tako s področja gospodarstva kot iz področja prebivalstva.

Večjo rentabilnost banke lahko dosežejo na dva načina:

- z večanjem prihodkov in
- z zmanjšanjem stroškov ali odhodkov.

2.2.4 Načelo tržnosti

Načelo tržnosti oz. marketinško načelo pomeni, da je delovanje banke usmerjeno k optimalni zadovoljitvi potreb komitentov, ob doseganju čimbolj ugodnega finančnega rezultata – dobička. Marketinško načelo je v bistvu načelo, da banka svoji stalni stranki vedno da denar, kadar ga ta potrebuje, seveda pa ni izključena funkcija banke, da svojemu komitentu svetuje o njegovih dejanskih potrebah.(Crnkovič,1989).

Da se lahko banka ravna po načelu tržnosti, mora imeti razvit bančni marketing. Bančni marketing pa je planirano, organizirano in neprenehno proučevanje spreminjajočih finančnih potreb, želja in interesov komitentov z namenom, odzvati se tem potrebam preko ustvarjalnih in učinkovitih akcijskih programov prodaje bančnih storitev. V nadaljevanju je v sliki prikazan prodajni in marketinški koncept v banki (Fišer, 1990).

	Usmerjenost	Sredstva	Cilj
<u>Prodajni koncept:</u>	Storitve	Prodaja in promocija prodaje	Dobički skozi obseg prodaje
			
<u>Marketinški koncept:</u>	Komitentove potrebe	Marketinški instrumentarij in metode	Dobički skozi zadovoljenost komitenta
			

Slika 5: Prodajni in marketinški koncept v banki

Vir: Fišer, 1990

2.3 SPLOŠNI POSLOVNI POGOJI BANK V SLOVENIJI

Banke v Sloveniji imajo poenotena pravila poslovanja s strankami po minimalnih standardih, ki jih zagotavljajo vse banke v Republiki Sloveniji. Le-ti uravnovežijo pogodbeni odnos med banko in stranko in tako predstavljajo dobre poslovne običaje. Na določenih področjih bančnega poslovanja pa je stranki vseeno dovoljena pogodbeni svoboda. Banka splošne pogoje ter njihove spremembe objavi, če se stranka z njimi ne strinja, ima pravico prekiniti razmerje z banko.

Splošni pogoji veljajo za banke in hranilnice v Republiki Sloveniji, ki imajo po Zakonu o bančništvu dovoljenje za opravljanje bančnih storitev. Objavo splošnih pogojev zagotovi Združenje bank Slovenije, ki zastopa skupne interese združenja pri državnih organih, monetarnih oblasteh, finančnih organizacijah in drugih združenjih pri vprašanjih, ki zadevajo urejanje razmerij iz ekonomske, denarne in devizne politike.

2.3.1 Temeljna pravila v razmerju med banko in stranko

Ko banka in stranka stopita v medsebojni poslovni odnos, obstajajo določena pravila za obe strani:

- bančna zaupnost podatkov, razen v določenih primerih ob veljavnih predpisih na podlagi pisne privolitve stranke,
- odgovornost banke za osebje in izvajanje njegovih storitev,
- odgovornost banke za izbiro in delovanje agentov,
- pravica do razpolaganja v primeru smrti stranke oz. prenehanja pravne osebe,
- pravo in jurisdikcije: poslovna razmerja se sklepajo po pravnih aktih Republike Slovenije,
- komunikacijske poti – o katerih se dogovorita banka in stranka in
- obravnavanje pritožb.

2.3.2 Odpiranje in vodenje računov

Banka odpre stranki na podlagi identifikacije imetnika ali pooblaščenih oseb račun za poslovanje, ki je s strani banke označen s številko. S sredstvi na računu lahko razpolaga le imetnik računa oz. zanj pooblaščen oseb. Banka in stranka se lahko dogovorita tudi za telefonsko ali elektronsko izmenjavo podatkov, pri kateri so seveda uvedeni zaščitni mehanizmi in varnostni ukrepi za zagotavljanje čim manjšega tveganja neavtoriziranega pristopa do podatkov.

Po odprtju računa banka opravlja vplačila in izplačila z računov na podlagi nalogov imetnikov računov v mejah sredstev na računu in dovoljene prekoračitve pozitivnega stanja. Z izpiskom stanja banka obvešča imetnike računa o spremembah stanj na računu.

2.3.3 Dolžnost stranke do sodelovanja

Stranka mora banki brez odlašanja in izrecno sporočiti vse spremembe okoliščin, pomembne za poslovno razmerje z njo, zlasti pa: ime oziroma firmo, sedež oziroma naslov, pooblaščenca in zastopnike, spremembe zaposlitve ali dejavnosti. Če nastane škoda ali posledica, ker se ni spopela sprememba, le-to bremeni stranko.

Stranka je dolžna banki posredovati jasna, popolna in nedvoumna naročila za izvedbo bančne storitve v okviru pogojev in urnika poslovanja banke.

Stranka je tudi dolžna vsakokrat in sproti preveriti pravilnost in popolnost vseh obvestil banke, kot so npr.: izpiske z računov, redne obračune in salde na računih, obvestila o izvršenih in neizvršenih nalogih.

2.3.4 Stroški bančnih storitev

Obresti in stroški bančnih storitev so določeni na seznamu standardnih obrestnih mer banke. V primeru spremenljivih obrestnih mer banka višino obrestne mere določi s pogoji ustrezne pogodbe. Višino stroškov za storitve, ki jih stranka ponavadi stalno uporablja v okviru poslovnega sodelovanja (npr. vodenje računa), banka ustrezno spreminja v skladu s svojo poslovno politiko in za to ne potrebuje predhodnega soglasja stranke.

V primeru spremembe obrestne mere ali povečanja stroškov v škodo stranke lahko ta, če ni s pogodbo drugače dogovorjeno, odstopi od pogodbe s takojšnjo veljavo in odpovednim rokom 30 dni po prejetju obvestila o omenjeni spremembi.

2.3.5 Zavarovanje bančnih terjatev do strank

Banka lahko od stranke zahteva zavarovanje za vse terjatve, ki bi lahko nastale kot posledica njenega sodelovanja, razen če se je o tem izrecno prej dogovorila s stranko.

Če prodajna vrednost celotnega zavarovanja ne ustreza skupnemu znesku vseh terjatev, pa banka lahko zahteva tudi povečanje zavarovanja.

Pri unovčitvi zavarovanja pa lahko banka izbira med zavarovanji in seveda pri tem upošteva zakonite interese stranke ali katere koli tretje osebe, ki je zagotovila zavarovanje za obveznost stranke, vendar le, če niso prizadeti interesi banke..

2.3.6 Zaščita depozitov

Državni zbor Republike Slovenije je na izredni seji dne 11. novembra 2008 sprejel Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o bančništvu (ZBan-1B), ki za vloge v bankah in hranilnicah s sedežem v Republiki Slovenije uvaja **neomejeno jamstvo bank, hranilnic in Republike Slovenije do 31. 12. 2010**. Neomejeno jamstvo velja za **neto vloge vlagateljev, ki so do jamstva upravičeni** na podlagi določil 310. člena Zakona o bančništvu. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o bančništvu (ZBan-1B) je objavljen v Uradnem listu RS, št. 109/08 in velja od 20. 11. 2008.

Na podlagi Zakona o bančništvu (Uradni list RS, št. 131/06, 1/08 in 109/08) in Sklepa o sistemu zajamčenih vlog (Uradni list RS, št. 47/07 in 117/08) so vloge upravičenih vlagateljev v posamezni banki in hranilnici s sedežem v Republiki Sloveniji zajamčene v celotnem znesku.

Jamstvo velja za t.i. neto vlogo vlagatelja v posamezni banki ali hranilnici.

Neto vloga je seštevek oz. skupno stanje vseh vlog posameznega vlagatelja, zmanjšano za vlagateljeve morebitne obveznosti do te iste banke ali hranilnice. Med posamezne vlagatelje štejejo tudi mladoletne osebe.

Po Zakonu o bančništvu je **vloga** seštevek oz. skupno stanje vseh terjatev posameznega vlagatelja do banke ali hranilnice, tako v **evrih, kot v tujih valutah** in sicer na podlagi pogodbe o vodenju transakcijskega računa, hranilne vloge, denarnega depozita in potrdila o depozitu oziroma blagajniškega zapisa, če sta izdana kot imenski vrednostni papir.

V **primeru stečaja** banke ali hranilnice bo zajamčeno vlogo vlagatelju najkasneje v treh mesecih izplačala banka prevzemnica, ki jo bo določila Banka Slovenije. Zajamčene vloge v **tujih valutah bodo izplačane v evrih** v protivrednosti po tečaju, ki ga objavlja Banka Slovenije in ki velja na dan začetka stečajnega postopka (<http://www.bsi.si/jamstvo-vlog.asp?MapaId=150>).

Seznama bank in hranilnic s sedežem v Republiki Sloveniji najdete na: <http://www.bsi.si/poslovanje-bank-in-podjetij.asp?MapaId=147>

Vloge pri bankah iz držav članic Evropskega gospodarskega prostora, ki bančne storitve v RS opravljajo preko podružnice ali neposredno, so zajamčene po sistemu zajamčenih vlog v državi članici, kjer je sedež banke. Seznam kreditnih institucij iz EGP najdete na <http://www.bsi.si/poslovanje-bank-in-podjetij.asp?MapaId=147>.

2.3.7 Prenehanje poslovnega odnosa

- **Pravica stranke:** če ni dogovorjeno drugače, lahko stranka kadarkoli prekine poslovno razmerje z banko tudi brez odpovednega roka, če ima utemeljeni razlog za prenehanje poslovanja z banko. Tudi v primeru, da banka prekine odnos, ima stranka na voljo razumni rok za poravnavo svojih obveznosti do banke.
- **Pravica banke:** tudi banka ima pravico prekiniti poslovni odnos ali poslovno razmerje kadarkoli s primernim odpovednim rokom, pri čemer upošteva tudi interese stranke, razen v primeru utemeljenga razloga za prekinitev poslovnega odnosa, ko ima banka pravico prekiniti odnos s stranko tudi brez odpovednega roka.

Povzetek poglavja

V drugem poglavju smo se seznanili z vlogo in funkcijami banke v trženem gospodarstvu ter s temeljnimi načeli bančnega poslovanja. Banke so pri svojem poslovanju vezane na veliko strožja načela, kot sicer veljajo za gospodarske družbe. Le to je nujno potrebno predvsem zaradi varovanja vlagateljev oziroma komitentov banke. Osnovna načela, ki smo jih spoznali so načelo likvidnosti, varnosti, rentabilnosti, ekonomičnosti in tržnosti.

Banke v Sloveniji delujejo po poenotenih pravilih poslovanja s strankami po minimalnih standardih, ki so zapisani v splošnih poslovnih pogojih bank v Sloveniji. Banka splošne pogoje in njihove spremembe objavi, če se stranka z njimi ne strinja, ima pravico prekiniti razmerje z banko.

Zelo pomembne element bančnega poslovanja za stranke je zaščita depozitov. Na podlagi Zakona o bančništvu in Sklepa o sistemu zajamčenih vlog so vloge upravičenih vlagateljev v posamezni banki in hranilnici s sedežem v Republiki Sloveniji zajamčene v celotnem znesku, kar velja do 31.12.2010. V primeru stečaja banke ali hranilnice bo zajamčeno vlogo vlagatelju najkasneje v treh mesecih izplačala banka prevzemnica, ki jo bo določila Banka Slovenije.

Utrjevanje poglavja in razmišljanje

- Pojasnite vlogo in funkcije banke v tržnem gospodarstvu!
- Kaj je posredniška funkcija banke?
- Opišite selektivno funkcijo banke?
- Katera načela bančnega poslovanja poznaš?
- Katero načelo bančnega poslovanja je najpomembnejše in zakaj?
- Opišite načelo varnosti!
- Zakaj se dela bančna kalkulacija?
- Kaj pomeni načelo rentabilnosti pri poslovanju banke?
- Opišite oskrbovalno funkcijo banke!
- Kaj je pomen pridobitniške funkcije banke?
- Navedite kaj opredeljuje splošni poslovni pogoji bank v Sloveniji?
- Opišite temeljna pravila v razmerju med banko in stranko!
- Kaj pomeni jamstvo vlog v skladu z Zakonom o bančništvu?
- Ali je vloga zakonskega partnerja od člana nadzornega sveta banke zajamčena?
- Kakšen je znesek zajamčene vloge?
- Katere vloge stranke niso zajamčene?

3 ORGANIZACIJSKA STRUKTURA BANKE

Evropsko leto ustvarjalnosti in inovativnosti.

Uvod

Organizacijska struktura banke je predvsem odvisna od velikosti, vrste ponujenih storitev ter pravnih omejitev v posamezni državi. Večje banke z velikimi komitenti, ki ponujajo široko paleto bančnih storitev, to raznovrstnost odsevajo tudi v svoji organizacijski strukturi. Pri manjših bankah pa je zoženemu obsegu storitev prilagojena tudi organizacijska struktura.

Na primer v banki » Slovenija d.d. » je sestavljena organizacijska struktura iz štirih pomenmbnih organizacijskih sklopov v delovanju banke:

- *Štabne službe oz. organizacijske enote skupnega pomena kot so: sekretariat banke, služba notranje revizije, služba obvladovanja tveganj, služba strateškega razvoja, služba marketinga in stikov z javnostmi ter pravna služba in kadrovska služba,*
- *Komerciala,*
- *Finančne storitve in*
- *Podpora poslovanju.*

Konkretna organizacijska struktura banke je odvisna od razmer, v katerih deluje banka, zato najboljša oblika organizacijske strukture za vse banke ne obstaja, pač pa vsaka banka oblikuje svojo organizacijsko strukturo glede na situacijske spremenljivke: uporabljeno tehnologijo, značilnosti okolja, velikost banke, cilje in strategije banke ter značilnosti ljudi v banki.

V nadaljevanju poglavja bomo obravnavali:

- ***opredelitev in pomen organizacijske strukture banke,***
- ***notranjo organizacijo banke in***
- ***organizacijo in delovanje zalednih služb.***

3.1 OPREDELITEV IN POMEN ORGANIZACIJSKE STRUKTURE BANKE

Organizacijska struktura je statični pogled na organizacijo, ki jasno pokaže razmerja med ljudmi, čeprav se le-ta dejansko zaradi delovanja združbe nenehno spreminjajo in je zato ustreznejši procesni pogled na organizacijo, pri katerem pa zaradi delovanja podjetja sestav razmerij ni več tako pregleden (Lipovec, 1987).

Dejavniki oblikovanja organizacijske strukture, na podlagi katerih lahko analiziramo konkretno organizacijo npr. banke, so:

- **formalizacija** (obseg pravil in postopkov, ki usmerjajo delovanje zaposlenih),
- **specializacija** (stopnja delitve skupne delovne naloge na posamezne naloge),
- **standardizacija** (enak način izvajanja enakih nalog v banki),
- **hierarhija avtoritete** (obseg odgovornosti in razpon kontrole),
- **kompleksnost** (obseg diferenciacije v okviru organizacije, ki vključuje stopnjo specializacije, število hierarhičnih ravni, obseg geografske razpršitve enot, itd),
- **centralizacija** (lokacija pristojnosti za odločanje),
- **profesionalizacija** (obseg formalne izobrazbe),
- **kadrovska struktura** (primerjava med izvajalci, strokovnjaki, ravnalci).

3.2 NOTRANJA ORGANIZACIJA

Tradicionalno so poslovne banke organizirane izrazito hierarhično, s številnimi ravni odločanja, z natančno predpisanimi postopki, ki v razvejani organizacijski strukturi preprečujejo posameznim oddelkom ali zaposlenim, da bi se prilagajali potrebam komitentov.

Prevelika usmerjenost banke v upoštevanje in izvajanje lastnih pravil tako banki onemogoča izvajanje dejavnosti, ki v spremenjenih konkurenčnih razmerah vodijo do uspeha. Organizacijo poslovnih bank je zato potrebno spremeniti in s tem povečati prilagodljivost ter inovativnost pri izvajanju bančnih storitev glede na potrebe komitentov.

Poslovne banke v tujini v novih tržnih razmerah iščejo ustrezne strategije, ki bodo omogočale doseganje delno nasprotujočih si ciljev poslovanja – povečanje zadovoljstva komitentov in omejevanje rasti stroškov poslovanja. Vir uspeha najboljših bank pri doseganju zastavljenih ciljev in izvajanju strategij je tudi načrtno spreminjanje organizacije.

V slovenskih poslovnih bankah prevladuje hierarhična organizacijska struktura poslovno enotnega tipa, kombinirana s štabnimi službami. V strukturi so prisotne številne ravni, po katerih potekajo navodila od zgoraj navzdol, informacije pa se posredujejo v nasprotni smeri.

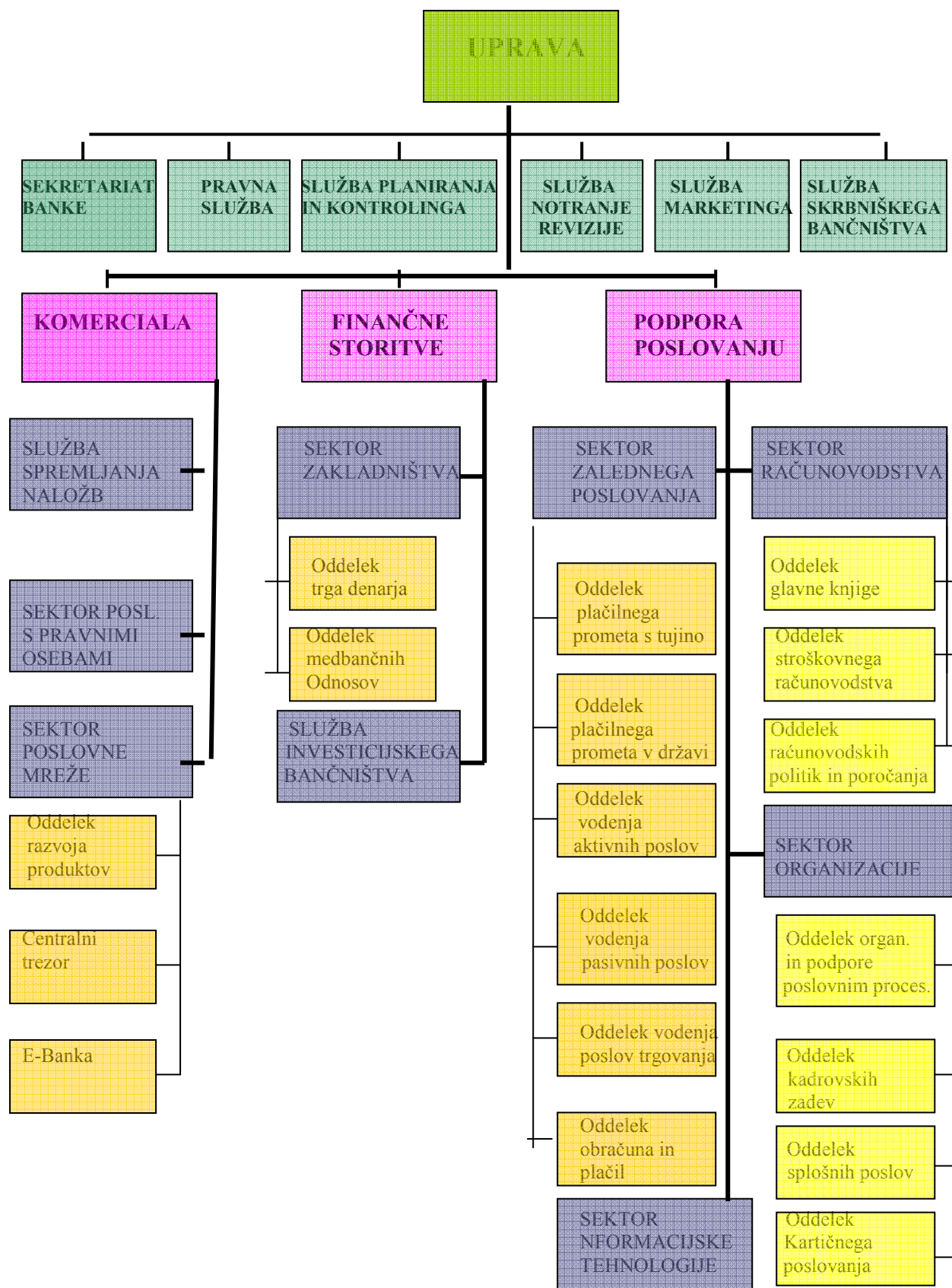
Poslovno enotna organizacijska struktura banke glede na vrsto bančnih storitev temelji na razčlenitvi poslovanja banke na poslovne funkcije in v okviru teh opredelitev področja poslovanja, na podlagi katerih se nato v organizacijski strukturi oblikujejo posamezne enote.

Poslovna funkcija povezuje različna med seboj povezana opravila, ki predstavljajo določeno delovno področje in določen del skupne naloge banke in jih deli na:

- osnovne,
- infrastrukturne in
- upravljalске funkcije.

Med **osnovne bančne funkcije** štejemo zbiranje sredstev (področje depozitnega poslovanja in poslovanja z vrednostnimi papirji), usmerjanje sredstev (kreditiranje, garancijsko poslovanje, nakup vrednostnih papirjev), finančno dohodkovna funkcija (področje zakladništva), devizno poslovanje, izvajanje plačilnega prometa in drugih bančnih storitev. K **infrastrukturnim bančnim funkcijam** pa prištevamo: splošno (pravni, tehnični in splošni posli), kontrolno in revzijsko, kadrovsko, računovodsko, razvojno, organizacijsko, načrtovalno, informacijsko in varstveno funkcijo. Med **upravljalске funkcije** pa uvrščamo upravljanje in vodenje banke (Bobek, 1989).

V nadaljevanju podajamo primer organizacijske sheme ene od slovenskih bank.

Slika 6: Organizacijska shema Banke Koper
Vir: Poslovno poročilo Banke Koper, 2007

3.2.1 Vrste organizacijskih enot banke po organizacijskih nivojih

Posle banke vodi uprava. V okviru vodstva banke so organizirane **štabne službe** oz. organizacijske enote skupnega pomena kot so:

- sekretariat banke,
- služba notranje revizije,
- služba obvladovanja tveganj,
- služba strateškega razvoja,
- služba marketinga in stikov z javnostmi ter
- pravna služba in kadrovska služba.

Uprava lahko imenuje ali razporedi na opravljanje posameznih nalog **pooblaščenca uprave** kot npr. pooblaščenec za varnostno politiko, pooblaščenec za pranje denarja ipd.

Poslovne aktivnosti banke so organizirane v **sektorjih ali direkcijah**, to so organizacijske enote, ki združujejo več poslovnih funkcij. Delo takšnih organizacijskih enot praviloma vodi direktor oz. vodja organizacijske enote, to je delavec s posebnimi pooblastili in odgovornostmi.

Sektorji se nadalje delijo na oddelke oz. centre, službe in predstavništva, ki so rangirani glede na obseg in vsebino dela, ki se tam opravjajo.

V skladu s poslovno politiko banke se lahko kot teritorialne enote ustanovijo komercialni centri in predstavništva.

3.2.2 Funkcionalne organizacijske enote

Z vidika obvladovanja tveganj v bankah je osnovno načelo organiziranosti bank, da so komercialni posli funkcionalno ločeni od postopkov in nadzora v zaledni službi, računovodstva in spremljave. Funkcionalna in organizacijska ločenost komerciale od ostalih funkcij mora biti zagotovljena na vseh nivojih vključno z nivojem uprave. Pri posamezni transakciji mora biti zagotovljeno, da medsebojno nezdružljivih nalog ne opravlja ista oseba.

Z ozirom na zgoraj navedeno je organizacijska struktura banke v globalu razdeljena na:

- Komercialo,
- Finančne storitve in
- Podpora poslovanju.

Komerciala se nadalje deli na:

- poslovanje s pravnimi osebami,
- poslovno mrežo, kot teritorialno obliko poslovanja s komitenti (pravnimi in fizičnimi osebami na terenu in
- spremljavo naložb.

Finančne storitve v bankah se izvajajo v glavnem na področju zakladništva in investicijskega bančništva. V okviru zakladništva se odvija poslovanje med bankami in drugimi udeleženci trga denarja v državi in v tujini.

Pod **podporo poslovanju banke** se uvrščajo organizacijske enote, ki izvajajo postopke in nadzor v zalednih službah ter računovodstvo in informacijska tehnologija.

3.3 PODPORA POSLOVANJU

3.3.1 Kontrola in postopki v zaledni službi

Naloga zalede službe je, da na podlagi dokumentacije, ki jo dobi od komerciale, napiše vse potrebne potrditve, opombe k pogodbam ter spremlja vse ostale postopkovne formalnosti (npr. kontrola dospelosti, plačila,...).

Vse kontrole v zaledni službi morajo biti dokumentirane. Transakcije, ki jih v poslu opravlja banka, je potrebno neprestano preverjati. Pri tem je treba biti zlasti pozoren na naslednje:

- da je poslovna dokumentacija popolna in ažurna,
- da so posli sklenjeni v okviru postavljenih pravil in omejitev in
- da so bila vsa odstopanja od postavljenih norm v skladu z danimi pooblastili.

Vsa odstopanja je potrebno nemudoma pojasniti. V primeru, da ni očitno razvidno, da gre za napako, je potrebno obvestiti osebo, ki jo pooblasti uprava in ki ni povezana s komercialo. Pojasnila odstopanj morajo biti primerno dokumentirana.

Posli, kjer se uporablja sistem direktnega vnosa in poravnave, morajo imeti vgrajene kontrole. Prav tako mora biti v vsakem trenutku omogočena rekonstrukcija, kateri uporabnik je izvedel določeno funkcijo in kdaj.

3.3.2 Računovodstvo

Računovodstvo je pomemben del informacijskega sistema banke, ki se ukvarja z zbiranjem računovodskih informacij, ki jih potem v sodelovanju s poslovodstvom obdelata in sestavi računovodske izkaze.

Pomembne naloge računovodstva so vzpostavitev kontrolnih točk notranjega nadzora ter koordinacija, spremljanje in upoštevanje predpisov, ki urejajo dohodkovni, materialni in finančni položaj banke.

V okviru knjigovodstva se v računovodstvu vodi glavna knjiga in izvajajo se vse potrebne kontrole. Računovodstvo nadzira usklajenost prometa in stanja analitičnih evidenc, ki jih vodijo druge strokovne službe v banki, s prometom in stanjem v glavni knjigi. Prav tako izvaja računovodstvo nadzor nad stroški (stroškovno računovodstvo).

Pomembna naloga računovodstva je pripravljanje in posredovanje podatkov in informacij za notranje in zunanje uporabnike, predvsem za Banko Slovenije in poročil za potrebe statistike.

Glavne naloge računovodstva na področju plana in analizi so naslednje:

- pripravljanje planov računovodskih izkazov,
- analiziranje računovodskih podatkov, ugotavljanje odstopanj od planov in priprava informacij za
 - Upravo in Odbor za upravljanje z bilanco banke znotraj banke,
 - Nadzorni svet kot nadzorni organ banke,
 - Skupščino banke ter za
 - Banko Slovenije kot kontrolno institucijo nad vsemi bankami.

Naloga računovodstva je, da sodeluje in daje vse zahtevane informacije in podatke Službi notranje revizije v banki in neodvisni eksterni reviziji ob zaključku letnega obračunskega obdobja.

3.3.3 Informacijska tehnologija

Informacijska tehnologija banke mora biti:

- stroškovno, funkcionalno in časovno učinkovita z čim bolj optimalno izrabo resursov,
- usklajena z zahtevki in cilji poslovnega nivoja in procesov,
- sposobna soustvarjati poslovno domeno in odpirati možnosti za nove produkte in tržne priložnosti,
- sposobna zagotavljati pravilnost, namenskost, pravočasnost in varnost delovanja,
- prilagodljiva za vse spremembe in izzive.

Pri upravljanju informacijskega sistema banke mora uprava banke dati velik poudarek na naslednja področja:

Strategijo: usklajenost s poslovno strategijo banke z izboljšavami obstoječe podpore poslovanja in **z jasno strategijo tehnološkega in informacijskega razvoja** v podpori uresničevanja strateških ciljev banke.

Dostopnost: urejen in transparenten sistem uporabniških dostopov, sistema pooblastil (dodeljevanja pravic) ter **varna in nadzorovana povezanost** z zunanjimi subjekti in poslovnimi omrežji (uporaba primernih tehnoloških varoval in procesov kot dopolnitev in implementacija za zmanjševanje izpostavljenosti varnostnih tveganj in tveganj izgube dobrega imena).

Integralnost: Servisi informacijske tehnologije ne smejo bremeniti integralnosti in konsistentnosti podatkov in izvajanja.

Nadzor in ločenost sistemov: potrebno je **zagotoviti kvaliteten nadzor sistemov pred vpeljavo** novosti in njihovih sprememb v produkcijo (kvaliteta testiranja, organiziranost notranjih razvojnih procesov in kontaktov z zunanjimi dobavitelji) ter **po njihovi vpeljavi** (uvredba kontrolnih točk, dokumentiranost, odzivnost notranjega in zunanjega osebja na napake,...). Spremembe produkcijskega okolja in upravljanje s spremembami **podleže skrbnemu nadzoru in avtorizaciji**.

Neprekinjenost delovanja: pogostost prekinitev delovanja, potreben čas vzpostavitve poslovanja, način varovanja podatkov, odnosi z zunanjimi izvajalci, organiziranost dežurstev, krizni timi, zagotavljanje kvalitete in poznavanje načrtov neprekinjenega delovanja in dviga poslovanja, izvajanje raznih testov.

Obvladljivost: v interesu banke je, da ima čim bolj vzdrževane, prilagodljive, kompatibilne sisteme. Obvladljivost sistemov (strojna, programska, infrastrukturna informacijska oprema) je tem slabša, čim večja je njihova heterogenost.

Uporabnost: uporabniku prijazna informacijska tehnologija s primerno ergonomijo interakcije med računalnikom in uporabnikom z namenom zmanjšanja časov odzivnosti na spremembe in zmanjševanja procesnih in podatkovnih napak na izvoru nastanka in v nadaljnjem procesiranju.

Povzetek poglavja

V tem poglavju smo si ogledali glavne značilnosti banke pri vzpostavljanju organizacijske strukture banke, ki jih mora upoštevati vsaka banka v Sloveniji. Seveda pa se notranja organizacija banke nekoliko spreminja od banke do banke.

Konkretna organizacijska struktura banke je odvisna od razmer, v katerih deluje banka, zato najboljša oblika organizacijske strukture za vse banke ne obstaja, pač pa vsaka banka oblikuje svojo organizacijsko strukturo glede na situacijske spremenljivke: uporabljeno tehnologijo, značilnosti okolja, velikost banke, cilje in strategije banke ter značilnosti ljudi v banki.

Pri postavljanju notranje organizacije banke je dan velik poudarek na obvladovanju tveganj, kar je ena izmed glavnih nalog posloводства banke. Glede na navedeno je vedno bolj pomembna pravilna in neodvisna organiziranost zalednih služb. Prav tako je dan vedno večji poudarek na obvladovanje operativnih tveganj.

Utrjevanje poglavja in razmišljanje

- Kaj pomeni organizacijska struktura banke?
- Opišite funkcionalno organiziranost banke!
- Ali lahko deluje banka brez bančnih okenc?
- Opišite organizacijo področja komerciale – poslovanja banke s komeitenti!
- Kakšen je organizacijski pristop banke na področju obvladovanja tveganj?
- Opišite in analizirajte delovanje zalednih služb v primerjavi s komercialo!
- Kakšen je pomen kontrole in postopkov v zalednih službah?
- Katere štabne službe bank poznaš in kakšen je njihov pomen?
- Kakšne so naloge računovodstva?
- Ali je razvoj banke odvisen od razvoja informacijske tehnologije in zakaj?
- Kakšna mora biti informacijska tehnologija?

4 TRŽENJE BANČNIH STORITEV

500. obletnica Primoža Trubarja.

Uvod

Bistvo filozofije in prakse trženja bančnih storitev je, da izhajamo iz potreb oziroma plačilno sposobnega povpraševanja. Trženje bančnih storitev postaja v obdobju prevzemov, združitvev, močne konkurence med bankami in pospešenim razvojem informacijske tehnologije vse bolj pomembno.

Glede na navedeno ni dovolj da imajo banke samo svojo klasično poslovno mrežo bančnih okenc, ampak morajo iskati učinkovite rešitve pri uvajanju novih tržnih poti: telefonsko bančništvo, internetno bančništvo ter kombinacija mobilne telefonije in računalniških omrežij.

Za uspešno poslovanje banke je vedno bolj pomembno tržno komuniciranje oz. uporaba možnih oblik zunanjega orodja komuniciranja. Poglejmo si npr. zunanje orodje: novice za stranke – pravne osebe, dostopno na: [Abančne novice – domači trg \(junij 2006\)](http://www.nlb.si/kazipot45-kazalo) in <http://www.nlb.si/kazipot45-kazalo>.

V nadaljevanju poglavja bomo predstavili:

- **trženje bančnih storitev,**
- **tržno komuniciranje in**
- **tržne prodajne poti.**

4.1 TRŽENJE BANČNIH STORITEV

Razvoj storitev je doma in v svetu v stalnem porastu, pojavljajo se nove tehnologije, nove zahteve in nove navade odjemalcev storitev. Konkurenca se vedno bolj krepi zato se bodo obdržali le vedno bolj solidni, uspešni in kakovostni ponudniki bančnih storitev. Tega se zavedajo vse banke.

Trženje storitev je težje od trženja izdelkov. Značilnosti izdelkov lahko zaznamo s čutili, pri storitvah pa to ni mogoče. Porabniki storitev so pogosto aktivno vključeni v oblikovanje in izvedbo storitve, zato postaja trženje storitev, kar še posebej velja za bančne storitve, interaktivni proces med izvajalcem in porabnikom, ki zahteva zahteva oblikovanje trženja na podlagi medsebojnih odnosov (relationship marketing).

Stranka, ki pride npr. po kredit v banko, vidi druge stranke, ki čakajo na enako ali podobno storitev, zazna fizično okolje (stavbo, opremo, notrenjo ureditev), opazi zaposlene, pride v stik

z referentom za kredit. To je del, ki ga vidi, ne vidi patega, kar se dogaja v ozadju, kjer poteka proces obdelave vloge za kredit, njene odobritve ali zavrnitve. Ta proces podpira vidni del storitve. Zato trženje nile zunanje, ampak tudi notranje in odzivno (Potočnik, 2000).

Zunanje trženje (external marketing) predstavlja pripravo trženjskih aktivnosti, oblikovanje storitve, določitev cene, izvedbo tržnega komuniciranja in posredovanje storitev s pomočjo posrednikov.

Odzivno trženje (interactive marketing) opisuje sposobnost vseh zaposlenih, da porabnika zadovoljijo tako z vidika tehnične in funkcionalne kakovosti storitve. Poleg vrhunske tehnologije morajo ponuditi tudi vrhunski pristop.

Notranje trženje (internal marketing) pomeni delo, ki ga opravi podjetje, ki usposablja in motivira svoje zaposlene, da dobro strežejo porabnikom (Potočnik, 2000). Notranje trženje postaja v zadnjem času nepogrešljiva sestavina vsakega strateškega razmišljanja tako v trženju samem kot tudi v menedžmenu nasploh. Današnji zaposleni postajajo vedno bolj kreativni nosilci poslovne politike in doseganja strateških ciljev banke. Nepredvidljive spremembe v okolju zahtevajo od njih ne le izvajanja nalog, temveč veliko fleksibilnost, nenehno strokovno in osebno izpopolnjevanje. Rezultat motiviranih in zadovoljnih zaposlenih je tudi kakovostna storitev, ki zadovolji potrebe komitentov.

4.2 TRŽNO KOMUNICIRANJE V BANKAH

Pojmovanje tržnega komuniciranja je pogosto povezano z dvema skrajnostima. Mnogi namreč aktivnosti tržnega komuniciranja oziroma oglaševanja kot najbolj izpostavljenega instrumenta kar enačijo s celostnim trženjem. V drugo skupino sodijo tisti, ki menijo, da je tržno komuniciranje nepotrebno ter da povzroča stroške, ki zvišujejo proajne cene (Starman, 1996).

Pod izrazom bančno komuniciranje razumemo medsebojno obveščanje, izmenjavo mnenj med banko in subjekti na trgu o bančnih storitvah kot celoti v korist izvajalca storitve in koristnika storitve.

4.2.1 Orodja komuniciranja

Zaupanja ni mogoče ustvariti zgolj s plačanimi oglasi. Zato je nujen nabor inventivnih komunikacijskih orodij, ki so v skladu z dolgoročno strategijo komuniciranja. Dobri odnosi s ciljnim javnostmi se namreč ne gradijo na kratki rok; na kratek rok se lahko samo uničijo.

Vsebina komuniciranja ne sme biti usmerjena v spektakularne izjave in rezultate, ki nimajo dosti skupnega z dejanskim stanjem, temveč v konkretno, pravočasno in pošteno komuniciranje.

Pri izvajanju strategije komuniciranja banka uporablja eksterna in interna orodja komuniciranja. Možna **eksterna orodja komuniciranja** v bankah so naslednja:

- pismo novinarjem – Press Release (Primer HYPO Banka d.d., dostopno na: <http://www.hypo-alpe-adria.si/si/cms/bank/home.nsf?OpenDatabase&KEY=256&END> ,
- tiskovne konference (štiri do šest na leto), (Primer Banka Celje d.d., dostopno na: http://www.banka-celje.si/vsebina/oBanki/novinarskoSredisce/sporocilaZaJavnost/sporocilaZaJavnost/spj_20080409/2),

- *srečanja z novinarji* (brifing) ob posebnih priložnostih,
- *časopis za stranke*,
- *direktna pošta* (podpora novim storitvam), (Primer SKB banka d.d., dostopno na naslovu: http://www.skb.si/data/doc/pdf/naldepozit1_zgibanka.pdf),
- *avtorski članki* (ob posebnih priložnostih),
- *letno poročilo* (primer *Poštna banka Slovenije, d.d.*, dostopno na naslovu: http://www.pbs.si/si/letna_porocila.wlgt),
- *raziskave* (poslovna javnost, občasne hitre ankete, periodično splošna javnost), (Primer NLB d.d., dostopno na naslovu: <http://www.nlb.si/raziskava-ugleda-slovenskih-bank>),
- *srečanja s strankami* (ob posebnih priložnostih – obletnicah),
- *internet in elektronska pošta* (na vzpostavljeno adremo) sprotno ažuriranje domače strani, uvedba prodaje storitev,
- *uporaba orodij tržnega komuniciranja*, plakati, letaki, zloženke, navodila, brošure ipd. (Primer zloženke Nove KBM d.d. za poslovanje z Moneto je dostopen na naslovu: http://www.moneta.si/documents/ZLOZENKA_Navodila_Moneta_120x220.pdf).
- *sponzorstva*, po principu “sponzorstvo je naložba”.

Interna orodja komuniciranja, ki jih banke uporabljajo pa so: interni časopis, intranet, oglasne deske, okrožnice, obhodi posloводства, neformalni sestanki, vroči telefon, mesečna in kvartalna poročila in dopisi.

4.2.2 Merjenje učinkov komuniciranja

Merjenje učinkov komuniciranja je zelo pomembno, saj na osnovi rezultatov lahko vodstvo banke pravilno usmerja nadaljno politiko poslovanja banke. Meritve učinkov komuniciranja se izvajajo:

- s spremljanjem in analiziranjem medijev (kliping): za sprotno spremljanje učinkov komuniciranja;
- z raziskavo ugleda in prepoznavnosti (letna raziskava) pomembne s stališča komunikacijske strategije. Tako banke izmerijo v kolikšni meri so uspele preko komuniciranja zastavljeno identiteto spremeniti v image banke;
- z evaluacijo učinkov komuniciranja in odnosov z javnostmi, kar omogoča bankam primerjati učinke PR dejavnosti in tržnega komuniciranja z vidika stroškov in učinkovitosti in s tem preprečiti neracionalno trošenje denarja.

4.3 TRŽNE PRODAJNE POTI

Razvoj informacijske tehnologije je v bančništvu povzročil, da tradicionalni model bančnega poslovanja preko bančne poslovne mreže, tako imenovani »retail«, zamenjujejo sodobne tržne poti. K temu prisiljuje banke tudi močna konkurenca. Tako komitentom banke za mnoge rutinske transakcije ni potrebno več hoditi v banko, ampak svoje bančne posle opravlja kar doma.

4.3.1 Poslovna mreža

Posamezne banke, ki se ukvarjajo z velikim številom individualnih komitentov na večjem geografskem področju imajo na tem področju razvito poslovno mrežo podružnic, ki pridobivajo komitente in jim ponujajo različne bančne storitve. Na ta način se skušajo čim bolj približati komitentom in s tem seveda povečevati svoj obseg poslovanja. V preteklosti se

je poslovni rezultat banke v veliki meri povezoval z ugledom banke, ki se je prikazoval tudi z velikimi investicijami v poslovno mrežo. Vendar pa je razvoj poslovnega omrežja bank vedno bolj omejen.

Glavni razlogi, zaradi katerih imajo banke v spremenjenih razmerah težave pri odločanju za vlaganja v bančna omrežja so (Vozel, 2000):

- Draga infrastruktura – visok fiksni strošek
- Povečanje zahtev uporabnikov bančnih storitev – uporabniki so postali vedno bolj zahtevni in zahtevajo, da imajo na voljo vse prodajne poti od okenca do bankomata, telefona in interneta.
- Vstop drugih ponudnikov – z razvojem interneta postopoma v bančno sfero vstopajo informacijska podjetja in zavarovalnice.
- Ekonomija/disekonomija obsega – z naraščanjem števila poslov, večjo kompleksnostjo, prilagajanjem želja in potrebam komitentov rastejo stroški in se manjšajo možnosti ekonomije obsega. To velja za več zelo kompleksnih storitev, kot sta npr. hipotekarna posojila in vodenje portfelja.

4.3.2 Zasebno bančništvo

Zasebno bančništvo (private banking) zajema celotno vrsto bančnih storitev, prilagojenih premožnejšim komitentom. Le-te banke zagotovijo osebnega bančnika, ki skrbi za izvedbo vseh bančnih, finančnih in svetovalnih poslov. Osební bančnik prevzame celovito opravljanje finančnih poslov za določeno število strank in v osebnem stiku s komitentom gradi dolgoročni poslovni odnos.

Poleg tega, da zasebno bančništvo pritegne premožne, pomaga ohranjati obstoječe komitente. Ker je kakovost ponudbe večja, je cenovna elastičnost njihovega povpraševanja manjša, okrepi pa se tudi navzkrižna prodaja storitev, kar banki prinaša večji donos

Nabor storitev, ki se v tej obliki ponujajo komitentom, je zelo širok:

- vloge,
- plačilni promet, investicijsko svetovanje,
- izvajanje zaupnih bančnih storitev kot sta sef in depo,
- odobravanje osebnih kreditnih linij,
- kartično in zavarovalniško poslovanje,
- davčno in pravno svetovanje ipd.

Nasprotje zasebnega bančništva pa je potrošno bančništvo (consumer banking) namenjeno najširšim množicam, kjer pa so storitve standarizirane (Vozel, 2000).

4.3.3 Sodobne tržne poti

Elektronsko poslovanje je sorazmerno nov pojem, zato obstaja kar nekaj definicij oziroma razlag. Vsekakor pa lahko trdimo, da je pojem elektronskega poslovanja nastal kot rezultat razvoja računalniških omrežij in interneta ter združevanja informacijske in telekomunikacijske tehnologije. Med elektronsko poslovanje prištevamo:

- elektronsko bančništvo;
- elektronsko trženje;

- elektronsko trgovanje;
- spletno trgovino;
- svetovanje na daljavo;
- elektronsko zavarovalništvo;
- računalniško podprto skupinsko delo;
- delo na daljavo;
- avkcije na daljavo.

4.3.4 Pojem elektronskega bančništva

Besedna zveza elektronsko bančništvo je v zadnjem času zelo pogosto uporabljana, vendar tisti, ki jo uporabljajo, razumejo pod tem pojmom različne stvari: od raznovrstnega komuniciranja bančnih komitentov z banko do pravih denarnih in finančnih transakcij, vsem pa je skupno to, da poteka s pomočjo elektronskih medijev (Hernaus, 1997).

Elektronsko bančništvo v najširšem smislu razumemo kot elektronsko poslovanje v bankah. V tej široki razlagi gledamo na elektronsko bančništvo kot na vsakršno bančno storitev, ki se opravlja po elektronski poti. Sem spada uporaba:

- bančnih avtomatov,
- informacijskih terminalov,
- plačilnih kartic,
- telefonskega bančništva,
- mobilnega bančništva,
- internetnega bančništva in
- drugih storitev.

V ožjem smislu pa se elektronsko bančništvo nanaša na storitve bančništva, ki jih lahko bančni komitent opravi neposredno s svojega delovnega mesta ali od doma, brez neposredne pomoči bančnega uslužbenca, in to kadarkoli, 24 ur na dan, 365 dni v letu. Torej govorimo o storitvah **virtualnega bančništva** oziroma bančništva, ki poteka z elektronsko izmenjavo informacij.

4.3.5 Prednosti in slabosti elektronskega bančništva

Pomembne prednosti e-bančništva so ekonomičnejše poslovanje zaradi znižanja stroškov, izboljšana kakovost kontrole storitev in zanesljivosti informacij, dostopnost storitev strankam tudi izven obratovalnega časa bank, velik obseg dosega.

Slabosti e-bančništva pa so visoki stroški ob začetni investiciji, zapletenost tehnologije, nepopolna varnost. Velika slabost pa je prav gotovo dejstvo, da nekateri ljudje še vedno bolj zaupajo človeku kot stroju.

4.3.6 Elektronski informacijski sistem SISBON

SISBON je elektronski informacijski sistem, ki so ga banke in hranilnice vzpostavile s 1.1.2008 skladno z Zakonom o bančništvu (ZBan-1). SISBON omogoča medsebojno izmenjavo in obdelavo osebnih podatkov o komitentih, fizičnih osebah med podpisnicami Dogovora o postavitvi in uporabi informacijskega sistema SISBON.

V SISBON-u se zbirajo in obdelujejo podatki, ki se nanašajo na zadolženost in korektnost izpolnjevanja pogodbenih obveznosti fizičnih oseb posameznikov in so dodatna informacija za določitev njihove kreditne sposobnosti, od katere je odvisna odobritev posla in določitev pogojev za posamezno storitev.

Komitentom SISBON prinaša enostavnejše dokazovanje njihove bonitete, poenostavitev postopkov odobravanja posojil in s tem prihranek časa. Realnejša ocena bonitete komitenta omogoča pridobitev posojila v višini, ki jo še dovoljuje kreditna sposobnost posameznika.

Zakonska podlaga elektronskega informacijskega sistema sta:

- Zakon o bančništvu (ZBan-1), Uradni list RS, št. 131-5487/2006, in
- Zakon o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-1), Uradni list RS, št. 86-3836/2004.
- Vir: Dostopno na naslovu: <http://www.zbs-giz.si/zdruzenje>, <http://www.zbs-giz.si/zdruzenje-bank.asp?StructureId=436>, (10.2.2009)

Povzetek poglavja

V tem poglavju smo si pogledali kako banke tržijo svoje storitev, kakšen je način tržnega komuniciranja bank in katere prodajne poti uporabljajo pri ponudbi oz. prodaji svojih storitev.

Vprašanje strukture prodajnih poti od klasičnega načina, preko zasebnega bančništva do sodobnih elektronskih poti, je različna od banke do banke in odvisna od več dejavnikov. Dejstvo pa je da se vedno bolj oddaljujemo od osebnega stika med banko in komitentom in prehajamo na elektronski način poslovanja. Kje je meja tega bo pokazala bodočnost.

Zelo zanimiv je članek na internetu, kjer avtor razmišlja o elektronskem bančništvu v povezavi z realnostjo opravljanja posredniške in oskrbovalne funkcije banke, dostopno na: <http://www.markosj.net/elektronsko.htm>. Članek zaključuje z navedbo: » Konkurenca na področju poslovanja z denarjem in kapitalom je vse večja. Meje se širijo, prihajajo močnejši, manjši se združujejo, širi se obseg ponudbe in instrumentov. Zmanjšati stroške poslovanja je postala obsesija, hoditi vstric s tehnološkim razvojem pa neizogibna potreba. To je postalo glavni motiv dinamičnega bančništva.

Utrjevanje poglavja in razmišljanje

- Kaj pomeni trženje bančnih storitev?
- Opišite primer trženja bančnih storitev
- Kakšno tržno komuniciranje banke je po Vašem uspešno?
- Kateri posli se izvajajo v poslovni mreži in kateri preko elektronskega bančništva?
- Kaj je zasebno bančništvo?
- Kaj so prednosti elektronskega bančništva?
- Kaj so slabosti elektronskega bančništva?
- Opišite informacijski sistem SISBON!
- Primerjajte iz prakse dve bančno ponudbo za fizične osebe v dveh bankah po lastni izbiri!

5 VRSTE BANČNIH POSLOV

50. obletnica Rimske pogodbe

Uvod

Denarni posli, s katerimi se ukvarjajo banke, so zelo različni glede na obliko in vrsto, poleg tega pa so ti posli številni, zato njihova nesistematična obravnava ne bi dala popolnega pregleda poslovne strukture banke.

Poslovna struktura banke je program, storitev, ki jih banke opravljajo za svoje komitente. Pri posameznih bankah pa se program storitev razlikuje glede na trg bančnih storitev in glede na vlogo, ki jo ima vsaka banka v bančnem sistemu. (Bobek, 1995.)

Opis pasivnih bančnih storitev konkretne banke je nazorno opisan v diplomski nalogi dostopni na naslovu: <http://dkum.uni-mb.si/Dokument.php?id=2430>, primer paketne ponudbe bančnih storitev pa si lahko ogledate na internetnem naslovu: <http://www.tzslo.si/Partnerski-programi/Bancne-storitve>.

V nadaljevanju poglavja bomo obravnavali:

- ***opredelitev bančnih poslov.***
- ***pasivne bančne storitve.***
- ***aktivne bančne storitve.***
- ***nevtralne bančne storitve.***
- ***razlike in podobnosti med finančnimi potrebami fizičnih in pravnih oseb.***

5.1 OPREDELITEV BANČNIH POSLOV

Bančni posli so posli, ki jih opravljajo banke, njihov okvir pri nas določa Zakon o bančništvu. Bančni posel lahko opredelimo kot predmet menjave med ponudnikom in odjemalcem bančnih storitev, bančnim komitentom, bistvo pa je denar v najrazličnejših oblikah.

Z vidika funkcionalnosti pa razvrščamo bančne posle v štiri skupine poslov, in sicer:

- pasivni ali mobilizatorski,
- aktivni ali kreditni,
- posredniški ali nevtralni in
- lastni bančni posli.

5.1.1 Pasivni bančni posli

Pasivni bančni posli spadajo med **mobilizatorske bančne posle**, s katerimi poslovna banka pridobiva prosta denarna sredstva. Ta sredstva se nahajajo v pasivi bilance stanja in za njih banka plačuje pasivne obresti. V tem primeru je banka dolžnik. Pasivne bančne posle ločimo v dve glavni skupini po ročnosti, in sicer:

- **kratkoročni pasivni bančni posli:**
 - emisija denarja,
 - sprejemanje vpoglednih depozitov,
 - najemanje kratkoročnih kreditov doma in v tujini in
 - izdajanje kratkoročnih VP;
- **dolgoročni pasivni bančni posli:**
 - emisija dolgoročnih VP,
 - sprejemanje dolgoročneje vezanih depozitov in
 - najemanje dolgoročnih kreditov v tujini.

Nadalje delimo pasivne bančne posle po vrstah komitentov, in sicer so prikazani na pasivni strani bilance stanja banke kot:

- dolgovi do bank,
- dolgovi do strank, ki niso banke, to so:
 - gospodinjstva,
 - gospodarstvo in
 - država ter
- izdani vrednostni papirji.

5.1.2 Aktivni bančni posli

Aktivni bančni posli so tisti, pri katerih je banka upnik in prejema od dolžnikov aktivne obresti. Z aktivnimi bančnimi posli, ki se nahajajo v aktivni bilance stanja, banka plasira v različne oblike zbrana sredstva. Aktivne bančne posle ločimo na dve glavni skupini :

- **kratkoročni aktivni bančni posli:**
 - vse oblike kratkoročnih kreditov in
 - nakup kratkoročnih VP;
- **dolgoročni aktivni bančni posli:**
 - vse oblike dolgoročnih kreditov,
 - kapitalski vložki in
 - nakup dolžniških VP.

Oblike kreditiranja bank se ločijo od oblik in načinov kreditiranja v nebančnem sektorju, torej med podjetji ali pa med drugimi finančnimi organizacijami, ki posredujejo kredite. Te oblike so se razvile v dolgotrajni bančni praksi in se tudi nenehno izpopolnjujejo, nastajajo nove in stare izginjajo. To je zakonitost inovacijskega procesa v bankah, ki iščejo vedno nove poti do novih komitentov s ponudbo boljših, ustrežnejših in učinkovitejših storitev.

Aktivne bančne posle prav tako delimo tudi po vrstah komitentov, in sicer so prikazani na aktivni strani bilance stanja banke kot:

- krediti bankam,
- krediti strankam, ki niso banke, to so:
 - gospodinjstva,
 - gospodarstvo in
 - država, ter
- vrednostni papirji (tržni in investicijski).

5.1.3 Nevtralni bančni posli

Nevtralni bančni posli ne postavljajo banke niti v položaj dolžnika niti v položaj upnika. Banka pri teh poslih nastopa kot strokovni servis za opravljanje različnih storitev za svoje komitente, za kar zaračunava provizijo.

Med te posle spadajo:

- opravljanje plačilnega prometa,
- posojanje sefov,
- odpiranje akreditivov,
- izdajanje kreditnih pisem,
- nudenje različnih nasvetov...

5.1.4 Lastni bančni posli

Lastni bančni posli so tisti, ki jih banka sklepa in vodi v svojem imenu in za svoj račun. Glavni motiv pri tem poslovanju je doseganje dobička.

V nadaljevanju bomo opisali posamezne vrste bančnih storitev in prikazali konkretno bančno ponudbo pasivnih bančnih storitev ene od slovenskih bank, kar je dostopno vsem na internetu.

5.2 PASIVNE BANČNE STORITVE

5.2.1 Osebni račun za fizične osebe

Osebni račun je **večvalutni račun**, s katerim se lahko posluje v domači in tujih valutah. Na njega lahko prejemo redne (plačo, pokojnino, štipendijo, rento, socialne transfere ipd.) in občasne (prihodke od pogodbenega dela, dividende in drugo) prejemke ter nakazila. Omogoča enostavno plačevanje finančnih obveznosti ter brezgotovinsko poslovanje.

S 1. septembrom 2008 so pričeli veljati **novi [Splošni pogoji vodenja transakcijskih računov fizičnih oseb in zasebnikov](#)**. Vsebina splošnih in posebnih pogojev je dopolnjena v VIII. poglavju o varovanju podatkov, tako da je usklajena z Zakonom o varovanju osebnih podatkov (ZVOP).

Osebni račun je namenjen vsem, ki želijo široko paleto bančnih storitev opravljati udobno in varno, z uporabo sodobnih bančnih poti.

Glavne prednosti osebnega računa s kartico Activa Maestro je vrsta ugodnosti, ki jih lahko kot komitent pridobimo glede na višino svojih rednih mesečnih prilivov in glede na to, ali je poslovanje v skladu s sklenjeno pogodbo o odprtju računa. V nadaljevanju navajamo te ugodnosti iz ponudbe Nove Kreditne banke Maribor, dostopne na <http://www.nkbm.si>:

- Izdaja **plačilne kartice Activa Maestro** pooblaščenca na računu.

- Možnost **prekoračitve sredstev** na računu do dogovorjene višine za dogovorjeno dobo do enega leta z možnostjo obnovitve.
- **Storitev direktne bremenitve**, pri kateri banko pooblastimo, da v našem imenu z našega računa na določen dan v mesecu plačuje posamezne finančne obveznosti ali prenaša sredstva z našega računa na druge račune.
- **Trajni nalog** je pooblastilo banki, da v našem imenu mesečno poravnava vnaprej določene enake zneske za določeno obdobje.
- **Uporaba plačilnih kartic z odloženim plačilom**, ki omogočajo nakupovanje oz. plačevanje blaga in storitev ter dvigovanje gotovine z odlogom plačila.
- **Uporaba bančnih avtomatov** za dvigovanje in polaganje gotovine, [plačevanje položnic](#), vpogledi v stanje na osebnem računu ter nakupi GSM-kartic.
- **Sodobno elektronsko bančništvo** [Bank@Net](#), ki vam v osnovni različici omogoča stalen pregled stanja na našem računu, naročanje čekov, podaljševanje dovoljene prekoračitve... Če pa se odločimo za dodatne elemente varovanja, lahko preko Bank@Neta plačujemo finančne obveznosti, odpiramo varčevalne račune z odpovednim rokom in nanje nakazujemo presežke denarja s svojega računa.
- **Čeki** – z njimi lahko plačujemo blago in storitve.
- Dodatna ugodnost – [Kredit takoj](#).

Stroški osebnega računa na mesečnem nivoju so na primer za Novo KBM d.d. naslednji:

- za vodenje računa, čekovne blankete ter storitve direktne bremenitve in trajnega naloga banka zaračuna mesečni znesek 1,85 EUR;
- za uporabo Bank@Neta in [TeleBanke](#) zaračuna le stroške varnostne kartice ob pristopu in zamenjavi.

Za otvoritev osebnega računa potrebujete naslednja dokumenta: veljaven identifikacijski dokument (osebna izkaznica, potni list, voziško dovoljenje...) in davčno številko.

Banke ponujajo različno paleto osebnih računov, oblikovano tako z vidika statusa komitenta (osebni račun za študenta, osebni račun za dijaka, osebni račun za osnovnošolca, osebni račun za nerezidenta...) kot tudi z vidika namena uporabe osebnega računa (osebni račun s hranilno knjižico, osebni račun s plačilno kartico Activa Maestro...).

5.2.2 Poslovni račun za pravne osebe

Poslovni račun je osnova za vsakodnevno finančno poslovanje in opravljanje plačilnega prometa pravne osebe doma in v tujini. Predstavlja temelj poslovnega odnosa z banko in je osnova za nadaljnje poglobljeno sodelovanje. Tudi tuja podjetja lahko odprejo poslovni račun za nerezidente, ki omogoča opravljanje plačil v Sloveniji in v tujini, gotovinsko poslovanje in vezave sredstev. Odvetniki lahko sedaj odprejo fiduciarni račun. Fiduciarni račun je poseben transakcijski račun, ki se odpre v svojem imenu za račun strank in na katerem se ločeno od rednega poslovanja nahajajo sredstva njihovih strank.

Splošne značilnosti poslovnega računa, predstavljene iz ponudbe Nove Kreditne banke Maribor, dostopne na <http://www.nkbm.si>, so naslednje:

- poslovni račun vodimo v evrih za valute držav članic monetarne unije in v ostalih valutah iz tečajnice Banke Slovenije,
- odpremo lahko več poslovnih računov,
- mednarodna številka bančnega računa – **IBAN** (International Bank Account Number) poleg banke in komitenta identificira tudi državo in vsebuje nadaljnje kontrole pravilnosti celotne številke računa. Z uveljavitvijo IBAN je omogočena avtomatična

obdelava mednarodnih transakcij. IBAN za transakcijske račune v Sloveniji se zapiše tako, da se pred transakcijski račun postavi dvomestna oznaka Slovenije po standardu ISO – SI in dva numerična kontrolna znaka,

- preko poslovnega računa lahko opravljamo [domači plačilni promet](#) in [plačilni promet s tujino](#),
- poslovni račun omogoča [gotovinsko in negotovinsko poslovanje](#),
- omogoča možnost najema kontokorentnega kredita (limita na računu),
- omogoča uporabo [poslovne kartice](#) in plačevanje tudi s prenosnim telefonom,
- sredstva, ki jih trenutno ne potrebujemo, lahko [vežemo za različna obdobja](#)...

[več](#) na <http://www.nkbm.si>

Glavni prednosti poslovnega računa sta naslednji:

- vsak imetnik poslovnega računa ima svojega skrbnika,
- elektronsko poslovanje preko [Poslovnega Bank@Neta](#).

Načini poslovanja s poslovnim računom so različni, in sicer lahko transakcije opravljamo:

- osebno pri bančnem okencu med poslovnim časom banke,
- preko [dnevno-nočnega trezorja](#),
- preko magnetnih nosilcev (disket),
- elektronsko, preko [Poslovnega Bank@Neta](#).

Izpiske o prometu na poslovnem računu lahko prejemamo: osebno z dvigom izpiska pri bančnem okencu, kot informacijo pri bančnem okencu, po pošti, po telefaksu, po elektronski pošti in 24 ur na dan preko Poslovnega Bank@Neta.

Instrumenti poslovanja s poslovnim računom:

- [plačilni nalog BN 02](#);
- plačila na podlagi pooblastila imetnika poslovnega računa v banki: izplačila z vašega poslovnega računa lahko opravimo tudi na podlagi pogodbe, torej neodvisno od obrazcev, ki se uporabljajo v plačilnem prometu. Izbirate lahko med poravnavanjem plačil na podlagi izdane menice, s trajnim nalogom in v mejah pooblastil;
- čekovno poslovanje: ponujamo vam čeke v domači in tujih valutah, certificirane čeke (priporočamo jih podjetjem za opravljanje tolarskih plačil blaga in storitev v večjih zneskih in za dvig gotovine v kateri koli poslovalnici banke), obračunske čeke in gotovinske čeke (za dvig gotovine na bančnem okencu za potrebe podjetja);
- nalog za plačilo v tujino,
- ček in
- prenosni nalog.

5.2.3 Varčevanje

Prebivalstvo ima prihranke, ki jih lahko naloži v bolj ali manj tvegane naložbe. S tem pa je povezana tudi donosnost. Bolj tvegane naložbe so praviloma donosnejše in obratno. Slovenski varčevalci dajejo prednost predvsem varnosti in niso navdušeni nad tveganjem. Želijo zagotoviti stalen in pregleden donos svojih finančnih naložb, zato je varčevanje v bankah najbolj razširjena finančna naložba v Sloveniji.

Prebivalstvo varčuje iz različnih razlogov, zato je temu je prilagojena tudi ponudba na trgu, ki je izredno raznolika. Ljudje lahko varčujejo različno visoke zneske na različno dolge časovne periode, namensko ali nenamensko, v evrih ali tuji valuti. Denarne presežke in prihranke

nalagajo zato, da bi bila ta sredstva na voljo po poteku določenega časa, saj predvidevajo, da jih bodo šele takrat potrebovali. Hkrati pa ljudje ne želijo, da bi jim presežki oz. prihranki ležali na računih v banki ali v denarnici.

Eden od osnovnih motivov varčevanja so **obresti**. Obrestna mera pri komitentu je tisti odločilni dejavnik, ki pogojuje nagnjenje k varčevanju ali povpraševanju po naložbeni obliki hranilnih vlog. Banke lahko z ustrezno politiko obrestnih mer vplivajo na večji priliv denarnih sredstev v banke, torej lahko vplivajo na varčevanje. Obresti so cena ravnovesja, ker izravnavajo ponudbo in povpraševanje po prihrankih. Ob nespremenjeni ponudbi in povpraševanju po prihrankih privede povečanje varčevanja do nižjih obresti.

Pri bančnih vlogah obstaja sistem jamstva, ki ga pri drugih finančnih naložbah ni. Jamstvo za vloge poenostavljeno pomeni, da vse banke v državi jamčijo za izplačilo, če se je pri kateri izmed njih začel stečajni postopek. Namen jamstva za vloge ni v zavarovanju vseh vlagateljev, ampak predvsem tistih, ki nimajo potrebnih informacij in zadostnih znanj za presojo, kateri banki bi zaupali svoje prihranke.

Vloga je po sedaj veljavni zakonodaji zajamčena neomejeno. Pri izračunu zneska zajamčene vloge se terjatev do banke ustrezno zniža za vse obveznosti do banke. V primeru stečaja banke bo zajamčena vloga izplačana najkasneje v treh mesecih od dneva začetka stečajnega postopka. Vloga bo izplačana pri banki prevzemnici (to je banka, ki prevzame posle banke v stečaju v zvezi z izplačilom zajamčenih vlog), ki jo bo določila Banka Slovenije ter ji zagotovila likvidna sredstva za izplačilo zajamčenih vlog.

Med **zajamčene vloge** štejemo vse oblike varčevanja, kot so premijsko, rentno, stanovanjsko, otroško ali drugo namensko varčevanje, vezana sredstva oziroma depoziti, pa tudi pozitivna stanja na vpoglednih vlogah in transakcijskih računih.

Primer 2:

Konkretne oblike varčevanj v Novi KBM d.d., dostopno na <http://www.nkbm.si> :

Depoziti so primerna in varna oblika varčevanja za denar, ki ga določen čas potrebujemo. Daljši kot je čas vezave, višje so obresti, zato nam omogočajo gospodarno ravnanje z našim premoženjem.... [več](#)

Varčevanje z odpovednim rokom (VOR) . Imate občasno na voljo manjše ali večje zneske presežnih sredstev, ki bi jih želeli oplemenititi? Vseeno pa jih ne želite naložiti za daljše obdobje, ker niste prepričani, kdaj jih boste potrebovali? Varčevanje z odpovednim rokom je varna in preprosta oblika varčevanja... [več](#)

Rentno varčevanje (RV) .Rentno varčevanje nam omogoča, da svoj denar varno in donosno naložimo za svojo prihodnost ali prihodnost svojih najbližjih. Kdaj bomo začeli varčevati in kako dolgo bomo varčevali, je odvisno od naših želja in zmožnosti. Z njim si lahko zagotovimo višje prihodke... [več](#)

Stanovanjski varčevalni račun (SVR). Pomembne odločitve je dobro načrtovati zgodaj. Varčujte zdaj in že čez nekaj let boste lahko najeli stanovanjski kredit po zajamčeno ugodnejši obrestni meri. Višino pologov in čas varčevanja izberete sami. Dobra rešitev, tudi za nekomitente.... [več](#)

Varčevanje za najstnike. Izpolnitev majhnih, velikih, tudi najbolj skritih želja je mogoče doseči po korakih – prav zato so za najstnike pripravili posebno varčevalno akcijo z »naj« nagradnim žrebanjem.... [več](#)

Varčevanje za otroke do 10 let - Sitkovo varčevanje. Nagradna akcija Sitkovo varčevanje! So ti starši, babice in dedki podarili kakšen kovanec ali bankovec, ti pa si ga skrbno shranil v

svoj hranilnik ali na kakšno drugo skrivno mesto? Če je tako, svoje prihranke s starši brž prinesite v banko, kjer bo tvoj denar... [več](#)

Ponudba za novorojenčke. Kaj je lahko lepšega in bolj veselega kot mlado življenje? Koliko nasmehov, čebljanj, besed ljubeznivosti in radovednosti obeta! Dovolite, da se pridružimo čestitkam in vam že danes – čeprav se vam morda zdi še prezgodaj – ponudimo darilo za otroka.... [več](#)

Razredno varčevanje. Končni izlet, ekskurzija, šola v naravi, maturantski izlet... Vse to je lahko s postopnim varčevanjem veliko lažje dosegljivo. Prav zato imajo za razredne skupnosti osnovnih in srednjih šol posebno razredno varčevanje z« naj» nagradami.... [več](#)

Varčevanje skupin v vrtcih. Mehurčki, Ježki, Medvedki, Pikapolonice in ostale skupine v vrtcih! S postopnim varčevanjem skrbimo za lažjo uresničitev vaših aktivnosti v vrtcu (letovanje, tabori, lutkovne predstave in ostali obiski v bližnji in daljni okolico), saj želimo prispevati k spodbudnemu... [več](#)

Primer 3:

Rentno varčevanje:	Izračun:
– Znesek pologa: 100,00 EUR	– Skupaj pologi: 6.000,00 EUR
– Obdobje varčevanja: 60 mesecev	– Skupaj obresti z enoletnim mirovanjem: 590,82 EUR
– Vplačilo: mesečno	– Izplačilo: 7.506,18 EUR
– Izplačilo: mesečno	– Višina povprečne mesečne rente: 62,55 EUR
– Število rent: 120	

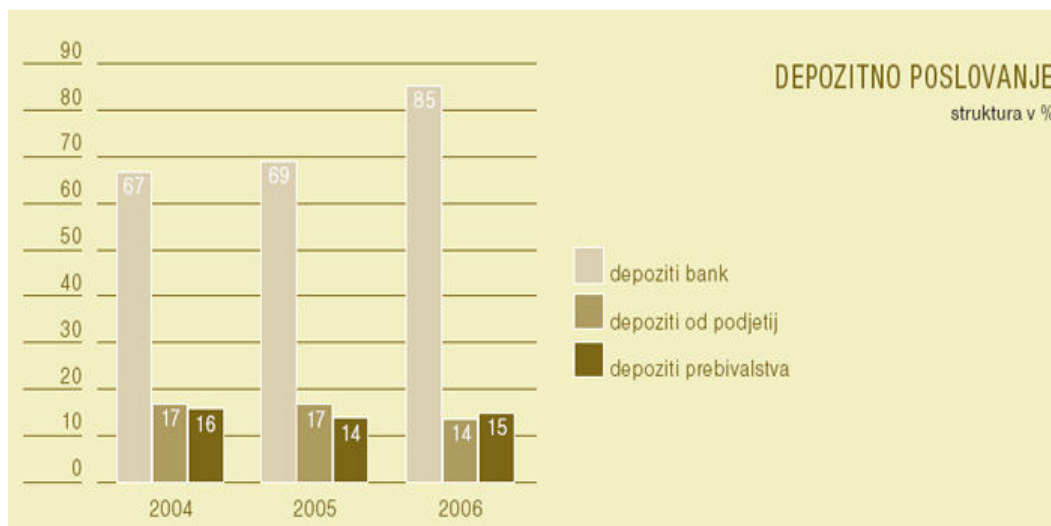
Pri izračunu je bila uporabljena [obrestna mera](#) 2,665 %, izračunana na osnovi referenčne obrestne mere 12-mesečni EURIBOR v višini 2,615 %, povečana za maržo v višini 0,05 %. Rentno varčevanje banka obrestuje po sestavljeni nominalni letni obrestni meri. V izračunu je kot osnova uporabljen EURIBOR, objavljen 20. januarja v letu. Če je 20. januar v letu sobota, nedelja ali praznik, se upošteva EURIBOR, objavljen naslednji delovni dan, veljaven s 01. 02. v letu. Marža, določena na letni ravni, je v izračunu fiksna do zapadlosti varčevanja.

V obdobju varčevanja banka obresti letno pripisuje h glavnici, v dobi izplačevanja pa banka v primeru enkratnega izplačila obresti izplača skupaj z glavnico, v primeru izplačila rent pa skupaj z glavnico skladno z izplačilom rent. Banka obračunava obresti z uporabo navadnega obrestnega računa. Za obračun obresti upošteva dejansko število dni v mesecu in letu. Pri določanju začetka in konca obdobja obračunavanja obresti šteje prvi dan od začetka vezave, datum poteka varčevanja pa ne.

5.2.4 Depoziti

Depozitno poslovanje, ki ga obravnavamo kot zbiranje sredstev bank in strank, predstavlja najpomembnejšo obliko, s katero banka pridobiva vire sredstev. Depozite vežejo fizične osebe, pravne osebe in druge finančne institucije. Za depozite je značilno, da so to v banki vezana sredstva na določeno krajše ali daljše obdobje, v katerem komitent ne more z njimi prosto razpolagati. Zato pa so sredstva obrestovana po višji obrestni meri.

V nadaljevanju je v obliki grafikona prikazana struktura depozitnega poslovanja v treh letih za eno izmed slovenskih bank, kjer so razvidni trendi gibanja stanja depozitnih sredstev banke in struktura depozitnih sredstev.

Slika 7: Prikaz depozitnega poslovanja banke „X“ v obdobju 2004–2006
 Vir: http://www.volksbank.si/letno_porocilo_06/default.asp?Id=6&subId=2

S slike vidimo, da ima konkretna banka največ zbranih depozitov od bank, ki so v prikazanem obdobju še naraščali, ter nato depozite podjetij in prebivalstva. Razmerja med strukturo depozitov glede na komitente so zelo različna od banke do banke. Odvisna so od vrste banke, njene teritorialne razvejanosti in predvsem od njene strategije poslovanja.

Poznamo več depozitov, in sicer:

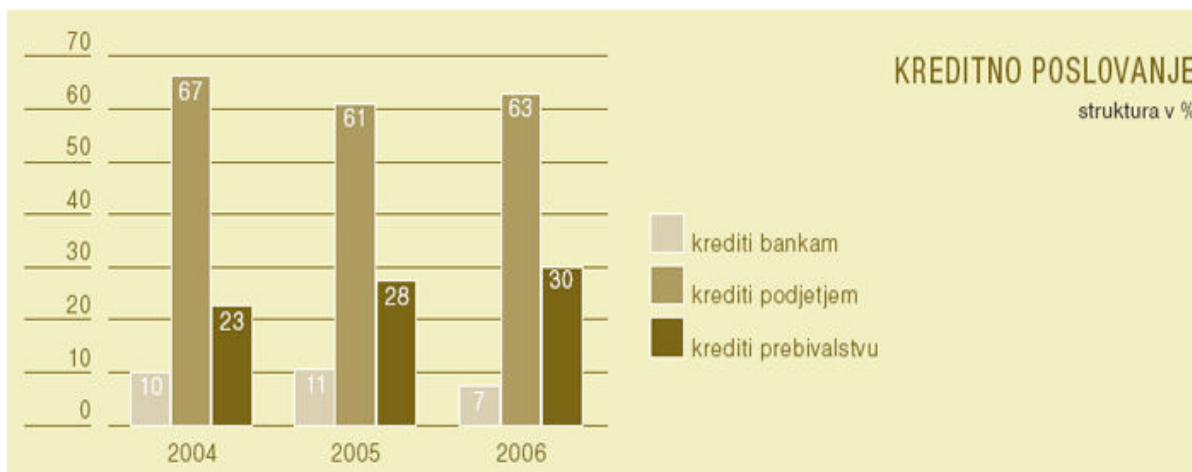
- depozite na odpoklic,
- kratkoročne depozite z ročnostjo do enega leta,
- dolgoročne depozite z ročnostjo nad enim letom,
- namenske depozite (npr. za stanovanjsko kreditiranje),
- potrdilo o depozitu (prenosljiv bančni instrument) in
- podrejen dolg (za izboljšanje kapitalske ustreznosti banke).

5.3 AKTIVNE BANČNE STORITVE

5.3.1 Krediti

Področje kreditnega poslovanja je zelo pomembno zaradi velike možnosti navzkrižne ponudbe ostalih bančnih storitev in doseganja obrestnih in neobrestnih prihodkov, tako iz kreditnih poslov kot tudi iz povezanih bančnih storitev.

V nadaljevanju je v obliki grafikona prikazana struktura kreditnega poslovanja v treh letih za eno izmed slovenskih bank, kjer so razvidni trendi gibanja stanja kreditov banke in struktura kreditov.

Slika 8: Prikaz depozitnega poslovanja banke „X“ v obdobju 2004–2006
Vir: http://www.volksbank.si/letno_porocilo_06/default.asp?Id=6&subId=2

V strukturi danih kreditov vidimo, da konkretna banka daje največ kreditov podjetjem, ki kažejo nihanja v prikazanem obdobju. Kreditiranje prebivalstva je v porastu, kar pomeni razpršenost kreditnega tveganja, kreditiranje bank pa se znižuje.

Poznamo več oblik poslovnega kreditiranja bank, in sicer:

- **Kreditni na tekoči račun**
- **Lombardni kredit** je namenjen vsem fizičnim osebam, starim od 18 do 75 let, ki želijo na preprost in udoben način priti do ugodnega kredita, pri katerem lahko za zavarovanje zastavite vrednostne papirje ali denarna sredstva. **Glavne prednosti lombardnega kredita so, da:**
 - dodatno zavarovanje ni potrebno,
 - dividende zastavljenih papirjev pripadajo kreditojemalcu in
 - namena porabe kredita ni potrebno dokazovati.
- **Menični krediti** so kratkoročni bančni krediti, ki jih pridobijo imetniki menic z njihovo prodajo ali diskontiranjem pred zapadlostjo. (Akceptni kredit, eskontni kredit, negociacijski kredit, remboursni kredit, packing kredit) .
- **Avalni krediti**, kjer gre za posebna pisna jamstva. Banka po nalogu svojega komitenta prevzame jamstvo ali garancijo tretji osebi, da bo poravnala določene obveznosti, če tega ne bo storil njen komitent. Banka v trenutku dajanja avala ne daje denarja, temveč nastopa samo kot garant za svojega komitenta, da bo ta svoje obveznosti poravnal v določenem znesku in predvidenem roku. Banka daje avalne kredite samo komitentom z visoko boniteto.
- **Obročni krediti**, ki jih banke dajejo predvsem prebivalstvu za nakup različnega blaga, predvsem trajnejšega značaja. Jemalci kredita vračajo najete obročne kredite v določenih enakih časovnih razmikih, običajno v mesečnih obrokih, od koder tudi naziv teh kreditov. Obročni krediti se zavarujejo s kreditno pogodbo, z zavarovanjem pri zavarovalnici, administrativno prepovedjo na osebni dohodek, menico ali zastavitvijo drugih vrednostnih papirjev.
- **Investicijski krediti** so dolgoročni krediti, praviloma namenjeni jemalcem kredita za investicijske naložbe. To je najenostavnejša oblika dolgoročne ga bančnega kredita. Banka

zaradi velikega tveganja in odgovornosti zahteva podrobno dokumentacijo o investiciji, zato je dokumentacija, ki jo mora predložiti podjetje, specifična in obsežnejša kot pri kratkoročnem kreditu. Vso predloženo dokumentacijo potrebuje banka za presojo kreditne sposobnosti. Investicijski kredit se odplačuje po sistemu anuitet, kar pomeni v enakih polletnih ali letnih zneskih, kar ga tudi loči od drugih kreditov.

- **Potrošniški kredit** je posebna oblika kredita, ki je namenjen prebivalstvu. Banka najpogosteje odobrava nenamenske in namenske potrošniške kredite. Nenamenski potrošniški krediti se fizični osebi izplačujejo v gotovini, namenski pa na temelju predračuna za nabavo potrošnega blaga, avtomobilov, nepremičnin ali česa drugega. Banka na temelju višine kredita, obrestne mere, podatkov o kreditni sposobnosti komitenta in še drugih podatkov izračuna mesečno anuiteto, ki vključuje del razdolžnine kredita in del obresti od glavnice.
- **Hipotekarni krediti** so dolgoročni krediti, kjer se v zavarovanje izvede hipoteka nad nepremičnino, kar lahko razložimo kot zastavno pravico na nepremičnini. Stanovanjski hipotekarni kredit je namenjen nakupu stanovanja ali stanovanjske hiše, lahko pa tudi gradnji, dozidavi, adaptaciji in prenovi nepremičnine, lahko pa ga porabimo tudi za nakup stavbnega zemljišča za gradnjo stanovanjske hiše.
- **Kredit plasmaja v vrednostne papirje** so krediti, kjer banka plasira svoja sredstva v vrednostne papirje, s čimer so mišljene obveznice najrazličnejših vrst in pa delnice. Pri obveznicah gre za čisti kreditni odnos, pri čemer banka ne more postati solastnica podjetja, v drugem primeru pa banka z delnicami pridobi solastniške pravice. Banke često težijo k nakupu delnic iz motivov soudeležbe v podjetjih, temu poslu pa pravimo **lastni bančni posel**.

Primer 4:

Konkretna ponudba kreditov za fizične osebe v Novi KBM d.d., dostopno na <http://www.nkbm.si>

[Kredit takoj](#), hitro in enostavno do ugodnega gotovinskega kredita, tudi preko Bank@Neta!... [več](#)

[Mini kredit](#), mini kredit za nov skuter, za šport in potovanja, za oddih in zabavo, izobraževanje, zdravje in še marsikaj.... [več](#)

[Avtomobil kredit](#), zakaj vaš avto ne bi bil malo večji? Za nakup novega ali rabljenega jeklena konjička – Avtomobil kredit.... [več](#)

[BankKredit](#), želite polepšati stanovanje ali si olajšati vsakodnevna opravila z novimi gospodinjskimi aparati? Ponujamo enostaven odgovor: Bankredit! Pot do kredita... [več](#)

[Kredit klasik](#), načrtujete večji nakup? Vas vleče v tople kraje, pa vam primanjkuje sredstev? S potrošniškim kreditom gre lažje.... [več](#)

[Stanovanjski kredit](#), ustvarjanje je del življenja, pa najsi gre za družino, dom ali finančno varnost. S stanovanjskim kreditom si lahko ustvarite dom po svojih željah.... [več](#)

[Stanovanjski kredit z odloženim odplačilom](#), ustvarjanje je del življenja, pa najsi gre za družino, dom ali finančno varnost. S stanovanjskim kreditom si lahko ustvarite dom po svojih željah.... [več](#)

[Stanovanjski kredit za varčevalce v NSVS v letih 2002 in 2003](#), ustvarjanje je del življenja, pa najsi gre za družino, dom ali finančno varnost (NSVS) v letih 2002 in 2003 pripravljeno... [več](#)

[Študentski kredit](#), študenti in polnoletni dijaki lahko najamete gotovinski kredit z rokom odplačila do 36 mesecev po ugodnejši obrestni meri.... [več](#)

Študentski kredit z odloženim odplačilom, študenti, sedaj lahko najamete namenski kredit z odlogom odplačila do 36 mesecev za plačilo šolnine!... [več](#)
Premostitveni kredit, ste vezali privarčevana sredstva, sedaj pa jih nepričakovano potrebujete? Brez skrbi, premostitveni kredit je prava rešitev. ... [več](#)

Primer 5:

Klasičen kredit. Komu je namenjen? Fizičnim osebam, komitentom kot tudi nekomitentom banke, ki potrebujejo dodatna sredstva.

Značilnosti kredita:

- doba odplačila do 8 let,
- obrestne mere za kratkoročne kredite so nominalne in fiksne,
- za dolgoročne kredite z rokom vračila od 13 do 96 mesecev veljajo referenčne obrestne mere (6-mesečni Euribor) in fiksni pribitek, za kredite z dobo vračila od 13 do 60 mesecev pa nominalne fiksne obrestne mere,
- namenjen je tako komitentom kot nekomitentom banke, vendar nekomitentom odobravamo kredite samo v višini proste 1/3 plače,
- glede na višino rednih povprečnih mesečnih dohodkov lahko znaša mesečna obveznost od 1/3 do največ 2/3 osnove, in sicer:

Delež plače, pokojnine, invalidnine	Višina plače, pokojnine, invalidnine v EUR
1/3	Do 600,00
2/5	Od 600,01 do 900,00
1/2	Od 900,01 do 1.250,00
2/3	Nad 1.250,01

Prednosti kredita:

- 100 % izplačilo gotovine,
- najvišji možni znesek kredita je 30.000 EUR,
- najmanjša mesečna obveznost je le 42 EUR,
- izbirate lahko med različnimi načini obrestovanja,
- sklenete pa lahko še [turistično zavarovanje](#) – vse na enem mestu.

Višina odobrenega kredita je praviloma odvisna od kreditne sposobnosti občana. Ne glede na izračunano kreditno sposobnost mora kreditojemalcu po odbitku vseh odtegljajev ostati na računu vsakokrat veljavni neto znesek minimalne plače. Višina stroškov je odvisna od ročnosti, višine in načina zavarovanja posameznega kredita.

- [Informativni izračun za kratkoročni Kredit klasik](#)
- [Informativni izračun za dolgoročni Kredit klasik](#)

Kredit je potrebno ustrezno zavarovati. Na voljo imate več možnosti:

- plačilo stroškov odplačevanja (za kredite do 30.000 EUR),
- s poroki,
- dodatno se lahko [kreditojemalec odloči za Življenjsko zavarovanje](#), kar mu omogoča večjo varnost in tako lahko poskrbi tudi za finančno varnost svojih najbližjih,
- vezava evrskih sredstev

- zastava vrednostnih papirjev,
- zastava nepremičnin,
- vinkulacija police življenjskega zavarovanja,
- ostale oblike zavarovanja in njihove kombinacije.

Kaj potrebujete za odobritev kredita?

- Veljaven identifikacijski dokument ,potrdilo o zaposlitvi in plači kreditojemalca in poroka,
- odstopno izjavo in upravno izplačilno prepoved,
- izjavo poroka – pogodbenega plačnika (v primeru zavarovanja s poroki).
- Nekomitenti morajo predložiti še vlogo za posredovanje podatkov iz naslova plače, rente in pokojnine ter odtegljajev iz naslova kreditov preko trajnikov (obrazec izpolni njihova banka).

Tudi za podjetja je dostopna ponudba bank za kredite na internetu/medmrežju, vendar pa je pridobivanje in obravnavanje potencialnih kreditojemalcev v osebnem kontaktu skrbnikov posameznih podjetij.

5.3.2 Lizing

Lizing je oblika poslovnega dogovora, pri katerem dajalec lizinga kot lastnik predmeta lizinga ta predmet prepusti jemalcu lizinga v uporabo. Jemalec lizinga pa plačuje najemnino za pogodbeno časovno obdobje, ki se običajno obračunava v mesečnih obrokih. (Gerbec&Košir, 1999.)

Slovenski računovodski standardi namesto izraza lizing uporabljajo izraz finančni in poslovni najem ter so izvirna združitev domače računovodske teorije z mednarodnimi zahtevami, zlasti z Mednarodnimi standardi računovodskega poročanja in direktivami Evropske unije.

- **Finančni lizing.** Finančni lizing je oblika financiranja, kjer se lizingojemalec že v začetku, ob sklepanju pogodbe, odloči za lastništvo nad predmetom lizinga po poteku pogodbe in je najpogostejša oblika lizinga.
- **Operativni lizing.** Operativni lizing je vsak najem, ki ni finančni najem, oziroma je najem, pri katerem ne pride do pomembnega prenosa tveganj in koristi, povezanih z lastništvom. Kot tveganje se omenja možnost izgube zaradi neizrabljene zmogljivosti ali tehnološke zastarelosti ter nihanje donosa zaradi spreminjanja gospodarski okoliščin. Koristi pa so lahko povezane s pričakovanjem, da bo uporaba sredstva prinašala dobiček v njegovi dobi gospodarske uporabe in pričakovanje dobička iz povečane vrednosti ali iz trženja preostale vrednosti. Operativni lizing imenujemo **poslovni najem**.
- **»Sale and lease back«.** »Sale and lease back« bi lahko v slovenščino prevedli kot prodaja in povratni najem, kar pomeni, da se pri prodaji in povratnem najemu neko sredstvo proda in nato vzame nazaj v najem. Najemnina in prodajna cena sta običajno odvisni druga od druge, ker so pogajanja o njiju hkratna. Računovodsko obravnavanje prodaje in povratnega najema je odvisno od vrste najema.

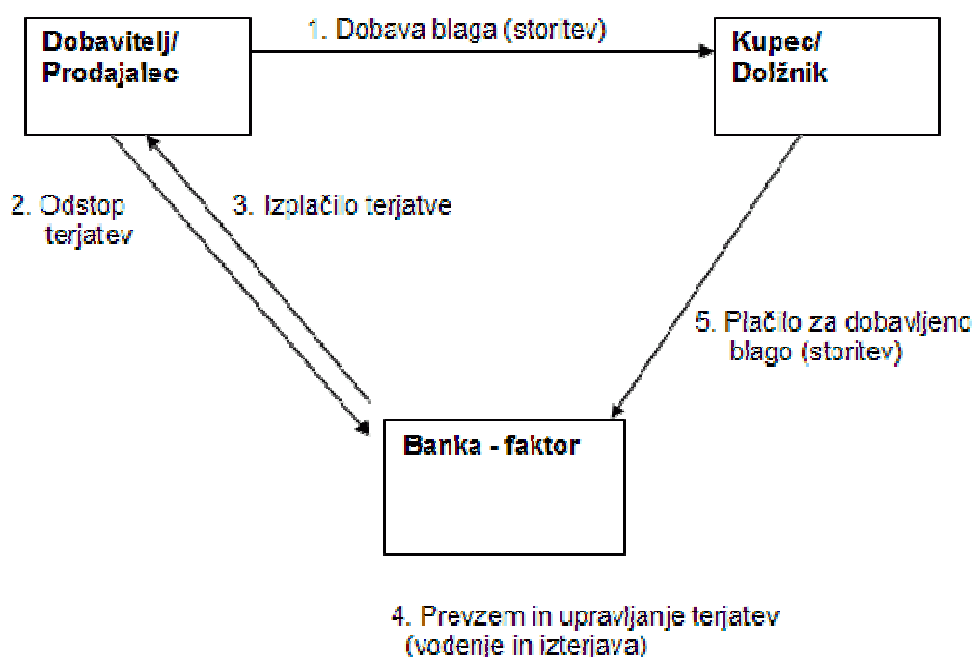
Več o lizingu je navedeno v učbeniku Osnove poslovnih financ, dostopno na: http://www.zavod-irc.si/docs/Skriti_dokumenti/Osnove_poslovnih_financ-Crcinovic_Leva.pdf

5.3.3 Faktoring

Faktoring je sodobna oblika sintetične finančne storitve, ki predstavlja financiranje, upravljanje in zavarovanje terjatev. Banka in stranka se v pogodbi o faktoringu dogovorita o modelu faktoringa; ni nujno, da so izbrane vse funkcije faktoringa.

Faktoring je moderna oblika financiranja, zelo primerna za srednja in mala podjetja, saj jim faktoring omogoča učinkovito upravljanje premoženja v terjatvah in lahko več časa usmerjajo v širitev svoje dejavnosti – rast prodaje. Je finančno orodje, ki podjetjem nudi vrsto ugodnosti.

Potek neposrednega faktoringa kaže naslednja slika:

Slika 9: Potek neposrednega faktoringa

Vir: dostopno na <http://www.nkbm.si/product.aspx?docid=3306> (17. 08. 2009)

Več o faktoringu je navedeno v učbeniku *Osnove poslovnih financ*, dostopno na: http://www.zavod-irc.si/docs/Skriti_dokumenti/Osnove_poslovnih_financ-Crcinovic_Leva.pdf

5.3.4 Investicijsko bančništvo

V storitve investicijskega bančništva so ponavadi zajete tri oblike poslovanja z bančnimi komitenti:

- trgovanje z vrednostnimi papirji,
- kapitalsko povezovanje in
- finančno svetovanje.

V okvir storitve **trgovanja z vrednostnimi papirji** v bankah sodijo naslednje storitve in aktivnosti:

- izvedba prvih prodaj vrednostnih papirjev z obveznostjo odkupa vrednostnih papirjev, ki v prvem postopku prodaje ne bi bili prodani vlagateljem,
- izvedba prvih prodaj vrednostnih papirjev brez obveznosti odkupa,

- uvrstitev vrednostnih papirjev na organiziran trg in
- vzdrževanje likvidnosti.

Te storitve so namenjene podjetjem, ki želijo pridobiti vire financiranja relativno daljše ročnosti in v relativno višjem znesku, ter podjetjem, ki so dobre kvalitete ter katerih obveznice so dodatno zavarovane. Prednosti tega načina financiranja za podjetja so med drugimi kasnejše izplačevanje obveznosti, zadolževanje je lahko cenovno primerljivo s posojilom in manjša dolžniška obveznost do bank. (NLB-Izdaja VP, 2006.)

V storitve **kapitalskega povezovanja** štejemo:

- financiranje hitro rastočih podjetij s tveganim kapitalom, ki je namenjeno inovativnim, hitro rastočim podjetjem z visoko dobičkonosnim potencialom,
- svetovanje pri menedžerskih odkupih podjetja, ki je namenjeno skupinam ali posameznim menedžerjem, ki želijo postati večinski lastniki podjetij,
- svetovanje pri kapitalskem povezovanju podjetij (združitve, pripojitve, prevzemi, nakupi poslovnih deležev). (NLB-Kapitalsko povezovanje, 2006.)

Med storitve **finančnega svetovanja** pa prištevamo:

- vrednotenje podjetij,
- dolgoročno finančno načrtovanje poslovanja podjetij,
- svetovanje pri organizaciji virov financiranja investicij in rednega poslovanja podjetij v zasebni lasti in javnih podjetij,
- svetovanje pri določanju optimalne strukture virov financiranja podjetij,
- svetovanje pri projektnem financiranju državi, občinam in drugim, ki nameravajo investicijo financirati na projekten način,
- svetovanje pri prodaji poslovnega deleža,
- svetovanje pri statusnem preoblikovanju gospodarskih družb in
- svetovanje pri dezinvestiranju posameznih delov podjetja.

5.4 NEVTRALNE BANČNE STORITVE

5.4.1 Garancija

Bančna garancija je instrument zavarovanja. Njen cilj je zmanjševanje nevarnosti med poslovnimi partnerji v primerih neplačil, to je neizpolnjevanja pogodbenih obveznosti v dogovorjenem roku. Banka se zaveže z bančno garancijo, da bo v primeru, ko naročnik garancije svojih obveznosti ne bo izpolnil, ona izpolnila njegove obveznosti, a le do višine zneska, določenega v bančni garanciji.

Bančne garancije kot instrumenti zavarovanja so podrobno obravnavane v učbeniku Osnove poslovnih financ, dostopno na:

http://www.zavod-irc.si/docs/Skriti_dokumenti/Osnove_poslovnih_financ-Crcinovic_Leva.pdf.

5.4.2 Plačilni promet

Zakon o plačilnem prometu opredeljuje plačilni sistem ožje, in sicer kot pravno razmerje med tremi ali več člani plačilnega sistema v zvezi z medsebojno poravnavo denarnih obveznosti, urejeno s pravili tega sistema (gre torej za medbančni plačilni sistem). V ožjem smislu gre torej pri plačilnih sistemih za izmenjavo informacij o plačilih (kliring) in prenos sredstev iz

naslova plačil (poravnava) med bankami kot izvajalci storitev plačilnega prometa, ki sta potrebna v primeru, ko plačnik in prejemnik nista komitenta iste banke (oziroma v primeru plačil med bankami). Plačilni promet je že obravnavan v učbeniku Osnove poslovnih financ, dostopno na: http://www.zavod-irc.si/docs/Skriti_dokumenti/Osnove_poslovnih_financ-Crcinovic_Leva.pdf

Na intranetu so tudi v ponudbah bank dostopni vsi osnovni podatki o sistemih delovanja in produktih plačilnega prometa.

Primer 6:

Ponudba plačilnega prometa Nove KBM d.d., dostopno na <http://www.nkbm.si>:

- **Splošno o SEPA**
SEPA je kratica za Single Euro Payments Area, ki predstavlja enotno območje plačil v evrih – evroobmočja. SEPA bo okolje, kjer bodo lahko posamezniki, gospodarske družbe in drugi uporabniki plačilnih storitev v bankah izvajali in prejeli plačila v evrih, ne glede... [več](#).
- **Novi plačilni instrumenti**
Slovenske banke in hranilnice so v okviru Združenja bank Slovenije pristopila k uvajanju poslovanja z novimi plačilnimi instrumenti (NPI). To pomeni poenotenje ter standardizacijo enotne oblike in zapisov za nove plačilne instrumente. [več](#).
- **Domači plačilni promet**
Za nemoteno vsakodnevno poslovanje je hiter in zanesljiv plačilni promet zelo pomemben. Za to poskrbijo banke, komitenti pa se lahko v celoti posvetijo svojemu poslu.... [več](#).
- **Plačilni promet s tujino**
Vključitev Slovenije v EU in EMU ter prisotnost na trgih izven EU zahtevajo, da banke ponudijo kakovosten in cenovno konkurenčen servis tudi v mednarodnem poslovanju. To omogočajo s pestro izbiro storitev na področju plačilnega prometa s tujino.... [več](#).
- **Moneta s poslovnega računa**
Moneta je storitev brezgotovinskega plačevanja z mobilnikom za poslovneže, ki omogoča hitro, varno in enostavno plačevanje na več kot 7.000 plačilnih mestih po Sloveniji – v restavracijah, trgovinah, taksijih, na Moneta Avtomatih, Moneta Terminalih, Moneta Internetu,... [več](#), <http://www.nkbm.si>

5.4.3 Akreditiv

Dokumentarni akreditiv je poleg plačilne garancije najučinkovitejši in najuporabnejši bančni plačilni in zavarovalni instrument. Pomeni pisno obvezo kupčeve banke (akreditivna banka), da bo plačala prodajalcu/izvajalcu (akreditivnemu upravičencu), običajno preko sporočilne (avizirne) ali potrdilne (konfirmne) banke, protivrednost predloženih dokumentov.

Predstavitev poslovanja z akreditivi je navedeno v učbeniku Osnove poslovnih financ, dostopno na: http://www.zavod-irc.si/docs/Skriti_dokumenti/Osnove_poslovnih_financ-Crcinovic_Leva.pdf

5.4.4 Inkaso

Inkaso pomeni bančno poslovanje s finančnimi (menica, ček) in komercialnimi (faktura, prevoznik, dokument o lastništvu...) dokumenti. Namenjen je pogodbenim partnerjem, ki se med seboj poznajo in si zaupajo. Vloga banke je posredovanje ustreznih dokumentov – ki naj bi bili v glavnem izvirniki – in izvršitev plačil.

Predstavitev inkasa je navedeno v učbeniku Osnove poslovnih financ, dostopno na: http://www.zavod-irc.si/docs/Skriti_dokumenti/Osnove_poslovnih_financ-Crcinovic_Leva.pdf.

5.4.5 Plačilne kartice

Plačilne kartice ali plastični denar so se, glede na vse novosti, ki jih doživljamo v zadnjih dveh dekadah, še posebej intenzivno pa zadnja leta, v svetu pojavile že zelo zgodaj, »davnega« leta 1950. Zaradi njihovih očitnih prednosti število izdanih kartic v svetu nenehno narašča in je danes že preseglo 1,672 mrd (vir: **VISA**). V Sloveniji smo jih začeli uporabljati že v 60. letih, resničen razmah pa so doživele v zadnjem desetletju, ko so na trgu začeli delovati tudi domači izdajatelji in ponudniki kartic. Tako je danes v Sloveniji v uporabi že preko 2,5 mio kartic (po podatkih Banke Slovenije jih je bilo do 31.3.2000 že 1.917.160).

Plačilnih kartic je več vrst, ločiti pa se jih da po različnih kriterijih. Glede na to, da pri razvrstitvi in predstavitvah posameznih plačilnih kartic uporabljamo različne termine, jih na kratko pojasnjujemo.

Glede na izdajatelje se da plačilne kartice ločiti na:

- bančne kartice (izdajajo jih banke – v Sloveniji: večina bank),
- podjetniške kartice (izdajajo jih podjetja – v Sloveniji: večja trgovska podjetja),
- partnerske kartice (izdajajo jih podjetja v sodelovanju z bankami – v Sloveniji: MERKUR, ADRIA AIRWAYS, DELO, NAMA in druge),
- licenčne kartice (izdajajo jih banke ali podjetja v sodelovanju s podjetji v tujini, ki so nosilci kartic – v Sloveniji: kartice Eurocard/Mastercard, Visa, Diners, American Express).

Glede na funkcijo, ki jo plačilne kartice opravljajo, ločimo:

- predplačne kartice (lahko jih vnaprej kupimo in po izrabi zavržemo – telefonske kartice – ali pa jih vnaprej napolnimo in jih nato uporabimo za plačevanje različnih storitev – telefon, parkirna, cestnina, avtobusni prevoz);
- debetne kartice (kartice, vezane na tekoči račun, kjer nas izdajatelj kartice za nakup blaga oz. storitve oz. za dvig gotovine obremeni takoj – npr. BA in MAESTRO);

Slika 10: BA Maestro NKBK

Vir: <http://www.nkbm.si> (25. 08. 2009)

- **kreditne kartice oz. kartice z odloženim plačilom** (izdajatelj kartice nas obremeni s stroški nakupov oz. dvigi gotovine samo enkrat v mesecu, do plačila pa nas izdajatelj kreditira – primeri kartic: ACTIVA, VISA, EC/MC, DINERS CLUB);

Slika 11: MasterCard Probanka

Vir: <http://www.probanka.si> (25. 08. 2009)

Slika 12: VISA NLB

Vir: <http://www.nkbm.si> (25. 08. 2009)

- **posojilne kartice** (izdajatelji - banke oz. podjetja - nam z njimi omogočajo nakupe ali porabo gotovine na obročno odplačevanje – npr. posojilna KARANTA, posojilna VISA).

Slika 13: Posojilna NLB Karanta

Vir: <http://www.nlb.si> (25. 08. 2009)

Danes je vse več kartic kombiniranih, saj združujejo več kot le eno funkcijo. Plačilne kartice v najširšem pomenu nudijo dve temeljni storitvi:

- dvig gotovine in
- nakup blaga in storitev.

Dvig gotovine je v Sloveniji mogoče opraviti na bankah, izdajateljicah kartic, na poštah in prodajnih mestih z oznako gotovina ter na bankomatih z oznakami kartic, ki jih uporabljamo. V Sloveniji je največ avtomatov mreže BA, in sicer že več kot 838.

Primer 7:

Bančna ponudba plačilnih kartic za pravne osebe, dostopno na: <http://www.nkbm.si>

Na osnovi poslovnega računa lahko podjetja pridobijo pri banki tudi poslovne kartice za plačevanje določenih vrst storitev ali nakup blaga. Poznamo več vrst poslovnih kartic:

➤ Poslovna Activa MasterCard

Poslovna Activa MasterCard je pametna plačilna kartica in je prilagojena poslovnim potrebam. Kot ena izmed najbolj razširjenih kartic v svetu omogoča brezskrbno nakupovanje, plačevanje storitev in dvigovanje gotovine na vaših poslovnih poteh tako doma kot v tujini.... [več, http://www.nkbm.si](http://www.nkbm.si)

Slika 14: MASTER CARD poslovna kartica

Vir: <http://www.nkbm.si> (25. 08. 2009)

➤ Poslovna Activa Visa

Je pametna plačilna kartica in je prilagojena prav vam in vašim poslovnim potrebam. Kot ena izmed najbolj razširjenih kartic v svetu vam omogoča brezskrbno nakupovanje, plačevanje storitev in dvigovanje gotovine na vaših poslovnih poteh tako doma kot v tujini.... [več, http://www.nkbm.si](http://www.nkbm.si)

Slika 15: VISA poslovna kartica

Vir: <http://www.nkbm.si> (25. 08. 2009)

➤ Visa Business Electron

Plačilna kartica Visa Business Electron je nova debetna plačilna kartica, ki jo podjetja in zasebniki z odprtim poslovnim računom pri naši banki prejmejo brezplačno. Je mednarodna kartica, namenjena identifikaciji pri poslovanju z računom ter brezgotovinskemu plačevanju... [več, http://www.nkbm.si](http://www.nkbm.si)

➤ Visa Business Electron »Obrtnik«

Kartica Visa Business Electron »Obrtnik« je nova debetna plačilna kartica poslovnega računa in hkrati tudi članska kartica Obrtne zbornice Slovenije (OZS), ki jo podjetja in zasebniki z odprtim poslovnim računom pri naši banki prejmejo brezplačno. Namenjena je... [več http://www.nkbm.si](http://www.nkbm.si)

5.4.6 Izvedeni finančni instrumenti

Mnoga podjetja kupujejo surovine na tujih trgih in izdelujejo končne izdelke ter te ponovno prodajajo zunaj Slovenije. Poslovanje se večinoma odvija v tujih valutah, ki nenehno spreminjajo vrednosti in medsebojna razmerja. Zavedamo se, da je takšno podjetje izpostavljeno nenehnemu tveganju, da se tečaji posamezne valute spremenijo. V ta namen so banke razvile več oblik zavarovanja pod skupnim imenom **izvedeni finančni instrumenti**. Z njimi se lahko obvladujejo bodoči prihodki in seveda poslovni izid podjetja.

Promptni ali spot posel je vsak posel nakupa ali prodaje ene valute za drugo valuto z datumom zapadlosti čez dva delovna dneva.

Terminski posel je vsak posel nakupa ali prodaje določenega zneska izbrane valute po terminskem tečaju, z datumom zapadlosti posla, daljšim od dveh delovnih dni. Bistvena prednost tega posla je, da si kot podjetje že danes zagotovite tečaj, po katerem boste konvertirali par valut na izbrani datum v prihodnosti. Tako se boste lažje osredotočili na svojo ključno dejavnost, saj vaše podjetje ne bo obremenjeno s tečajnim tveganjem.

Valutna zamenjava ali valutni swap je posel hkratne prodaje in nakupa oziroma obratno, hkratnega nakupa in prodaje enakega zneska iste valute na dva različna izbrana datuma v prihodnosti. Bistvena prednost valutne zamenjave je uravnavanje likvidnosti vašega podjetja v posamezni valuti oziroma prilagajanje datuma zapadlosti že sklenjenih terminskih poslov.

Valutna opcija. Imetnik valutne opcije ima pravico (in ne obveznost) nakupa ali prodaje dogovorjenega zneska izbrane valute na določen dan v prihodnosti po izbranem tečaju. Vaše podjetje se z nakupom valutne opcije zavaruje pred neugodnim premikom tečaja, hkrati pa lahko sodelujete pri premiku tečaja, ki je za vas ugoden.

Cilinder kot ena izmed opsijskih strategij pomeni dogovor o nakupu nakupne opcije in hkratni prodaji prodajne opcije (ali obratno), ki se razlikujeta le v izvršilni ceni. Vaše podjetje se z nakupom valutne opcije po izbranem tečaju zavaruje pred premikom tečaja v neželjeno smer. S hkratno prodajo valutne opcije se podjetje odpove delu dobička, ki mu ga prinese premik tečaja v željeno smer.

Kombinacija izvedenih finančnih instrumentov. Ponujamo vam svetovanje pri izbiri najprimernejše kombinacije izvedenih finančnih instrumentov za zavarovanje pred tečajnim tveganjem. Podjetja imate namreč specifične potrebe upravljanja tečajnega tveganja, zato se lahko odločite za kombinacijo promptnega posla, terminskega posla in valutnih opcij.

5.4.7 Borzno posredništvo

Primer 8:

Ponudba storitev borznega posredništva Nove KBM d.d., dostopno na: <http://www.nkbm.si>:

➤ Nakup in prodaja vrednostnih papirjev na Ljubljanski borzi

Borzno posredovanje predstavlja osnovno dejavnost investicijskega bančništva. Posredujemo pri prodaji in nakupu vrednostnih papirjev na domačem trgu vrednostnih papirjev.... [več](#)

➤ Nakup in prodaja vrednostnih papirjev na tujih kapitalskih trgih

Nova KBM je že vrsto let prisotna na tujih kapitalskih trgih. V letu 2001 smo preko tujih partnerjev začeli trgovati na pomembnejših evropskih in severnoameriških trgih vrednostnih papirjev. V letu 2006 pa smo našo dejavnost razširili še na balkanske in azijske... [več](#)

➤ **Upravljanje premoženja**

Nova KBM vam v primeru, da ne želite aktivno trgovati, omogoča sklenitev pogodbe o upravljanju finančnega premoženja, s katero pooblastite banko za gospodarjenje z vrednostnimi papirji. Tako našim strokovnjakom zaupate del svojega premoženja in jim prepustite odločanje... [več](#)

➤ **Investicijsko svetovanje**

Za vaše investicijske odločitve so potrebne številne informacije, ki vam bodo omogočile čim kvalitetnejši vpogled v pomembne dejavnike, ki lahko vplivajo na vaše odločitve pri nakupu in prodaji vrednostnih papirjev. Zato vam v Novi KBM nudimo kvalitetno investicijsko... [več](#)

➤ **Vzajemni skladi**

V Novi KBM vam omogočamo tudi pristop k vzajemnim skladom družbe za upravljanje KBM Infond DZU d.o.o.... [več](#)

➤ **Splošni pogoji poslovanja in ostali dokumenti**

Novosti pri poslovanju z vrednostnimi papirji... [več](#)

Primer 9:

Na razpolago imamo nekaj prihrankov, ki jih bomo vložili v vrednostne papirje. Podatki kažejo, da je med 20. marcem 2005 in 20. marcem 2007 indeks SBI 20 zrasel za 44 %. Recimo, da bi v tem obdobju kupili le eno delnico. Predpostavimo, da se odločamo med Krko, Intereuropo in Pivovarno Laško. Glede na odločitev bi bili donosi taki:

- Krka: 89 %;
- Intereuropa: 37 %;
- Pivovarna Laško: 16 %.

Hipoteza učinkovitega trga pravi, da vlagatelj vnaprej težko oceni, katera izmed omenjenih delnic bo v dveh letih najbolj zrasla. Zaradi tega je zanj najbolje, da svojo naložbo razprši med vsemi tremi delnicami. V primeru da bi storil tako, bi njegov donos znašal 48 %. Več delnic kot bi vključil v portfelj, bolj bi se njegov donos približeval 44 %, kolikor znaša donos indeksa SBI 20.

5.4.8 Osebnostne storitve**Primer 11:**

Ponudba osebnih storitev Nove KBM d.d., dostopno na <http://www.nkbm.si>:

➤ **Sefi in depoji**

Da ne boste več v skrbeh za svoje dragocenosti, ki jih hranite doma, so vam na voljo sefi in depoji. V njih bodo vaši dragoceni predmeti, dokumenti ali zaupne stvari na varnem.... [več](#)

➤ **Menjalnica**

Poljubno si preračunajte različne valute.... [več](#)

➤ **Western Union**

Najhitrejši način pošiljanja denarja po svetu. Western Union je največja tovrstna mreža na svetu, saj ima preko 212.000 vplačilno-izplačilnih mest v več kot 195 državah in tako omogoča hiter, enostaven in varen prenos denarja na skorajda vse konce sveta.... [več](#)

➤ **Potovalni čeki**

Veliko potujete v tujino? Želite na potovanju varno ravnati z denarjem? Uporabite potovalne čeke.... [več](#)

5.5 STORITVE SODOBNEGA BANČNIŠTVA

Konkurenca na trgu bančnih storitev je spodbudila banke k iskanju in nudenju novih storitev. Standardnemu načinu stika s komitenti, preko bančnega okenca, so se pridružile storitve elektronskega bančništva, ki potekajo ob uporabi terminalov informacijske tehnologije.

5.5.1 Bančni avtomati

Bančni avtomat je samopostrežni terminal, ki poenostavi in avtomatizira izvajanje nekaterih bančnih storitev za komitente. Je najpreprostejša pot do gotovine, na njem pa lahko stranka opravi tudi nekatere druge bančne storitve: preverjanje stanja na osebni računu, polog gotovine, naročilo plačila položnic in polnjenje računov mobilnega telefona.

Glavne lastnosti bančnih avtomatov pri nas lahko takole povzamemo (NLB, 2002):

- omogočajo dviganje gotovine 24 ur na dan, vse dneve v letu;
- uporaba bančnega avtomata je preprosta, saj vas skozi postopke do konca vodijo navodila na zaslonu;
- omogočajo plačevanje položnic do 30 dni vnaprej;
- omogočajo dviganje gotovine tudi imetnikom mednarodnih kartic Eurocard/MasterCard in Visa;
- omogočajo polnjenje Mobi, Halo in Vega mega računov.

Prvi pravi bančni avtomat je leta 1968 dala v uporabo britanska Barclays Bank. Dokaj hitro so ji sledile tudi druge banke, predvsem v Veliki Britaniji in ZDA. Pri nas je prvi bančni avtomat začel delati leta 1991, in sicer je bil to bankomat Nove Ljubljanske banke.

Tabela 2: Storitve, ki jih lahko opravimo na bankomatih

Doma	V tujini
• Dvig gotovine z BA • Dvig gotovine z Eurocard in VISA karticami • Vpogled v stanje na TR • Vstavitev ovojnice (v kateri je lahko gotovina, položnica ali oboje skupaj) • Predplačilo storitev v mobilnih omrežjih Debitel, Mobitel in SiMobil	• Dvig gotovine • Dvig gotovine z Eurocard, Visa, American Express, Diners, JCB in še drugimi karticami • Vpogled v stanja na računih • Depozit • Zahtevek za zvišanje limita • Prenos sredstev med računi • Plačilo 'položnic' • Izdaja osebnih čekov • Internetne storitve • Nakup vstopnic • Nakup poštnih znamk – HIT leta 1998 v ZDA • Nekater druge storitve

Vir: Mojdenar.com, dostopno na: http://www.mojdenar.com/BANKE/plac_kart_splosno.asp
(25. 8. 2009)

Najvišji dnevni dvig v sistemu BA trenutno znaša od 120–400 EUR (višine dvigov določajo posamezne banke) lahko pa tudi več, če nam je banka odobrila višji dnevni limit.

Konec leta 2008 je bilo postavljenih v Sloveniji 1.727 bankomatov. Več o tem je na voljo na internetnem naslovu: http://www.bankart.si/si/ponudba/upravljanje_mreze_bankomatov/ in pri Mojdenar.com, dostopno na: http://www.mojdenar.com/BANKE/plac_kart_splosno.asp (25. 8. 2009).

5.5.2 Telefonsko bančništvo

Telefonsko bančništvo omogoča opravljanje bančnih storitev po telefonu in deluje na dveh različnih pristopih do komitenta, in sicer prek avtomatskega telefonskega odzivnika in prek bančnega operaterja. Telefonsko opravljanje bančnih storitev je primerno za vse, ki nimajo računalnika in dostopa do interneta oziroma jim v tem trenutku ni na voljo, pa bi radi poslovali na daljavo.

Telefonsko bančništvo prek bančnega operaterja poteka na principu interakcije med operaterjem in uporabnikom. Tako lahko bančni operater v imenu uporabnika izvede različne negotovinske bančne storitve, vključno s plačili, po predhodni identifikaciji uporabnika. Bančni operater v skladu z navodili komitentov računalniško izvede naročeno transakcijo (poišče podatke o stanju na računih, podaljša izredni limit, podaljša vezavo sredstev...). Telefonskega bančništva se stranke najpogosteje poslužujejo ravno z namenom, da sprašujejo o stanjih na računih. (Miš Svoljšak, 1994.)

5.5.3 Informacijski terminali

Informacijski terminali so aparati, ki v večjem in fiksno postavljenem ohišju združujejo računalnik in vhodno-izhodne naprave (zaslon, ponavadi občutljiv na dotik, prirejeno tipkovnico, prirejeno miško ipd.). Ponavadi so postavljeni po bančnih enotah zaradi neposrednega stika s storitvami banke. Sestavni del funkcionalnosti predstavlja prirejena spletna predstavitev in spletni vmesnik za elektronsko bančništvo. Pri nas jih banke uporabljajo predvsem za predstavitev ponudbe svojih storitev in v informacijske namene.

Slika 16: Informacijski terminal

Vir: Mojdenar.com: http://www.mojdenar.com/BANKE/plac_kart_splosno.asp
(25. 8. 2009)

5.5.4 Odjemalec za spletno trgovino

Gre za povezavo bank s televizijskimi operaterji, ki bodo svoj program ponujali tudi prek interneta, na katerega bo priključena digitalna televizija. Uporabnik si preko interaktivnih menijev sam izbere film, ki si ga želi ogledati, plačilo pa se izvede avtomatsko preko sistema

elektronskega bančništva. Tehnologija je tudi zanimiva zaradi televizijske prodaje, ki bo po mnenju analitikov doživela pravi razcvet. (Datamonitor, 2003.)

5.5.5 POS-terminali

POS- (point of sale) tehnologija predstavlja avtomatski prenos oz. izmenjavo podatkov prek terminala, ki je nameščen na prodajnem mestu, do računalnika v banki, ob uporabi javnega omrežja.

POS-terminali so namenjeni prodajnim mestom, ki v plačilo sprejemajo plačilne kartice. Prodajno mesto sklene z banko pogodbo o uporabi in najemu POS-terminalov. Znesek mesečne najemnine znaša od 10 do 20 EUR, odvisno od prometa na prodajnem mestu, pri čemer prodajna mesta z večjim prometom plačujejo manjše najemnine. Nekatere banke (Dolenjska banka) zaračunavajo za POS-terminale fiksno najemnino.

Prednosti, ki jih POS-tehnologija nudi prodajnim mestom, so: avtomatska kontrola veljavnosti kartice, preverjanje, ali se kartica nahaja na STOP listi, se izvaja računalniško, avtomatska avtorizacija, izpisovanje potrdil o nakupu, terminal samodejno natisne potrdilo o nakupu, podpis na potrdilu nadomešča PIN-kodo, sprejemanje kartic različnih izdajateljev, enostaven zaključek poslovanja, ni več dolgotrajnega seštevanja potrdil o nakupu in pisanja specifikacij, z enostavnim pritiskom na tipko se izpišejo zbirne vsote po različnih karticah.

Postopki uporabe POS-terminalov v tujini so enaki postopkom v Sloveniji, pri čemer se transakcije opravljajo preko tujih servisnih centrov, ki pa so prav tako elektronsko povezani z računalniki pri izdajateljih kartic. Pri nakupih v tujini je potrebno upoštevati tudi omejitve, ki jih določijo kartične družbe. Tako je dnevni nakup v tujini omejen do \$ 2.000 in tedensko do \$ 5.000, posamezni nakup pa na \$ 1.500.

V Sloveniji je bilo po podatkih Banke Slovenije do 31. 12. 2008 že približno 35.000 prodajnih mest opremljenih z elektronskimi terminali POS.

5.5.6 Mobilno bančništvo

Najnovejša storitev elektronskega bančništva je mobilno bančništvo. Zaradi razvoja najsodobnejših tehnologij in predvsem zaradi izredne tržne penetracije nudi mobilna tehnologija ogromen potencial za različne storitve. Te lastnosti so opazile tudi banke, tako da že nekaj časa ponujajo široko paleto bančnih storitev.

Področje mobilnih komunikacij je v Sloveniji samo v nekaj letih doseglo že skoraj vsako gospodinjstvo. Mobilne telefone je leta 2001 uporabljalo že 1,2 milijona uporabnikov. Podobni trendi so zaznavni tudi v tujini. Razvoj novih storitev, aparatov in tehnologije pa ne kaže, da bi v prihodnosti upadalo zanimanje uporabnikov.

Glavne storitve, ki naj bi jih banke preko mobilne tržne poti omogočale, so:

- mobilna elektronska plačila (mesečno prejemanje potrdil o plačilih preko SMS);
- mobilni elektronski računi (prejemanje in plačevanje računov na mobilnem telefonu, prenosi sredstev med računi);
- mobilno plačevanje (kupovanje);
- mobilni denar (polaganje denarja na kartice);
- borznoposredniške storitve, ki bi vključevale prejemanje alarmov o prekoračitvi limita, nujnih naročil, spremenjenih cenah vrednostnih papirjev, pregledovanje in brisanje

naročil, preverjanje kvot, upravljanje s portfeljem ter kupovanje in prodajanje vrednostnih papirjev.

5.5.7 Internetno bančništvo

Internetno bančništvo predstavlja gonilno silo elektronskega bančništva in je segment, pri katerem so programske in vsebinske rešitve najbolj dodelane. Storitve vseh ostalih vrst elektronskega bančništva pa se zrcalijo v storitvah internetnega bančništva.

Pri internetnem bančništvu ločimo različne načine dostopa in uporabe elektronskega bančništva. Predvsem za fizične osebe je najprimernejši spletni dostop s pomočjo spletnega brskalnika. Posebna programska in/ali strojna oprema ni potrebna, saj se vse ključne informacije nahajajo na strežniku banke. Prednosti takega dostopa so manjši stroški in uporabnost, saj dostop omogoča kateri koli računalnik, ki ima dostop do interneta in ima nameščen brskalnik.

Predvsem za pravne osebe so banke razvile še druge, neprimerno varnejše načine internetnega bančništva. Za vzpostavitev povezave z banko se rabi posebna programska in/ali strojna oprema, ki se namesti v računalnik stranke.

Povzetek poglavja

V tem poglavju smo vam predstavili v grobem vse bančne storitve, ki jih opravljajo poslovne banke za fizične in pravne osebe. Danes je ponudba bančnih storitev že zelo pestra in informativno dostopna z domačega fotelja. Skorajda vsi posli se že lahko opravljajo na sodoben način, praktično neosebno.

Način poslovanja z banko ali banka s komitentom pa je bolj oseben pri opravljanju aktivnih bančnih poslov, saj tam nastajajo za banko potencialna tveganja, ki jih mora banka s pravilno oceno bonitete komitenta in izbire instrumenta zavarovanja obvladovati. Le-to pa je uspešnejše, v kolikor banka s komitentom osebno komunicira in preveri zahtevano dokumentacijo.

Banke se vedno bolj ponujajo svoje storitve paketno, to pomeni, da ponujajo določene storitve po zelo ugodnih pogojih ob tem, da se komitent odloči za uporabo več storitev hkrati pri banki. Cilj paketnih ponudb je predvsem pridobivanje novih strank. Na internetu si lahko npr. ogledate paketno ponudbo Nove KBM d.d., dostopno na naslovu: <http://www.tzslo.si/Partnerski-programi/Bancne-storitve-NKBM>.

Utrjevanje poglavja in razmišljanje

- Pojasnite pojem bančna storitev.!
- Katere bančne posle opravljajo poslovne banke?
- Opišite aktivne bančne posle!
- Analizirajte pasivne bančne posle za pravne osebe in za fizične osebe.
- Analizirajte pomen varčevanja in kateri so motivi za varčevanje fizičnih oseb?
- Naštejte osebne storitve v ponudbi banke?
- Opišite nekaj primerov sodobnih bančnih storitev!
- Primerjajte osebni račun in poslovni račun.
- Primerjajte oz. analizirajte limit na transakcijskem računu za fizične osebe in za pravne osebe!
- Kakšne vrste plačilnih kartic poznamo?
- Kaj je mobilno bančništvo?
- Primerjajte internetno bančništvo in telefonsko bančništvo!

6 POLITIKA UPRAVLJANJA S TVEGANJI V BANKI – BASEL II

Širitev Evropske unije na deset novih držav članic

Uvod

Finančni pretresi na mednarodnih trgih so v zadnjih nekaj mesecih veliki in očitni, je zapisano v intervjuju s predsednikom uprave UniCredit Banke Slovenije dr. Francetom Arharjem v Bančnem vestniku dne 13.5.2008. Odpisi in izgube velikih ameriških in evropskih investicijskih bank so iz meseca v mesec večji – po najnovejši oceni IMF bodo odpisi bank okrog biljon Evrov.

Baselski standardi o varnosti bančnega poslovanja so obvezni samo za članice EU, za druge države, vključno z ZDA, pa veljajo zgolj kot priporočilokot priporočila. Paradoksalno je to, da so kljub uveljavljanju teh standardov evropske banke zelo ranljive na različne ameriške inovacije. Več o tem je zapisano v aktualnem intervjuju v Bančnem vestniku, dostopno na:

http://www.unicreditbank.si/pdf/klipi/Bančni%20vestnik_Politika%20poceni%20denarja%20dolgoročno%20ni%20vzdržna_13.05.2008.pdf

V nadaljevanju poglavja bomo obravnavali:

- **Basel I in koeficient kapitalске ustreznosti**
- **predstavitev Basel II,**
- **vrste tveganj in**
- **obvladovanje tveganj.**

6.1 BASEL I IN KOEFICIENT KAPITALSKE USTREZNOSTI

Kapital je za banke izrednega pomena, ker deluje kot blažilnik nepričakovanih izgub in omogoča vodstvu banke, da preudarno upravlja s tveganji. **Osnovni namen vzpostavitve kapitalskega sporazuma** je bil torej okrepiti kapitalsko osnovo bank, povečati stabilnost mednarodnega finančnega sistema in izenačiti pogoje poslovanja za vse udeležence na trgu. V prvi fazi je bil kapital namenjen predvsem pokrivanju kreditnega tveganja bank. Kmalu se je pokazala potreba po dopolnitvi sporazuma, zato je leta 1996 nekoliko modificiran kapitalski sporazum uvedel tudi kapitalске zahteve za tržna tveganja.

Obstoječi kapitalski sporazum iz leta 1988 ter njegove poznejše spremembe in dopolnitve so pripomogle k zgraditvi varnega in stabilnega mednarodnega bančnega sistema ter pospešile doseganje konkurenčne enakosti med mednarodno aktivnimi bankami. Prednost sporazuma je tudi njegova enostavnost in splošna razširjenost. Predlog je uzakonilo več kot 100 držav sveta.

Kapitalsko ustreznost lahko merimo na več načinov. Eden izmed uporabljenih kazalcev v preteklosti je razmerje med kapitalom in celotnimi sredstvi v banki oziroma razmerje med kapitalom in vlogami v banki. Omenjena kazalca sta enostavna izračuna in ne upoštevata različne strukture in tveganosti sredstev v banki. Različna tveganost bančnih naložb je upoštevana v naslednjem kazalcu, ki meri razmerje med celotnim kapitalom in tehtano aktivo:

$$KU = \frac{K_r}{(TA_k + TA_v + TA_t)}$$

KU kapitalska ustreznost

K_r kapital za izračun kapitalske ustreznosti ali regulatorni kapital

TA_k tehtana rizična aktiva za kreditno tveganje

TA_v tehtana rizična aktiva za valutno tveganje

TA_t tehtana rizična aktiva za tržno tveganje

Tehtano ali tveganju prilagojeno aktivo predstavljajo aktivne postavke, ponderirane za posamezno vrsto tveganja. Po Baslu I je tveganju prilagojena aktiva, sestavljena iz kreditnemu tveganju prilagojene aktive, izvenbilančnih postavk, valutnemu tveganju prilagojene aktive in tržnemu tveganju prilagojene aktive.

Primer 12:

Izračun kapitalske ustreznosti banke » Slovenija d.d. »:

$$KU = \frac{1.000.000}{8.500.000 + 2.000.000 + 800.000} = 0,088$$

6.2 PREDSTAVITEV BASEL II

S 1. januarjem 2007 je Basel II nadomestil dogovor iz leta 1988. Z njim so želeli izboljšati prožnost merjenja kapitala bank in uveljaviti večjo občutljivost kapitala na tveganja bančnega poslovanja. Ključna sprememba med novim in starim dogovorom iz leta 1988 je naslednja: **Obstoječi dogovor ponuja eno samo mero ustreznega kapitala za banke z mednarodnim poslovanjem, čeprav se med seboj razlikujejo v načinih in postopkih ugotavljanja tveganj, njihovega merjenja in obvladovanja.**

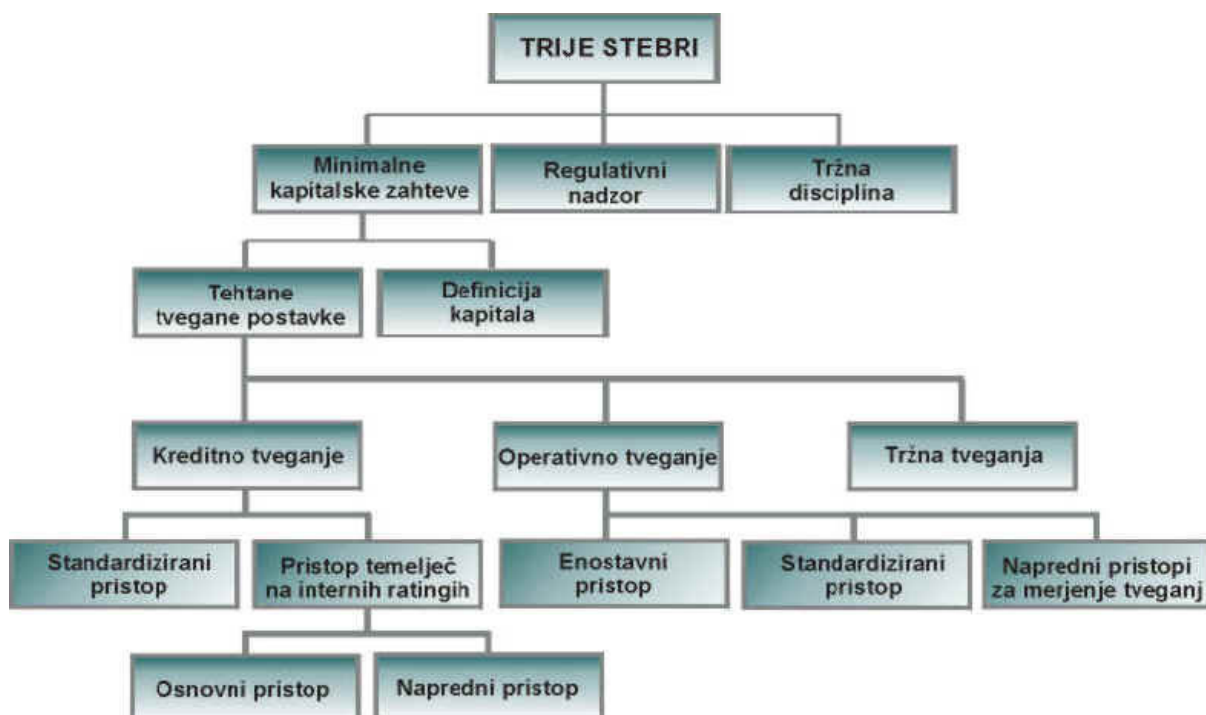
Tabela 3: Primerjava sprememb med Baslom I in II

Basel I	Basel II
Kapitalske zahteve za kreditno tveganje (statični ponderji za posamezno aktivno postavko), t. i. »one size fits all approach«	Kapitalske zahteve za kreditno tveganje (trije možni pristopi)
Kapitalske zahteve za valutno tveganje, kapitalske zahteve za tržno tveganje	Kapitalske zahteve za valutno tveganje, kapitalske zahteve za tržno tveganje
Minimalni standard je razmerje med regulatornim kapitalom in tveganju prilagojeno aktivo 8 %.	Kapitalske zahteve za operativno tveganje (trije možni pristopi)
Zahteva le za banke	Določa ustreznost tudi za finančne institucije, ki so holdinško povezane z bankami (borznoposredniške hiše, zavarovalnice...).

Vir: Belmont, 2004

Basel II temelji na treh komplementarnih stebrih:

1. steber: minimalne kapitalske zahteve (Minimum capital requirements)
2. steber: regulativni nadzor (Supervisory review)
3. steber: tržna disciplina (Market discipline)

Slika 17: Trije stebri Basel II

Vir: Rubin, 2002

Vsi trije stebri so medsebojno tesno povezani. Regulativni nadzor (2. steber) tako poskuša zagotoviti, da je proces alokacije kapitala v okviru določanja minimalnih kapitalskih zahtev (1. steber) zanesljiv, učinkovit, pošten in pravilen, medtem ko tržna disciplina (3. steber) predstavlja spodbudo za banke in njihova vodstva k transparentnemu poslovanju in skrbnemu obvladovanju tveganj, nadzornike pa k izvajanju nadzora. (Rubin, 2002)

6.2.1 Minimalne kapitalske zahteve

To so osrednji steber nove kapitalske ureditve, v katerem je definiran način ugotavljanja minimalnih kapitalskih zahtev, ki predstavlja revizijo in hkrati nadgradnjo sedanjega sistema za določanje kapitalske ustreznosti.

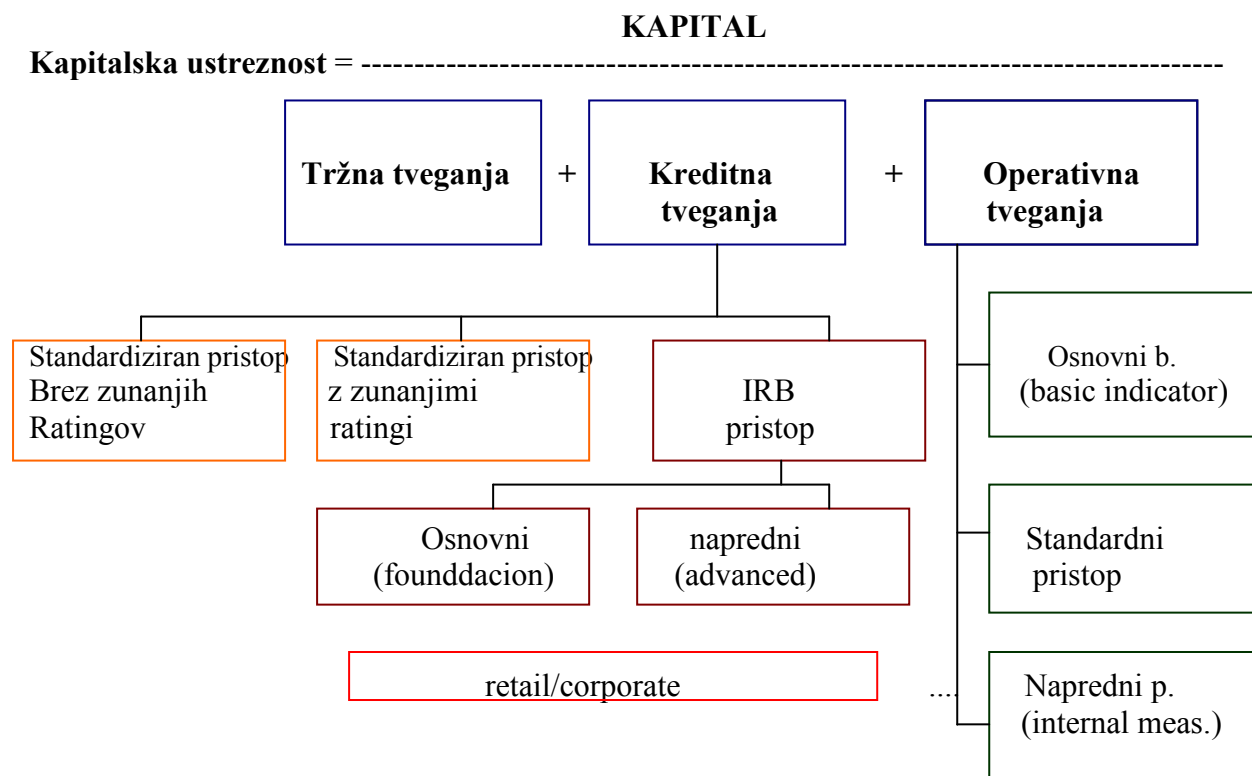
Kapitalske zahteve naj bi bile po zaslugi spremenjene metodologije bolj občutljive na različne stopnje kreditnega tveganja v bankah in bolj prilagojene realnosti na finančnih trgih.

Poleg že obstoječih kapitalskih zahtev za kreditno in tržno tveganja novi kapitalski sporazum uvaja še izračun kapitalskih zahtev za operativno tveganje.

$$\text{Koeficient} = \frac{\text{Kapital}}{\text{Kapitalske.zahteve.za.kreditna.tveganja} + \text{tržno.tveganje} + \text{operativno.tveganje}}$$

Tudi po novem kapitalskem sporazumu je minimalni koeficient kapitalske ustreznosti določen v višini 8 %, ki pa je le potrební, in ne vedno tudi zadostni pogoj za zagotovitev varnega poslovanja banke.

Minimalne kapitalske zahteve se v standardu Basel II lahko merijo na dva načina. Kateri pristop bodo banke uporabljale, je odvisno od njih samih, vendar pa kompleksnejši je pristop, nižje so minimalne kapitalske zahteve.

Slika 18: Minimalne kapitalske zahteve – struktura
Vir: Košak, prezentacija, 2008

Standardiziran pristop izračunavanja kapitalskih zahtev za kreditno tveganje pomeni podelitev uteži bančnim in izvenbilančnim postavkam glede na rating nasprotne strani. Rating je dan s strani specializirane, potrjene, zunanje bonitetne agencije (Moody's, S&P, Fitch IBCA, Capital Intelligence....) ali s strani katerega koli potrjenega modela za določitev ratingov.

Potrjenega pomeni odobritev ali privolitev s strani pristojnega nadzornika. Modeli izven bonitetnih agencij so v praksi nastali največkrat v okviru posameznih združenj bank. V primerih, ko ni ratingov, ostane ponder tveganosti 100 %.

Novi kapitalski sporazuma ali Basel II prinaša dve kvalitativni spremembi in eno kvantitativno spremembo (koeficient kapitalske ustreznosti). Kvalitativni spremembi sta regulativni nadzor in tržna disciplina. Na ta način so kreatorji novih standardov želeli vpeljati določeno prilagodljivost in nagrajevanje institucij, ki samoiniciativno skrbijo za obvladovanje tveganj nad regulativnim minimumom.

V nadaljevanju je podan primer izračuna kapitalske ustreznosti za posamezne vrste dolžnikov, ki imajo različne višine ponderja tveganj:

Primer 13:

Terjatev do države, rangirane z bonitetno oceno med A+ in A, pomeni, da bo 20 % terjatve šlo v izračun kapitalske zahteve za kreditno tveganje. Uteži za posameznega dolžnika so informativno prikazane v naslednji tabeli:

Tabela 4: Stopnje tveganja oz. UTEŽI

Dolžnik	Ocena tveganosti terjatev (utež) v %					
	AAA do AA-	A+ do A-	BBB+ do BBB-	BB+ do B-	Pod B-	Nerangirane terjatve
Države	0	20	50	100	150	100
Banke a)	20	50	100	100	150	100
b1)	20	50	50	100	150	50
b2)	20	20	20	50	150	20
Podjetja	20	50	100	150	150	100

Vir: Sušnik, 2002

Primer 14:

Izračun porabe kapitala na primeru kredita (100 enot), za katerega je na trgu možno doseči 4-odstotno obrestno mero. Drugi parametri, ki sestavljajo bilanco stanja in izkaz uspeha, so kapital, ki je sestavljen iz lastniškega kapitala in podrejenih obveznosti v razmerju 1/3 v korist lastniškega kapitala, dolžniški kapital, stroški manipulacij, obrestni odhodki za dolžniški kapital, obrestni odhodki za podrejene obveznosti in strošek zahtevanega donosa na kapital pred obdavčitvijo (»obresti« lastnega kapitala). Ponder tveganja za stranko, ki najema kredit in je brez ratinga, je 100 %.

Tabela 5: Izračun cene kapitala pri 100-odstotnem ponderju

Glavnica	100
Ponder tveganja	100 %
Kapitalska zahteva	8 (100x8 %)
Razmerje lastniški kapital/podrejene obveznosti	66,6:33,3
Obrestna mera kredita (100 %)	4 %
Zahtevan donos	15 %
Cena podrejenih obveznosti	5 %
Stroški dolžniškega kapitala	3 %
Manipulativni stroški	0,10 %

Tabela 6: Bilanca stanja in izkaz uspeha

Naložbe		Obveznosti	Prihodki	Odhodki
100,00	2,67	(pod. obveznosti)	4,00	0,13 (obresti za po)
	5,33	(lastniški kapital)		0,80 (»obresti« za lk)
	92,00	(dolžniški kapital)		2,76 (obresti za dk)
				0,10 (manipulativni stroški)
				0,21 (dobiček)
100,00	100,00		4,00	4,00

Drugi način za izračunavanje kapitalske ustreznosti temelji na internih ratingih. Ta pristop je novost v Baselskih standardih. Po njem bo banka sama izračunavala kapitalsko ustreznost glede na tveganost terjatev. Vendar bo za uporabo lastne metodologije morala dobiti dovoljenje nadzornika (drugi steber), ki bo preveril način, kako banka spremlja in diferencira svoja tveganja. Zaradi zahtevnosti te metodologije je pričakovati, da bo v praksi malo bank uporabljalo ta pristop.

6.2.2 Regulativni nadzor

Namen drugega stebra je zagotoviti, da bodo banke razpolagale s kapitalom, ki ustreza njihovi tveganosti in poslovni strategiji. **Kot bistvena sestavina drugega stebra je sodelovanje med bankami in nadzorniki.** Naloga nadzornika je, da ugotovi, ali je količina kapitala, ki jo banka prikazuje kot zadostno za pokrivanje svojih tveganj, dejansko primerna. V primeru da bodo nadzorniki ugotovili, da kapitalska ustreznost banke ni v skladu s standardom, lahko zahtevajo povečanje kapitalskega količnika tudi nad zahtevanih 8 %.

Osnovna načela regulativnega nadzora so:

- Vsebina stebra II je definirana s štirimi osnovnimi načeli regulatornega nadzora.
- Banka mora biti sposobna oceniti in vzdrževati kapital, ki ustreza tveganjem, ki jim je izpostavljena.
- Nadzorniki morajo preverjati interne ocene kapitalske ustreznosti ter ustreznost obsega kapitala glede na tveganost bančnega poslovanja.
- Banke morajo zneske kapitala prilagajati tako, da vedno poslujejo nad regulatornim kapitalskim minimumom.
- Nadzorniki morajo ukrepati takoj, ko se pojavi možnost, da kapital banke pade pod raven, ki je ocenjena za ustrezno.

6.2.3 Tržna disciplina

Tržna disciplina je tretji steber novega kapitalskega sporazuma. Predstavlja celovito zaokrožitev prvih dveh stebrov, to je minimalnih kapitalskih zahtev (I. steber) in regulatornega nadzora (II. steber). Tržna disciplina zahteva aktivno vlogo tržnih udeležencev, ki preko svojih poslovnih odločitev nagrajujejo banke, katerih poslovanje je pregledno, in kaznujejo nedisciplinirane banke.

V osnovi bo banka zagotavljala zahteve tretjega stebra z javnimi razkritji določenih podatkov in informacij o svojem poslovanju. Zaradi tega bodo imele banke že v izhodišču velik interes poslovati z veliko stopnjo varnosti, preglednosti, predvsem pa z zdravo kapitalsko podlago, s pomočjo katere se bodo lahko ubranile izgub, ki bi nastale zaradi izpostavljenosti različnim tveganjem.

Več o novem Kapitalskem sporazumu si lahko preberete na internetni strani Banke Slovenije, dostopno na: <http://www.bsi.si/nadzor-bank.asp?MapaId=163>.

6.3 VRSTE TVEGANJ

Pri samem poslovanju so banke izpostavljene različnim vrstam tveganj, ki so zelo pomembna, saj lahko vsako izmed njih zmanjšuje dobiček ali celo prinese izgubo. Zato ima banka, ki aktivno upravlja s tveganji, veliko konkurenčno prednost. Banke poznajo naslednja tveganja:

- **Kreditno tveganje**, ki predstavlja tveganje, da posojilojemalec ne bo zmožen poravnati svojih obveznosti.
- **Likvidnostno tveganje** je tveganje, da banka ne bo imela dovolj likvidnih sredstev za poravnavo vseh tekočih obveznosti.
- **Pri tveganju spremembe obrestne mere** gre za tveganje zmanjšanja zaslužka zaradi neugodnega gibanja obrestnih mer.
- **Tveganje spremembe deviznega tečaja** nastane zaradi valutne neusklajenosti terjatev in obveznosti.
- Pri naložbah v tujini se pojavi **deželno tveganje**, da tuja stranka ne bo poravnala svojih obveznosti.
- **Operativno tveganje** je vsako tveganje nestanovitnosti zaslužka, ki ni tržno ali kreditno pogojeno.

6.3.1 Valutno tveganje

To je tveganje spremembe tečaja valute, v kateri so nominirani vrednostni papirji. Glede na navedeno politiko se pojavlja valutno tveganje le za vrednostne papirje, ki niso nominirani v domači valuti.

Ker ima banka politiko, da nalaga sredstva v vrednostne papirje, ki so nominirani pretežno v domači valuti, se valutnim tveganjem v drugih valutah izpostavlja v manjši meri, zato veljajo omejitve za nakupe in prodaje tujih vrednostnih papirjev v drugih valutah v skladu z veljavnimi limiti za posamezne valute.

6.3.2 Obrestno tveganje

Obrestno tveganje obsega dvoje:

- obrestno tveganje glede na fiksen ali variabilen obrestni kupon in pri slednjem periodo zamenjave referenčne obrestne mere;
- trajanje vrednostnega papirja in povprečno trajanje portfelja oz. zaradi poenostavitve povprečno preostalo dospelost portfelja.

Osnovni cilj banke pri uravnavanju obrestnih tveganj je doseganje čim bolj usklajenih obrestnih pozicij, pri čemer banka hkrati upošteva tudi tržne razmere v konkurenčnem okolju. Obrestno tveganje se spremlja mesečno na odboru za upravljanje z bilanco banke. Spremljanje obrestnih tveganj je razdeljeno v dva dela:

- **tveganje tržne obrestne mere**: obrestno tveganje izhaja iz trgovalnih poslov in ga občasno s stresnimi testi nadzoruje odbor za upravljanje z bilanco banke, in
- **tveganje strukturne obrestne mere, to je tveganje neskladnosti obrestnih mer v bilanci stanja**, ki določajo stopnjo občutljivosti banke do sprememb v splošni stopnji obrestnih mer v bančnem okolju.

6.3.3 Kreditno tveganje

Osrednje mesto med tveganji, ki mu vsi priznavajo prvo mesto, zavzema nedvomno kreditno tveganje, poznano tudi pod izrazom riziko izpada terjatev. S tem je mišljena nevarnost delne ali popolne izgube pri terjatvah. Kreditno tveganje pomeni, da tretja oseba (kreditojemalec) ne bo sposobna ali ne bo pripravljena poravnati svojih obveznosti. Skoraj vse bančne transakcije so povezane s kreditnim tveganjem, za katerega velja splošno pravilo, da čim dlje terjatev traja, tem večje je tveganje. (Bobek, 1992)

Osnova za ugotavljanje kreditnega tveganja je preučevanje dejavnikov, ki so podlaga, na kateri lahko pričnemo meriti kreditno tveganje in ocenjevati kreditojemalčevo sposobnost vračila izposojenih sredstev. **Dejavniki, ki vplivajo na kreditno tveganje, so** (Škorjanc, 2003):

- **okolje**, ki ga delimo na domače in mednarodno;
- **panogo**, ki zajema motnje v običajnih komercialnih postopkih, nesprejemljive komercialne pogoje, nove tehnologije, konkurenco, razmere na nabavnem in prodajnem trgu, nesolventnost kupcev, plačilno nedisciplino, spremembo predpisov in drugo;
- **podjetje**, morebitna kratkoročna in dolgoročna plačilna nesposobnost, slabo vodenje, slabe notranje kontrole in nadzor, slaba finančna politika, slaba organizacijska struktura, slabo upravljanje z obratnim kapitalom, napačne strateške usmeritve, težave z novimi projekti ali proizvodi, slabi odnosi med vodstvom in zaposlenimi in drugo.

Za preprečevanje tveganj sprejemajo banke posebne ukrepe, ki so znani s skupnim imenom zavarovanje kredita. Kreditna tveganja zahtevajo največ kapitala, torej so s stališča bank najpomembnejša. V osnovi Basel II priznava štiri skupine zavarovanj za zmanjšanje tveganj, in sicer :

- zastavo finančnih instrumentov (collateral),
- jamstvo (guarantees),
- kreditne derivative (credit derivatives),
- bilančni pobot (On-balance sheet netting).

Za priznanje zavarovanj morajo biti zagotovljeni pogoji pravne gotovosti, spremljave kreditne sposobnosti originalnega dolžnika in izpolnjene operativne zahteve oziroma pogoji.

Primer 15:

Podjetje P ima na razpolago 100.000 EUR za naložbe. Slovenska banka B ponudi letno obrestno mero 5 %, Abanka ponudi 6 %, neka ameriška banka pa 7 %. Ali bo podjetje P naložilo prosta sredstva v Ameriko? V kolikor se za to odloči, mora vedno kupiti tisto valuto tiste države, kjer bo vložilo.

Več o tveganjih bančnega poslovanja je navedeno v sedmem poglavju Novi kapitalski standardi – Basel II, ki z vstopom Slovenije v Evropsko unijo pomeni za poslovne banke uvedbo velikih sprememb na področju upravljanja z bančnimi tveganji. Dostopno na: <http://www.bsi.si/poslovanje-bank-in-podjetij.asp?MapaId=163#3463>.

6.3.3.1 Analiza kreditne sposobnosti

Ocenjevanje kreditnega tveganja sestoji iz kvantitativne in iz kvalitativne analize (Dimovski in Gregorič, 2000):

- **Kvantitativna analiza** zajema zbiranje podatkov o finančni odgovornosti kreditojemalca in o naravi njegovi finančnih potreb.
- **Kvalitativna analiza** pa se osnuje na finančni analizi predloženih računovodskih podatkov s strani kreditojemalca, njegovih planiranih finančnih rezultatov in denarnih tokov, da bi ocenili kreditojemalčevo sposobnost servisiranja dolga.

Klasična kreditna analiza pa je postopek, ki se opira na subjektivno presojo strokovnjaka – analitika in poteka v naslednjih korakih (Caouette et.al.,1998).

6.3.3.2 Kazalniki kreditne sposobnosti

Najbolj tehnični del kreditne analize predstavlja izračun **finančnih kazalnikov poslovanja** komitenta, ki naj bi bili osnova za analizo finančnega stanja v podjetju. Izračun finančnih kazalcev temelji na bilanci stanja, izkazu uspeha, izkazu finančnih tokov in na vseh dodatnih informacijah, ki jih podjetje posreduje banki. Da bi lahko ocenili dejansko finančno stanje podjetja, moramo izračunane vrednosti finančnih kazalcev primerjati v času (*trend analiza*) in z ostalimi podjetji v panogi (*peer group analiza*).

Kazalniki so relativna števila, dobljena z delitvijo dveh ekonomskih kategorij in jih delimo na več vrst:

- na kazalnike likvidnosti,
- na kazalnike aktivnosti,
- na kazalnike stanja zadolženosti,
- na kazalnike dobičkonosnosti.

Tabela 7: Prikaz najpomembnejših finančnih kazalnikov podjetja

Predmet analize	Najpomembnejši kazalniki
1. Likvidnost	• Current ratio (Tekoči koeficient) = kratkoročna ali gibljiva sredstva/kratkoročne obveznosti • Quick ratio (Hitri, pospešeni koeficient) = kratkoročna sredstva brez zalog/kratkoročne obveznosti
2. Uspešnost poslovanja	• ROE (Return on Equity – donosnost kapitala) = dobiček od poslovanja/lastna sredstva • ROA (Return on Assets – donosnost sredstev) = dobiček od poslovanja/sredstva skupaj • Marža dobičkonosnosti = čisti dobiček/prihodki od prodaje
3. Zadolženost	• Delež dolga = celotni dolg/sredstva skupaj • Obrestno kritje = neto dohodek pred obdavčitvijo in obrestmi/obresti
4. Obseg aktivnosti podjetja	• Koeficient obračanja terjatev • Povprečna doba vezave terjatev do kupcev • Koeficient obračanja zalog proizvodov • Koeficient obračanja obratnih sredstev • Koeficient obračanja osnovnih sredstev

Vir: Dimovski in Gregorič, 2000

6.3.4 Likvidnostno tveganje

Banka mora gospodariti z viri in naložbami tako, da je v vsakem trenutku sposobna izpolniti vse dospele obveznosti. Za zavarovanje pred likvidnostnim tveganjem mora oblikovati in izvajati politiko rednega upravljanja z likvidnostjo, ki obsega:

- načrtovanje pričakovanih znanih in morebitnih denarnih odtokov in zadostnih denarnih pritokov zanje,
- redno spremljanje likvidnost in
- sprejemanje ustreznih ukrepov za preprečevanje oziroma odpravo vzrokov nelikvidnosti.

Eden od elementov upravljanja z likvidnimi tveganji je tudi zagotavljanje razpršenosti virov sredstev po posameznih vlagateljih, vezanih vlogah, posameznih trgih, rokih dospelosti in valutah vlog.

Likvidnost banke zagotavljajo tudi likvidnostne rezerve, katerih velikost določijo banke same, skladno s svojo poslovno politiko. Likvidnostne rezerve skupaj z zakonsko določenimi obveznimi rezervami oblikujejo potrebne rezerve, brez katerih banke ne morejo normalno poslovati. (Ribnikar, 1999).

Likvidnostno tveganje se spreminja s tržnimi pogoji na različnih segmentih finančnega trga in s prilagajanjem zakonodajni regulativi. Če banki v primeru likvidnostnih težav potrebna sredstva niso na voljo in mora le-te mobilizirati z dodatnimi stroški, to znižuje donosnost njenega poslovanja. V skrajnem primeru pa lahko likvidnostne težave povzročijo prenehanje poslovanja bank (stečaj, prevzemi s strani močnejše banke ipd.).

6.3.5 Operativno tveganje

Operativno tveganje je tveganje nastanka izgube, vključno s pravim tveganjem, zaradi naslednjih okoliščin: neustreznosti ali nepravilnega izvajanja notranjih procesov, drugih nepravilnih ravnanj ljudi, ki spadajo v notranjo poslovno sfero banke, neustreznosti ali nepravilnega delovanja sistemov, ki spadajo v notranjo poslovno sfero banke, in zunanjih dogodkov ali dejanj. Operativno tveganje vključuje tudi IT, ki je tveganje izgube kot posledica neustrezne informacijske tehnologije in procesiranja predvsem z vidika obvladljivosti, dostopov, integralnosti, nadzora in neprekinjenosti. Pravno tveganje je tveganje izgube zaradi kršenja ali nepravilnega upoštevanja zakonov, podzakonskih aktov, navodil, priporočil, sklenjenih pogodb, dobre bančne prakse ali etičnih norm.

Bistvene kategorije, ki vplivajo na operativno tveganje, so:

- ljudje: kultura, etika, motivacija, znanje, veščine ...;
- procesi: sestava, izvedba, jasnost, ustreznost procesov in kontrol, postavitve ciljev, komunikacija;
- sistemi: primernost, varnost, razpoložljivost...;
- okolje: neželene ali nepričakovane spremembe, kriminal, nesreče, izredni dogodki.

Korekten način upravljanja operativnega tveganja je odvisen od dejavnikov, kot so: velikost in razvitost banke ter narava in kompleksnost njenih poslovnih dejavnosti. Zato Banka Slovenije razume in pričakuje sorazmeren pristop banke k opravljanju operativnega tveganja.

6.4 OBVLADOVANJE TVEGANJ

Upravljanje s tveganji je eden izmed ključnih elementov za uspešno poslovanje banke, saj je banka po naravi poslovanja »proizvajalec tveganj«. Banka namreč tveganje sprejema, ga transformira in vgrajuje v različne bančne produkte in storitve. Tveganje potencialno zmanjšuje dobiček oziroma povečuje izgubo, zato postaja upravljanje s tveganji ključna bančna funkcija. Banka, ki aktivno upravlja s tveganji, ima pred konkurenco odločilno prednost. (Bessis, 2002).

Preventivni ukrepi bank naj bi preprečili neugodne posledice tveganj, ki niso predvidljiva in jih ni mogoče preprečiti. Razlikujemo preventivne ukrepe s politiko lastnega kapitala na eni strani in preventivne ukrepe bilančne politike na drugi strani (politika tihih rezerv); postavke premoženja v naložbah bilanciramo po blažjem načelu najnižje vrednosti, obremenitve pa predvidimo z najvišjo vrednostjo. (Glogovšek, 1996).

6.4.1 Politika upravljanja s tveganji

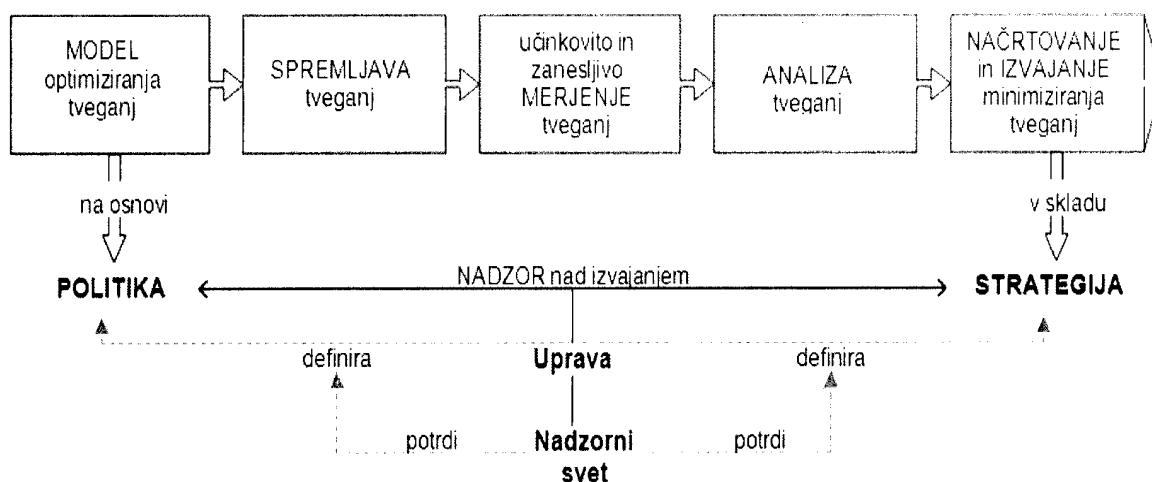
Politika upravljanja s tveganji mora temeljiti na štirih osnovnih principih, ki so za učinkovito obvladovanje tveganj in nadzora nad njimi bistvenega pomena:

- Uprava banke nosi končno odgovornost za obvladovanje tveganj. Upravljanje tveganj poteka od vrha navzdol, kar pomeni, da uprava svojo odgovornost delegira na izvršilne direktorje, tem pa nudijo podporo skupina za obvladovanje tveganj in različne podporne službe.
- Velike raznolikosti vseh vrst tveganj se mora uprava banke zavedati in zagotoviti, da se pri obvladovanju zajamejo vsa tveganja, tudi tista, ki niso neposredno merljiva.
- Podporne in nadzorne funkcije, ki jih opravljajo posamezni oddelki in službe, morajo biti vgrajene v celotni sistem obvladovanja tveganj.
- Celotna strategija poslovanja mora izhajati iz ciljev in politike obvladovanja tveganj, kar mora biti vgrajeno v delovne postopke in kontrole.

Vsaka banka mora za ugotavljanje, merjenje in upravljanje s tveganji, ki so povezana s poslovanjem banke, določiti tudi načrt ukrepov obvladovanja tveganj, ki obsega:

- notranje postopke za ugotavljanje in merjenje tveganj,
- ukrepe za obvladovanje tveganj in notranje postopke za izvajanje teh ukrepov in
- notranje postopke za spremljanje izvajanja ukrepov za obvladovanje tveganj.

V nadaljevanju je prikazan model procesa upravljanja tveganj v okviru NLB Leasing Ljubljana d.o.o.

Slika 19: Proces upravljanja tveganj
Vir: NLB Leasing Ljubljana d.o.o., 2009

6.4.2 Instrumenti za zmanjševanje tveganj

Banke potrebujejo primerne in vodene postopke za spoznavanje, merjenje in nadzor kakršnih koli tveganj. Postopki morajo biti časovno in vrednostno opredeljeni, da omogočajo sprejemanje ažurnih odločitev in ukrepov za omejevanje tveganj. Pristop banke k odločanju o tveganjih bi moral biti zasnovan predvsem na naslednjih elementih (Majič, 1999):

- **na identifikaciji tveganja;** banke morajo imeti uvedene postopke analiziranja tveganj, ki sistematično razčlenjujejo in dokumentirajo tveganja in kontrole, s katerimi se upravlja tveganje na podlagi ključnih kazalcev tveganj;
- **na preučitvi in vrednotenju tveganja;** to pomeni analiziranje ustreznih informacij za ocenitev možnosti pojava določenega dogodka in njegovega vpliva na velikosti morebitne izgube;
- **na omejitvi tveganja** – poslovodstvo mora določiti, kakšen je še sprejemljiv nivo tveganja na posameznem področju poslovanja. Nato je potrebno na minimum zmanjšati možnost pojava dogodka, ki bi povzročil izgubo, ali pa omejiti izgubo, ki bi nastala zaradi pojava tveganja, in takšno izgubo prenesti na tretjo osebo (na primer na zavarovalnico);
- **na ovrednotenju nadzora** – notranje kontrole (t. i. »monitoring controls«) morajo biti realno ovrednotene in preverjena mora biti njihova primernost. Služba za notranjo revizijo v banki mora redno opravljati vrednotenje notranjih kontrol in preverjati njihovo primernost.

Vse naštetu pa bo učinkovalo v primeru, če se hkrati določi tudi odgovornost poslovodstva za postavljanje nadzornih standardov in njihovo vgraditev v poslovanje.

Povzetek poglavja

Tveganje je sestavni del poslovnega življenja. Tveganja se nanašajo na prihodnost, gotove prihodnosti pa ni. Obstaja le verjetnost, da bo dejanski donos na neko naložbo drugačen od pričakovane vrednosti. Velika potencialna tveganja so povezana z velikimi potencialnimi donosi in obratno. Prevezemanje tveganj je bistvo in sestavni del bančnega poslovanja, zato se tveganjem ni moč izogniti.

V tem poglavju smo vam predstavili bančna tveganja in sistem upravljanja in obvladovanja tveganj, ki ga od bank zahteva Basel II. Zahteve Basel II so posebej še vplivale na organizacijsko strukturo bank, ki mora biti vspostavljena tudi z vidika boljšega obvladovanja tveganj. Zato je še posebej izpostavljeno načelo ločitve front office-a (komercialne) od back office-a (zaledja) tako z vidika izvajanja operativnih funkcij kot z vidika vodenja služb in delitve odgovornosti uprave.

Novi standard Basel II, katerega glavna cilja sta stabilnost bančnega sistema in konkurenčna enakost med bankami v mednarodnem poslovanju, je strukturiran v tri stebre. Prvi steber, minimalne kapitalske zahteve, je razvoj starega standarda, prirejen za nove razmere. Novost pa sta drugi in tretji steber, regulativni nadzor in tržna disciplina, ki sta opredeljena kot podpora k prvemu stebru.

Utrjevanje poglavja in razmišljanje

- Opišite zgodovino Kapitalskega sporazuma.
- Zakaj je nastal novi kapitalski sporazum Basel II?
- Kaj so minimalne kapitalske zahteve?
- Na kakšen način se ugotavlja ustreznost kapitalskih zahtev?
- Katera tveganja obsega 1. steber Basla II?
- Opišite minimalne kapitalske zahteve – prvi steber.
- Opišite regulativni nadzor – drugi steber.
- Opišite tržne zahteve – tretji steber.
- Katera bančna tveganja poznate?
- Kako se upravljajo bančna tveganja?
- Kaj vsebuje politika upravljanja z bančnimi tveganji?
- Kaj je cilj analize učinkovitosti upravljanja z bančnimi tveganji?

7 RAČUNOVODSKI IZKAZI IN POROČANJE BANKE

Slovenija – 2 EUR, France Prešeren

Uvod

Zakon o bančništvu določa, da morajo banke v Sloveniji voditi poslovne knjige ter izdelati letno in konsolidirano letno poročilo v skladu z Zakonom o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 42/06 in 60/06 – popr.; v nadaljevanju: ZGD-1), mednarodnimi standardi računovodskega poročanja, ki so opredeljeni z Uredbo 1606/2002/ES in Uredbo 1725/2003/ES (v nadaljevanju: MSRP), drugimi predpisi in Sklepom o poslovnih knjigah in letnih poročilih bank in hranilnic. (Vir: dostopno na: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200921&stevilka=814>).

Po Sklepu Evropske centralne banke z dne 5. decembra 2002 o letnih računovodskih izkazih Evropske centralne banke (ECB/2002/11) (2003/132/ES) se morajo pri računovodskih izkazih uporabljati naslednje temeljne računovodske predpostavke: realnost in preglednost, previdnost, dogodki po datumu bilance stanja, pmembnost, načelo časovne neomejenosti delovanja, načelo upoštevanja nastanka poslovnega dogodka in doslednost in primerljivost.

V skladu z Zakonom o bančništvu mora vsaka banka javno objavi povzetek letnega poročila in druge relevantne podatke, kar je podrobneje opisano v članku, dostopno na naslovu: [JAVNA RAZKRITJA V OKVIRU TRETJEGA STEBRA NOVEGA KAPITALSKEGA](#)

V nadaljevanju poglavja bomo obravnavali sklope:

- računovodska načela in pomen evidentiranja poslovnih dogodkov.
- vrste računovodskih izkazov banke.
- način ustvarjanja prihodkov in odhodkov.
- analiza kazalnikov finančne uspešnosti banke.
- poročanja bank.

7.1 RAČUNOVODSKA NAČELA IN POMEN EVIDENTIRANJA POSLOVNIH DOGODKOV

Zakon o bančništvu določa, da mora banka voditi poslovne knjige, sestavljati knjigovodske listine, vrednostiti knjigovodske postavke in sestavljati računovodska poročila v skladu z Zakonom o gospodarskih družbah in z drugimi predpisi ter ob upoštevanju računovodskih in finančnih standardov in načel splošnih računovodskih predpostavk. (Zakon o bančništvu,

2003.) Na podlagi tega zakona je Banka Slovenije izdala Sklep o poslovnih knjigah in letnih poročilih bank in hranilnic, ki natančneje določa, da banka vodi poslovne knjige v skladu z določili:

- Zakona o gospodarskih družbah,
- Mednarodnih računovodskih standardih poročanja in
- Sklepa o poslovnih knjigah in letnih poročilih bank in hranilnic.

Uredba o uporabi mednarodnih računovodskih standardov, ki jo je julija 2002 sprejela Evropska komisija, neposredno zavezuje družbe iz držav članic Evropske unije, uvrščene na organizirane trge vrednostnih papirjev, da od leta 2005 svoje konsolidirane računovodske izkaze pripravljajo v skladu z mednarodnimi računovodskimi standardi, odobrenimi za uporabo v Evropski uniji (UREDBA KOMISIJE št. 1725/2003 z dne 29. septembra 2003).

Razkritja v računovodskih izkazih bank in podobnih finančnih institucij so podrobno napisana v Mednarodnem računovodskem standardu 30 (MRS 30).

➤ Pomen evidentiranja poslovnih dogodkov

Poslovni procesi so danes izpostavljeni hitrim spremembam in nalogam, zato so potrebne hitre odločitve in za njih tudi dobre spoznavne podlage. Informacijski sistemi morajo biti skladni z dinamiko ostalih procesov v podjetju. Informacija je koristna le, če je tudi pravočasna.

Poslovni informacijski sistem mora biti urejen tako, da daje vse relevantne informacije, ki jih potrebuje menedžment pri vodenju podjetja. Učinkovito usmerjanje in uravnavanje poslovanja zahteva formaliziran notranji informacijski sistem. Zagotavljati mora vse potrebne informacije za poslovno odločanje. Delovati mora v skladu z veljavnimi računovodskimi in davčnimi predpisi ter internimi predpisi podjetja.

7.2 VRSTE RAČUNOVODSKIH IZKAZOV

Po MRS 1 sestavljajo računovodske izkaze bank naslednji izkazi:

- bilanca stanja,
- izkaz poslovnega izida,
- izkaz gibanja kapitala,
- izkaz finančnega izida (finančnih tokov) in
- pojasnila, ki obsegajo pregled vseh pomembnih računovodskih usmeritev in drugo pojasnjevalno gradivo.

7.2.1 Bilanca stanja

Bilanca stanja je temeljni računovodski izkaz, ki prikazuje stanje sredstev in obveznosti ob koncu obračunskega obdobja, torej na določen dan. Je kumulativen računovodski izkaz, ki je statičen. Iz bilance stanja je mogoče ugotoviti premoženjsko in finančno zgradbo banke na določen dan (ob koncu obračunskega obdobja), saj kaže obseg in kakovost sredstev ter obseg in kakovost njihovega financiranja. Razčlenitev bilance stanja je odvisna od velikosti banke.

V tabeli št. 8 je prikazan primer bilance stanja, ki je pri nas zakonsko določen v Sklepu o poslovnih knjigah bank in hranilnic, dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200921&stevilka=814>

Tabela 8: Bilanca stanja

(pravna oseba)

IZKAZ FINANČNEGA POLOŽAJA NA DAN

(kratka shema)

v tisoč EUR

Zap. št.	Oznaka bil. post.	VSEBINA	ZNESEK	
			POSLOVNEGA LETA	PREJŠNJEGA LETA
1	2	3	4	5
1	A. 1.	Denar v blagajni in stanje na računih pri centralni banki*		
2	A. 2.	Finančna sredstva, namenjena trgovanju		
3	A. 3.	Finančna sredstva, pripoznana po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida		
4	A. 4.	Finančna sredstva, razpoložljiva za prodajo		
5	A. 7.	Izvedeni finančni instrumenti, namenjeni varovanju		
6	A. 5.	Kredit		
		- krediti bankam		
		- krediti strankam, ki niso banke		
7	A. 6.	Finančna sredstva v posesti do zapadlosti		
8	A. 8.	Spremembe poštene vrednosti skupine varovanih postavk pred obrestnim tveganjem		
9	A. 16.	Nekratkoročna sredstva v posesti za prodajo in ustavljeno poslovanje		
10	A. 10.	Opredmetena osnovna sredstva		
11	A. 11.	Naložbene nepremičnine		
12	A. 12.	Neopredmetena sredstva		
13	A. 13.	Dolgoročne naložbe v kapital odvisnih, pridruženih in skupaj obvladovanih družb		
14	A. 14.	Terjatve za davek od dohodkov pravnih oseb		
		- terjatve za davek		
		- odložene terjatve za davek		
15	A. 15.	Druge sredstva		
16		SKUPAJ SREDSTVA (od 1 do 15)		
17	P. 1.	Finančne obveznosti do centralne banke		
18	P. 2.	Finančne obveznosti, namenjene trgovanju		
19	P. 3.	Finančne obveznosti, pripoznane po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida		
20	P. 6.	Izvedeni finančni instrumenti, namenjeni varovanju		
21	P. 4.	Finančne obveznosti, merjene po odplačni vrednosti		
		- vloge bank		
		- vloge strank, ki niso banke		
		- krediti bank		
		- krediti strank, ki niso banke		
		- dolžniški vrednostni papirji		
		- podrejene obveznosti		
22	P. 5.	Finančne obveznosti, vezane na finančna sredstva, ki ne izpolnjujejo pogojev za odpravo pripoznanja		
23	P. 7.	Spremembe poštene vrednosti skupine varovanih postavk pred obrestnim tveganjem		
24	P. 12.	Obveznosti, vezane na nekratkoročna sredstva v posesti za prodajo in ustavljeno poslovanje		
25	P. 9.	Rezervacije		
26	P. 10.	Obveznosti za davek od dohodkov pravnih oseb		
		- obveznosti za davek		
		- odložene obveznosti za davek		
27	P. 11.	Druge obveznosti		
28		SKUPAJ OBVEZNOSTI (od 17 do 27)		
29	P. 13.	Osnovni kapital		
30	P. 14.	Kapitalske rezerve		
31	P. 15.	Kapital v zvezi s sestavljenimi finančnimi instrumenti		
32	P. 16.	Presežek iz prevrednotenja		
33	P. 17.	Rezerve iz dobička		
34	P. 18.	Lastni deleži		
		Zadržani dobiček/izguba (vključno s čistim dobičkom/izgubo poslovnega leta)		
35	P. 19.			
36		SKUPAJ KAPITAL (od 29 do 35)		
37		SKUPAJ OBVEZNOSTI IN KAPITAL (28 + 36)		

* Banka, ki nima poravnalnega računa pri centralni banki, v to postavko vključi stanje na transakcijskih računih v državi in ustrezno preimenuje postavko.

Vir: http://www.uradni-list.si/files/RS_-2009-021-00814-OB~P003-0000.PDF

(30. 9. 2009)

Dovoljen obseg posameznih postavk v bilanci stanja je odvisen oziroma ga določa in omejuje **bančna regulativa**, in sicer so področja bančne regulative:

- obvezna rezerva, devizni minimum,
- naložbeni razredi: obvezna usklajenost naložb in sredstev po ročnosti,
- devizna pozicija: dovoljeno neskladje med devizno aktivo in devizno pasivo,
- naložbe v kapital – kapitalska ustreznost,
- dovoljena kreditna izpostavljenost; velik kredit,
- davek na bilančno vsoto.

Primer 16:

Tabela 9: Strukturni prikaz postavk v bilanci stanja in njihovi deleži v %

AKTIVA	Delež v %	Pasiva	Delež v %
Kreditni strankam	64	Depoziti s strani strank	45
Investicijski vrednostni papirji	13	Depoziti s strani bank	25
Depoziti pri bankah	9	Delniški kapital	14
Osnovna sredstva	7	Ostale obveznosti	8
Trgovalni vrednostni papirji	4	Depoziti s strani medn. agencij	3
Gotovina in stanja pri CB	3	Podrejen dolg	3
		Vrednostni papirji	2
SKUPAJ:	100	SKUPAJ:	100

Vir: Greuning, Bratanovic, 2003

7.2.2 Bilanca uspeha – izkaz poslovnega izida

V izkazu poslovnega izida so v določenem vrstnem redu zabeleženi vsi prihodki in odhodki v obračunskem obdobju, razlika med njimi pa pomeni poslovni izid. Ta izkaz prikazuje uspešnost poslovanja banke v obračunskem obdobju, prikazuje dinamične kategorije za razliko od bilance stanja, ki je statičen računovodski izkaz.

Izkaz poslovnega izida nam daje osnovo za izračun kazalnikov poslovne uspešnosti banke, s katerimi ugotovimo učinkovitost in uspešnost banke.

V naslednji tabeli je prikazan primer bilance uspeha, ki je pri nas zakonsko določen v Sklepu o poslovnih knjigah bank in hranilnic, dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200921&stevilka=814>.

Tabela 10: Obrazec – Konsolidirani izkaz poslovnega izida za obdobje

(pravna oseba)

KONSOLIDIRANI IZKAZ POSLOVNEGA IZIDA ZA OBDOBJE od _____ do _____
(kratka shema)

v tisoč EUR

Zap. štev.	VSEBINA	ZNESEK	
		POSLOVNEGA LETA	PREJŠNJEGA LETA
1	2	3	4
1	Prihodki iz obresti in podobni prihodki		
2	Odhodki za obresti in podobni odhodki		
3	Čiste obresti (1 - 2)		
4	Prihodki iz dividend		
5	Prihodki iz opravnin (provizij)		
6	Odhodki za opravnine (provizije)		
7	Čiste opravnine (provizije) (5 - 6)		
8	Realizirani dobički/izgube iz finančnih sredstev in obveznosti, ki niso merjeni po poštenu vrednosti skozi izkaz poslovnega izida		
9	Čisti dobički/izgube iz finančnih sredstev in obveznosti, namenjenih trgov.		
10	Dobički/izgube iz finančnih sredstev in (obveznosti), pripoznanih po poštenu vrednosti skozi izkaz poslovnega izida		
11	Spremembe poštene vrednosti pri obračunavanju varovanj pred tveganji		
12	Čisti dobički/izgube iz tečajnih razlik		
13	Čisti dobički/izgube iz odprave pripoznanja sredstev brez nekratkoročnih sredstev v posesti za prodajo		
14	Drugi čisti poslovni dobički/izgube		
15	Administrativni stroški		
16	Amortizacija		
17	Rezervacije		
18	Oslabitve		
19	Slabo ime		
20	Pripadajoči dobički/izgube iz naložb v kapital pridruženih in skupaj obvladovanih družb, obračunanih po kapitalski metodi		
21	Čisti dobički/izgube iz nekratkoročnih sredstev v posesti za prodajo in z njimi povezanimi obveznostmi		
22	DOBIČEK/IZGUBA IZ REDNEGA POSLOVANJA (3 + 4 + 7 + 8 + 9 + 10 + 11 + 12 + 13 + 14 - 15 - 16 - 17 - 18 + 19 + 20 + 21)		
23	Davek iz dohodka pravnih oseb iz rednega poslovanja		
24	ČISTI DOBIČEK/IZGUBA IZ REDNEGA POSLOVANJA (22 - 23)		
25	Čisti dobički/izgube po obdavčitvi iz ustavljenega poslovanja		
26	ČISTI DOBIČEK/IZGUBA POSLOVNEGA LETA (24 + 25) a) Lastnikov obvladujoče banke b) Manjšinskih lastnikov		
27	Osnovni čisti dobiček/izguba na delnico		
28	Popravljeni čisti dobiček/izguba na delnico		

Opomba: V skladu z MRS 33 vrstici iz zap. št. 27 in 28 obvezno izpolni banka, katere delnice kotirajo na borzi, in banka, ki namerava izdati delnice na javnih borzah.

Vir: http://www.uradni-list.si/files/RS_-2009-021-00814-OB~P008-0000.PDF

7.2.3 Izkaz finančnega izida

Bilanca stanja in izkaz poslovnega izida podjetja sama po sebi ne zagotavljata zadosti podatkov o plačilni sposobnosti podjetja. V banki plačilno sposobnost zamenjuje pojem likvidnost banke, ki jo banka lažje uravnava kot podjetje, vendar precej težje napoveduje. Izkaz finančnega izida je računovodski izkaz, v katerem so pošteno prikazane spremembe stanja denarnih sredstev v določenem obračunskem obdobju. (Karpe, 1999.)

Banke pri sestavi izkaza finančnega izida v delu, ki se nanaša na finančne tokove pri poslovanju, uporabi posredno metodo v skladu s Sklepom o poslovnih knjigah in letnih

poročilih bank in hranilnic, dostopno na: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200921&stevilka=814>.

Tabela 11: Izkaz denarnih tokov za obdobje

(pravna oseba)

IZKAZ DENARNIH TOKOV ZA OBDOBJE od _____ do _____
(po posredni metodi oziroma različici II.)

v tisoč EUR

Oznaka	VSEBINA	ZNESEK	
		POSLOVNEGA LETA	PREJŠNJEGA LETA
1	2	3	4
A.	DENARNI TOKOVI PRI POSLOVANJU		
a)	Čisti poslovni izid pred obdavčitvijo		
	Amortizacija		
	Oslabitev/(odprava oslabitve) finančnih sredstev v posesti do zapadlosti		
	Oslabitev opredmetenih osnovnih sredstev, naložbenih nepremičnin, neopredmetenih sredstev in drugih sredstev		
	Oslabitev naložb v kapital v odvisne, pridružene in skupaj obvladovane družbe (Slabo ime)		
	Pripadajoči (dobički)/izgube iz naložb v kapital pridruženih in skupaj obvladovanih družb, obračunanih po kapitalski metodi		
	Čisti (dobički)/izgube iz tečajnih razlik		
	Čisti (dobički)/izgube iz finančnih sredstev v posesti do zapadlosti		
	Čisti (dobički)/izgube pri prodaji opredmetenih osnovnih sredstev in naložbenih nepremičnin		
	Čisti (dobički)/izgube pri prodaji neopredmetenih sredstev		
	Drugi (dobički)/izgube iz naložbenja		
	Drugi (dobički)/izgube iz financiranja		
	Nerealizirani (dobički)/izgube iz finančnih sredstev, ki so merjena po pošteni vrednosti in so sestavni del denarnih ustreznikov		
	Čisti nerealizirani (dobički)/izgube iz nekratkoročnih sredstev v posesti za prodajo in ustavljeno poslovanje in z njimi povezanimi obveznostmi		
	Čisti nerealizirani dobički v kapitalu oz. presežku iz prevrednotenja iz finančnih sredstev, razpoložljivih za prodajo (brez učinka odloženega davka)		
	Čisti nerealizirani dobički v kapitalu oz. presežku iz prevrednotenja iz varovanja denarnih tokov pred tveganji (brez učinka odloženega davka)		
	Druge prilagoditve čistega poslovnega izida pred obdavčitvijo		
	Denarni tokovi pri poslovanju pred spremembami poslovnih sredstev in obveznosti (Povečanja) / zmanjšanja poslovnih sredstev (brez denarnih ekvivalentov)		
b)	Čisto (povečanje)/zmanjšanje sredstev pri centralni banki		
	Čisto (povečanje)/zmanjšanje finančnih sredstev, namenjenih trgovanju		
	Čisto (povečanje)/zmanjšanje finančnih sredstev, pripoznanih po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida		
	Čisto (povečanje)/zmanjšanje finančnih sredstev, razpoložljivih za prodajo		
	Čisto (povečanje)/zmanjšanje kreditov		
	Čisto (povečanje)/zmanjšanje izvedenih finančnih sredstev, namenjenih varovanju		
	Čisto (povečanje)/zmanjšanje nekratkoročnih sredstev v posesti za prodajo		
	Čisto (povečanje)/zmanjšanje drugih sredstev		
c)	Povečanja / (zmanjšanja) poslovnih obveznosti:		
	Čisto povečanje/(zmanjšanje) finančnih obveznosti do centralne banke		
	Čisto povečanje/(zmanjšanje) finančnih obveznosti, namenjenih trgovanju		
	Čisto povečanje/(zmanjšanje) finančnih obveznosti, pripoznanih po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida		
	Čisto povečanje/(zmanjšanje) vlog in najetih kreditov, merjenih po odplačni vrednosti		
	Čisto povečanje/(zmanjšanje) izdanih dolžniških vrednostnih papirjev, merjenih po odplačni vrednosti		
	Čisto povečanje/(zmanjšanje) izvedenih finančnih obveznosti, namenjenih varovanju		
	Čisto povečanje/(zmanjšanje) obveznosti vezanih na nekratkoročna sredstva v posesti za prodajo		
	Čisto povečanje/(zmanjšanje) drugih obveznosti		
č)	Denarni tokovi pri poslovanju (a+b+c)		
d)	(Plačani) / vrnjeni davek na dohodek pravnih oseb		
e)	Neto denarni tokovi pri poslovanju (č+d)		

Vir: http://www.uradni-list.si/files/RS_-2009-021-00814-OB~P012-0000.PDF (30. 9. 2009)

7.2.4 Izkaz gibanja kapitala

Izkaz gibanja kapitala je računovodski izkaz, v katerem so pošteno prikazane spremembe v sestavi kapitala v določenem obračunskem obdobju. Spremembe kapitala med datumoma dveh bilanc stanja izražajo povečanje ali zmanjšanje čistih sredstev v obdobju. Z izjemo sprememb, ki so posledica poslov z lastniki kapitala (kot so vplačila kapitala, ponovne pridobitve lastnih delniških instrumentov) in s tem povezanih stroškov, predstavlja celotna sprememba kapitala v obdobju celoto prihodkov in odhodkov, vključno z dobički in izgubami, ki so bili doseženi v obravnavanem obdobju. (MRS 1, 2004).

Prikazani so tudi zneski po posameznih sestavinah kapitala, iz katerih sestoji bilančni dobiček oz. bilančna izguba za obračunsko obdobje, za katerega se izkaz gibanja kapitala sestavi. (Sklep o poslovnih knjigah in letnih poročilih bank in hranilnic, dostopno na: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200921&stevilka=814>).

Tabela 12: Struktura gibanja kapitala

Oznaka postavke	Vsebina	Znesek	
		Predhodno leto	Tekoče leto
a)	Vpisani kapital		
b)	Kapitalska rezerva ali vplačani presežek kapitala		
c)	Rezerve iz dobička		
d)	Preneseni čisti poslovni izid (preneseni čisti dobiček ali čista izguba) iz prejšnjih let		
e)	Splošni prevrednotovalni popravek kapitala		
f)	Posebni prevrednotovalni popravek kapitala		
g)	Čisti poslovni izid ali čista izguba poslovnega leta		
h)	Skupni kapital		

Vir: Letno poročilo Poštne banke Slovenije, d.d. za leto 2008

7.3 ANALIZA IZKAZA POSLOVNEGA IZIDA

V izkazu poslovnega izida so v določenem vrstnem redu zabeleženi vsi prihodki in odhodki banke v obračunskem obdobju, razlika med njimi pa pomeni poslovni izid. Ta izkaz prikazuje uspešnost poslovanja banke v obračunskem obdobju, prikazuje dinamične kategorije za razliko od bilance stanja, ki je statičen računovodski izkaz.

Izkaz poslovnega izida nam daje osnovo za izračun kazalnikov poslovne uspešnosti banke, s katerimi ugotovimo učinkovitost in uspešnost banke. Poenostavljena struktura izkaza poslovnega izida je naslednja:

Tabela 13: Izkaz poslovnega izida banke

Finančni prihodki	Finančni odhodki
Prihodki od kreditov	Obrestni odhodki iz depozitov
Prihodki iz vrednostnih papirjev	Nedepozitni odhodki (ostali viri)
Prihodki od gotovinskih sredstev	Stroški dela in drugi operativni stroški
Prihodki od ostalih sredstev	Davčni odhodki
Vsi finančni prihodki – Vsi finančni odhodki = Neto dobiček / Izguba	

Donosnost banke je pokazatelj, kako je banka sposobna upravljati tveganja in povečati svoj kapital. Donosnost v obliki zadržanih dobičkov je eden od ključnih virov povečevanja kapitala. Donosnost banke je lahko merjena na več nivojih v povezavi z izkazom poslovnega izida, kar prikazuje naslednja slika:

Obrestni prihodki

– Obrestni odhodki		
= Neto obrestni prihodki		
+ Neobrestni prihodki		
= Bruto prihodki iz poslovanja	→ Prvi nivo	Manjša možnost prirojevanja
– Stroški iz poslovanja		
= Bruto dobiček iz poslovanja	→ Drugi nivo	
– Neto rezervacije		
– Davki		
= Neto dobiček iz poslovanja	→ Tretji nivo	Večja možnost prirojevanja
+/- Izredne postavke		
= Čisti dobiček	→ Četrti nivo	

Slika 20: Struktura izkaza poslovnega izida kot različni nivoji donosnosti

Vir: Interno gradivo NLB d.d., 2006.

7.3.1 Obrestni prihodki in odhodki

Največji delež prihodkov in odhodkov banke predstavljajo aktivne in pasivne obresti oziroma neto obrestni prihodki, ki so razlika med aktivnimi in pasivnimi obrestmi.

$$\text{Neto obrestni prihodki} = \text{vsi obrestni prihodki} - \text{vsi obrestni odhodki}$$

Ključni pokazatelj donosnosti banke pa je neto obrestna marža, ki se meri s kazalnikom:

$$\text{Neto obrestna marža} = \text{neto obrestni prihodki} / \text{povprečna aktiva}$$

Primer 16:

Izračun neto obrestnih prihodkov in neto obrestne marže banke » Slovenija d.d. » za izbrano leto 2008:

$$\text{Neto obrestni prihodki} = 620.000 - 550.000 = 70.000 \text{ EUR}$$

$$\text{Neto obrestna marža \%} = 620.000 / 11.300.000 \times 100 = 5,49 \%$$

Visoka ali nizka obrestna marža je odvisna od več dejavnikov:

- vpliva inflacije v manj razvitih državah,
- različne neto obrestne marže – NOM (banke z veliko različnimi storitvami imajo različne NOM),
- razlike v neto obrestni marži bank, ki delujejo na istih trgih, predvsem zaradi dragih virov in nizkih stroškov,
- različne naložbe bank,
- večje neto obrestne marže, kar pomeni višje tveganje.

➤ **Vrste obrestnih mer**

Obrestna mera je cena, ki jo plačujemo za izposojeni denar. Ta je praviloma izražena kot delež od 100 (odstotek). Temeljno obdobje, na katero se računa, je standardizirano na eno leto ne glede na dejansko trajanje posojila. To pomeni, da se ostale časovne različice izpeljejo na temelju podatkov za osnovno obdobje.

Poznamo več vrst obrestnih mer, ki se uporabljajo v bankah. Več o tem je navedeno v učbeniku Osnove poslovnih financ, dostopno na: http://www.zavod-irc.si/docs/Skriti_dokumenti/Osnove_poslovnih_financ-Crcinovic_Leva.pdf

➤ **Način oblikovanja obrestnih mer**

- **Navadno obrestovanje**

Primer 17:

Navadno obrestovanje

– PV = sedanja vrednost (začetni znesek)	1,000
– i = letna obrestna mera	0,125 (12,5 %)
– t = število let	5
– Obrestni faktor $r = i \times t$	$= 0,125 \times 5 = 0,625$
– Bodoča vrednost $FV = PV \times (1+r)$	$= 1,000 \times (1 + 0,625)$ $= 1,000 \times 1,625$ $= 1,625$
– Navadne obresti $SI = PV \times r$ ali $SI = FV - PV$	$= 1,000 \times 0,625 = 625$ $= 1,625 - 1,000 = 625$

$$- \text{Navadna obrestna mera } i = (SI/PV)/t = 0,125 (12,5 \%)$$

Navadna (»enostavna«) obrestna mera se računa od glavnice, tj. osnovni, začetni znesek denarja¹. Na primer, če investiramo 100 denarnih enot pri 6-odstotni obrestni meri, bodo obresti znašale letno 6 enot. Čez 5 let bo glavnica še vedno 100, akumulirane obresti pa 30. Sedanja vrednost znaša 100, bodoča vrednost pa 130.

Tisto, kar je delež od 100, je proporc od 1. Na primer, 35 centov predstavlja 35 % od 100 centov ali proporcionalno 0,35 enega dolarja. Proporc je izražen kot relativna vrednost od 1, odstotek pa kot relativna vrednost od 100. Tako lahko napišemo 6 % tudi kot 0,06. Vzemimo to številko kot obrestni faktor. Za petletno obdobje pri navadnem obrestovanju po 6 % letno bo ta faktor $5 \times 0,06 = 0,30$. Za 100 \$, investiranih pet let, bodo obresti $100 \times 0,30 = 30\$$.

Primer 18:

Kumulativno obrestovanje

Glavnica v višini 1.000.000 denarnih enot, naložena v banki pri letni obrestni meri 10 %, bo ustvarila 100.000 obrestnega prihodka, če se obrestna mera računa enkrat na koncu leta. Če pa se izplačuje dvakrat, bodo obresti znašale 102.500.

Zakaj?

Za vsako polovico leta je obrestni faktor $1 + 0,10/2 = 1,05$. Po šestih mesecih bo nova glavnica znašala $1.000.000 \times 1,05 = 1.050.000$. Ta znesek, ki vključuje tudi obresti za prvih šest mesecev, je sedaj osnova za izračun obresti za naslednjih šest mesecev: $1.050.000 \times 1,05 = 1.102.500$. Izraženo drugače: $1.000.000 \times 1,05 \times 1,05$.

Pri štirih obračunskih obdobjih postaja kumulirani obrestni faktor $1 + 0,10/4 = 1,025$ in letne obresti znašajo v tem primeru $1.000.000 \times 1,025 \times 1,025 \times 1,025 \times 1,025 = 1.103.813$.

Omenjeni obrestni faktor lahko preprosto zapišemo kot 1,025⁴ in je zgornje razmerje: $1.000.000 \times (1,025)^4 = 1.103.813$.

Kumulirani obrestni faktor je število, ki nam kaže, koliko bo v geometričnem zaporedju naraščala glavnica pri obrestnoobrestnem računu ($1 +$ obrestni faktor). V prvem letu se obrestuje samo glavnica, v drugem, tretjem in naslednjih letih pa tudi akumulirane obresti. Od drugega leta naprej obresti prinašajo dodatni obrestni zaslužek.

Frekvenca, »pogostost« obrestovanja je ključnega pomena za izračun končnega zneska obresti. Razlika v višini obresti, do katere pride zaradi različnega obdobja obrestnega računanja, znaša v zgornjem primeru okoli 5000 denarnih enot. Očitno je torej, da je konverzijsko obdobje kritičnega pomena pri obrestnem računu. Podatek o letni obrestni meri je v operativnih finančah nepopoln, če ni znano, na katero konverzijsko obdobje se nanaša.

Priložena tabela prikazuje različne vrednosti obrestnega prihodka pri enaki obrestni meri, vendar za različna obdobja obrestovanja.

Tabela 14: Odstotno letno obrestovanje za različna obdobja

Obrestno obdobje	Obrestno obdobje obdobji na leto	Vrednost 1 mil. po enem letu	Ekvivalent obrestne mere z letnim obrestovanjem
Eno leto	1	1.1000	10,00
Dvakrat letno	2	1.1025	10,25
Kvartalno	4	1.1038	10,38
Mesečno	12	1.1047	10,47
Dnevno	365	1.1052	10,52

7.3.2 Neobrestni prihodki in odhodki

Med neobrestne prihodke banke štejemo: provizije, nadomestila in ostale neobrestne prihodke. Pomen neobrestnih prihodkov v bankah se povečuje. Banke ustvarjajo neobrestne prihodke z netradicionalnimi bančnimi storitvami, ki jih je vse več v bančni ponudbi.

Neto neobrestni prihodki so razlika med neobrestnimi prihodki in neobrestnimi odhodki. Sestavljeni so iz neto provizij, neto finančnih poslov in neto drugih prihodkov.

$$\text{Neto neobrestni prihodki} = \text{neto provizije} + \text{neto finančni posli} + \text{neto drugi prihodki}$$

Najvišji delež med neto neobrestnimi prihodki predstavljajo **neto provizije**. Neto provizije pa so sestavljene v globalu od neto provizij plačilnega prometa, provizij za opravljanje administrativnih storitev in provizije od posojilnih poslov.

Neto finančni posli nastajajo pri trgovanju z vrednostnimi papirji. Vrednost neto finančnih poslov je odvisna od vrednotenja investicijskih in tržnih brezvrednostnih papirjev ob rasti tečajev vrednostnih papirjev.

Delež neto drugih prihodkov se v bankah povečuje. Postavka »neto drugi prihodki« vsebuje druge poslovne prihodke, izredne prihodke, druge poslovne odhodke in izredne odhodke.

7.3.3 Stroški

Stroški so cenovno izraženi potroški prvin poslovnega procesa pri nastajanju in razpečevanju poslovnih učinkov. V globalu jih v bankah delimo na:

- stroške amortizacije,
- stroške dela in
- druge operativne stroške.

Amortiziranje je prenašanje vrednosti amortizirljivega sredstva med stroške v ocenjeni dobi njegove koristnosti. **Strošek amortizacije** je opredeljen kot znesek ekonomskih koristi opredmetenih sredstev (poslovna zgradba, oprema, informacijska tehnologija...), ki so se uporabljala v določenem obdobju. Pri izračunu stroška amortizacije se uporabljajo časovne

amortizacijske stopnje, ki so lahko enakomerne oz. enake v vseh letih koristnosti, rastoče ali padajoče.

Stroški dela predstavljajo velik del vseh stroškov. Sestavljeni so iz plač zaposlenih, nadomestil plač, dajatev v naravi, daril, nagrad, odpravnin ter obveznih prispevkov za socialno varnost in iz stroškov, povezanih s pokojninami in z drugimi ugodnostmi.

Drugi operativni stroški so stroški materiala in poslovnih storitev, ki nastajajo pri izvajanju bančnih storitev.

7.3.4 Rezervacije in odpisi

Banke morajo pred odobritvijo kredita ali kakšne druge kreditne naložbe komitentu oceniti njegovo kreditno sposobnost oziroma boniteto. Bonitetna ocena naj bi odražala določeno stopnjo verjetnosti, da dolžnik svojih obveznosti ne bo sposoben poravnati v dogovorjenih rokih ali da bo imel večje ali manjše težave z njihovim rednim servisiranjem. Odvisno od ocene pričakovane izpostavljenosti banke kreditnemu tveganju morajo banke v svojih knjigah narediti popravek vrednosti naložbe oziroma nominalno vrednost naložbe znižati za nek odstotek, ki predstavlja vrednost potencialne izgube ali odpisa terjatve v prihodnjem času. Tako banka zniža dobiček tekočega leta za oblikovane rezervacije.

Z namenom da delničarji banke in drugi upniki ne bi dobili napačne slike, da banka danes posluje zelo uspešno, čez nekaj let pa se lahko zgodi, da ge zaradi odpisa terjatev, ki jih odobrava danes, v stečaj, morajo banke oblikovati rezervacije za potencialne izgube že danes, torej v trenutku, ko odobravajo naložbo.

Politika oblikovanja rezervacij in razvrščanje v bonitetne razrede je predpisana v Sklepu o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic, dostopno na: <http://www.bsi.si/iskalniki/zakoni-in-predpisi.asp?txtKljucne=rezervacije&blank=&subKljucne=I%9A%E8i&selPodrocjeId=-1&MapaId=132&blnCheck=False>.

7.4 ANALIZA KAZALNIKOV – KONTROLING

Iz bilance stanja banke dobimo z analizo kazalnikov informacije o premoženju, naložbah, financiranju in kapitalu. Izkaz poslovnega izida nam daje informacijo za določitev ekonomskega vidika poslovanja, pri čemer nas zanima poslovni izid. S primerjavo posameznih kategorij bilance stanja in izkaza poslovnega izida pogosto dobimo dodatne informacije, pomembne za oceno poslovanja banke. Razmerje med izbranimi postavkami računovodskih izkazov se izraža s kazalniki, ki so lahko izraženi kod indeks, koeficient ali kot stopnja udeležbe.

7.4.1 Kazalniki kvalitete aktive

Pri analizi kvalitete aktive so pomembni predvsem štirje kazalniki:

- rast kreditov,
- delež slabih naložb v celotnih kreditih,
- pokritost slabih kreditov z rezervacijami in
- delež rezervacij in kapitala glede na slabe kredite.

Pogostnost rasti banke kaže analitiku, katerim problemom se pri tem banka izpostavlja. Prehitra rast kreditov kaže, da banka povišuje višino svojih kreditov pod svojo sposobnostjo kreditnega upravljanja in se ponavadi kaže analitiku kot negativen dejavnik.

$$\text{Rast kreditov v \%} = \frac{\text{kredit v drugem letu} - \text{kredit v prvem letu}}{\text{kredit v prvem letu}} \times 100$$

Ker banka večino kreditov daje na kratek rok, lahko hitra rast kreditov v enem letu povzroči visoko stopnjo slabih kreditov v naslednjem letu, posebno če se ekonomija slabša. Prekomerna rast kreditov je dober pokazatelj problemov kvalitete aktive. Okoliščine kažejo, da je 30-odstotna rast že nenavadna, vendar mora biti analitik previden že pri 20-odstotni rasti. (Golin, 2001.)

$$\text{Kazalnik slabih kreditov v \%} = \frac{\text{vsi slabi krediti}}{\text{vsi krediti}} \times 100$$

Kazalnik slabih kreditov je pokazatelj kvalitete aktive. Ta kazalnik moramo primerjati z rastjo celotnih kreditov. Zadovoljivo je od 5 % do 10 %.

$$\text{Pokritost slabih kreditov v \%} = \frac{\text{celotne rezervacije}}{\text{slabi krediti}} \times 100$$

Kazalnik pokritosti slabih kreditov z rezervacijami se nanaša na celotne rezervacije in ne samo na letne rezervacije. Kazalnik kaže v kakšnem obsegu bodo rezervacije pokrile neplačila, ki se domnevajo za slaba. Minimalna zadovoljiva pokritost je od 50 % do 75 % in primerna pokritost je od 75% do 100%.

$$\text{Kazalnik nesolventne banke v \%} = \frac{\text{rezervacije} + \text{lastniški kapital}}{\text{slabi krediti}} \times 100$$

Lastniški kapital deluje kot obramba proti slabim kreditom. Banka lahko ima kazalnik delež rezervacij in lastniškega kapitala glede na slabe kredite, ki presega 100 %. V primeru da je manj kot 100 % in so vsi slabi krediti celotna izguba (= % povračilo), bi bile rezervacije in kapital izčrpani pred obveznostmi do depozitarjev.

$$\text{EBPT glede na celotne kredite \%} = \frac{\text{neto prihodki iz poslovanja} + \text{rezervacije}}{\text{celotni krediti}} \times 100$$

Primer 19:

$$\text{Rast kreditov v \%} = \frac{8.000.000 - 7.350.000}{7.350.000} \times 100 = 8,8 \%$$

1.490.000

$$\begin{aligned} \text{Kazalnik slabih kreditov v \%} &= \frac{1.200.000}{8.000.000} \times 100 = 18,7 \% \\ \text{Pokritost slabih kreditov v \%} &= \frac{1.200.000}{1.490.000} \times 100 = 80,5 \% \\ \text{Kazalnik nesolventne banke v \%} &= \frac{1.200.000 + 1.000.000}{1.490.000} \times 100 = 147,6 \% \\ \text{EBPT glede na celotne kredite \%} &= \frac{70.000 + 1.200.000}{8.000.000} \times 100 = 1,59 \% \end{aligned}$$

Ključni pokazatelj zmogljivosti zaslužka banke pa je kazalnik dobiček pred rezervacijami in davki (EBPT) glede na neto kredite. Čim višji je ta kazalnik, več slabih kreditov lahko banka odpiše v določenem letu. (Golin, 2001).

7.4.2 Kazalniki kapitalske moči

Najosnovnejša kazalnika za merjenje kapitalske moči sta lastniški kapital glede na bilančno vsoto in lastniški kapital glede na depozite.

$$\text{Lastniški kapital glede na bilančno vsoto} = \frac{\text{celotni lastniški kapital}}{\text{bilančna vsota}}$$

Lastniški kapital glede na bilančno vsoto je prvi pokazatelj solventnosti banke. Kazalnik mora biti v povezavi z aktivnostjo banke, kvaliteto aktive. Banke z višjim tveganjem ali več problematičnimi krediti potrebujejo več kapitala.

$$\text{Količnik kapitalske ustreznosti} = \frac{\text{kapital}}{\text{tveganju prilagojena aktiva}}$$

Količnik kapitalske ustreznosti je razmerje med kapitalom banke in tveganju prilagojene aktive, povečane s tveganjem prilagojene postavke. Količnik kapitalske ustreznosti mora vedno znašati najmanj 8 %. Banka Slovenije lahko posamezni banki z odločbo določi količnik minimalne kapitalske ustreznosti, ki je višji od 8 %, vendar ne višji od 12 %, če je to potrebno zaradi narave, vrste in obsega poslov, ki jih banka opravlja, ter tveganj, ki jim je v zvezi s tem izpostavljena. (Zakon o bančništvu, 2004.)

Kapital banke mora vedno biti najmanj enak vsoti:

- kapitalskih zahtev, izračunanih z uporabo količnika minimalne kapitalske ustreznosti,
- kapitalskih zahtev za prekoračenja stanja udeležbe v kapitalu nefinančnih organizacij ter ne sme biti nikoli manjši od minimalnega zneska osnovnega kapitala. (Zakon o bančništvu, 2004.)

$$\text{Kapitalski koeficient (min. 8 \%)} = \frac{\text{kapital}}{\text{kreditna tveganja} + \text{operativna tveganja} + \text{tržna tveganja}}$$

Z uvedbo novega baselskega sporazuma ostaja minimalna kapitalska ustreznost še vedno 8 %, od tega mora znašati kapital prvega reda najmanj 4 %. Definicija kapitala v števcu ostaja enaka, v imenovalcu pa so tržna tveganja obravnavana enako, kreditna tveganja so bistveno spremenjena in operativna tveganja so popolnoma nova komponenta.

7.4.3 Kazalniki donosnosti

Uspešnost posameznih bank in bančnega sistema merimo z različnimi kazalniki donosnosti in tveganja. Eden izmed najpomembnejših in najbolj pogosto uporabljenih kazalnikov s stališča lastnikov je donosnost lastniškega kapitala (return on equity – ROE).

$$\text{ROE} = \frac{\text{čisti dobiček}}{\text{lastniški kapital}}$$

ROE je sintetičen kazalnik, ki je sestavljen iz enostavnejših kazalnikov. Vrednost tega kazalnika je odvisna od večjega števila sprejemljivk. Kaže nam uspešnost pridobivanja prihodka, gospodarnost poslovanja, planiranje davkov idr. (Kobe, 1997.)

$$\text{ROE} = \text{donosnost sredstev (ROA)} \times \text{finančni vzvod (FV)}$$

$$\text{ROE} = \frac{\text{čisti dobiček}}{\text{bilančna vsota}} \times \frac{\text{bilančna vsota}}{\text{lastniški kapital}}$$

Vrednost ROE se zniža, če se zniža finančni vzvod in/ali vrednost ROA.

$$\text{ROA} = \frac{\text{čisti dobiček}}{\text{bilančna vsota}}$$

Kazalnik donosnost sredstev (return on assets – ROA) kaže, kako učinkovito so izkoriščeni resursi banke, tako finančni (različne vloge komitentov) kot realni (zaposleni, oprema, nepremičnine, poslovna mreža) pri zagotavljanju prihodkov. Kazalnik donosnosti sredstev je kazalnik učinkovitosti banke.

Primarna funkcija banke je posredništvo pri prenašanju prihrankov od varčevalcev k investitorjem. Bančna obrestna marža nam kaže razliko med obrestnimi prihodki glede na povprečno bilančno vsoto ali povprečno obrestno aktivo. (Kobe, 1997.)

$$\text{Bančna obrestna marža} = \frac{\text{obrestni prihodki} - \text{obrestni odhodki}}{\text{povprečna obrestna aktiva}}$$

Če je banka znižala obrestno maržo, mora spremeniti svojo naložbeno politiko ali poiskati cenejša sredstva, če hoče maržo izboljšati. Bančna obrestna marža je praviloma nižja pri bankah, ki delujejo večinoma s podjetji in se razlikuje od bank, ki imajo veliko manjših komitentov. S stališča tveganja pa lahko nizka obrestna marža pomeni, da ima banka malo tvegane naložbe.

$$\text{Marža finančnega posredništva} = \frac{\text{čiste obresti} + \text{čisti neobrestni prihodki}}{\text{povprečna aktiva}}$$

Marža finančnega posredništva kaže uspešnost poslovanja banke na področju obrestnega dela bilančne vsote in na področju ostalih storitvenih dejavnosti banke.

Stroškovno učinkovitost poslovanja banke pa izkazujeta dva kazalnika, in sicer :

$$\text{Kazalnik učinkovitosti} = \frac{\text{stroški (dela, amortizacija in material) (brez neto rezervacij)}}{\text{neto obrestni prihodki} + \text{neto neobrestni prihodki}}$$

in

$$\text{Kazalnik učinkovitosti} = \frac{\text{stroški}}{\text{bilančna vsota}}$$

7.4.4 Kazalniki virov financiranja in likvidnosti

Viri financiranja in likvidnost se ponavadi analizirajo skupaj, ker imajo viri financiranja banke glavni učinek na likvidnost banke. Osnovni kazalnik merjenja likvidnosti banke je delež neto kreditov glede na celotne depozite.

$$\text{Neto krediti glede na celotne depozite v \%} = \frac{\text{neto krediti}}{\text{vsi depoziti s strani strank} + \text{medbančni depoziti}} \times 100$$

Natančnejše merjenje likvidnosti je s kazalnikom delež neto kreditov glede na depozite s strani strank.

$$\text{Neto krediti glede na depozite s strani strank v \%} = \frac{\text{neto krediti}}{\text{depoziti s strani strank}} \times 100$$

Kazalnik, ki je osnova za merjenje likvidnosti sredstev, je kazalnik likvidnosti, ki se izkazuje v skladu z Navodilom za izračun kazalnikov poslovanja bank in hranilnic (2007) na dva načina:

$$\text{Kazalnik likvidnosti} = \frac{\text{likvidna sredstva}}{\text{kratkoročne vloge nebančnega sektorja}}$$

in

Kazalnik likvidnosti = $\frac{\text{likvidna sredstva}}{\text{povprečna aktiva}}$

Analiza poslovanja banke s pomočjo kazalnikov je zapletena in ima mnoge omejitve. Kadar opazujemo kazalnike v času, moramo vedeti, da se vrednost kazalnika spremeni zaradi spremembe vrednosti imenovalca in/ali števca. Zato moramo najprej ugotoviti, kateri del kazalnika se je spremenil in šele potem, zakaj se je to zgodilo.

7.5 POROČANJE BANK

Banke pripravljajo redna mesečna in letna poročila za notranje uporabnike banke, to so:

- organi banke : skupščina, nadzorni svet in uprava banke,
- imenovani odbori banke s strani uprave: odbor za upravljanje z bilanco banke, kreditni odbor, likvidnostna komisija in kolegij banke;

in

- za zunanje uporabnike v skladu zakonodajo in ostalimi izvedbenimi predpisi Banke Slovenije, Davčne uprave, Agencije za trg vrednostnih papirjev , AJPEŠ-a...

Nadzorni organ nad vsemi bankami in hranilnicami je Banka Slovenije. Na internetni strani <http://www.bsi.si>, v podglavju **Poročanje Banki Slovenije** se nahajajo informacije o načinu poročanja podatkov Banki Slovenije. Vsi, ki so zavezani za poročanje Banki Slovenije, najdejo na teh straneh vse obrazce, navodila in programe, ki jih potrebujejo za poročila, dostopno na: <http://www.bsi.si/porocanje.asp?MapaId=1096>.

Zakoni, sklepi in predpisi, ki urejajo poročanja bank:

- Zakon o Banki Slovenije (ZBS-1-UPB1), Uradni list RS, št. 72/06,
- Zakon o bančništvu (ZBan1), Uradni list RS 131/06,
- Sklep o poslovnih knjigah in letnih poročilih bank in hranilnic, Uradni list RS 28/07, dostopno na: <http://www.bsi.si/porocanje.asp?MapaId=407>

Dostop do zakonodaje in ostalih predpisov, ki jih mora banka upoštevati pri svojem poslovanju: <http://zakonodaja.gov.si/>:

- VI. [GOSPODARSKOPRAVNA UREDITEV](#)
 - 1. [GOSPODARSKI SUBJEKTI](#)
 - 1. [Družbe, podjetja, zadruga, skladi](#)
 - 2. [Zbornice](#)
 - 2. [BANČNI IN MONETARNI SISTEM](#)
 - 1. [Banka Slovenije](#)
 - 2. [Banke in hranilnice](#)
 - 3. [Denarna enota](#)
 - 4. [Devizno poslovanje](#)
 - 5. [Cene, obresti in obrestna mera](#)

3.	<u>FINANČNI PREDPISI, PLAČILNI PROMET V DRŽAVI IN EKONOMSKI ODNOSI S TUJINO</u>
1.	<u>Računovodstvo in revizija</u>
2.	<u>Plačilni promet</u>
3.	<u>Pranje denarja</u>
4.	<u>Zunanja trgovina</u>
5.	<u>Mednarodne finančne obveznosti države</u>
6.	<u>Članstvo v mednarodnih finančnih organizacijah</u>
4.	<u>VREDNOSTNI PAPIRJI</u>
1.	<u>Splošni predpisi o vrednostnih papirjih in trgu vrednostnih papirjev</u>
2.	<u>Menica in ček</u>
5.	<u>VARSTVO KONKURENCE</u>
6.	<u>VARSTVO POTROŠNIKOV</u>
7.	<u>ZAVAROVALNIŠTVO</u>

Povzetek poglavja

V zadnjem poglavju vam predstavljamo zakonske osnove in pomen sestavljanja računovodskih izkazov bank, ki so naslednji: Bilanca stanja, Izkaz poslovnega izida, Izkaz gibanja kapitala, Izkaz finančnega izida (finančnih tokov) in Pojasnila, ki obsegajo pregled vseh pomembnih računovodskih usmeritev in drugo pojasnjevalno gradivo v skladu z MRS 1.

Na osnovi računovodskih izkazov se v bankah izvaja tudi analiza uspešnosti poslovanja bank na osnovi izračunov kazalnikov za potrebe organov banke in zunanjih regulatorjev. Izračuni kazalnikov poslovanja bank in hranilnic so natančno predpisani z navodilom na osnovi Sklepa o poslovnih knjigah in letnih poročilih bank in hranilnic (Ur. list RS, št. 28/07).

Utrjevanje poglavja in razmišljanje

- Opišite pomen evidentiranja poslovnih dogodkov.
- Kateri predpisi določajo pripravo računovodskih izkazov bank?
- Katere so glavne sestavine bilance stanja banke?
- Na kakšen način se izdeluje izkaz finančnega izida?
- Analizirajte vse vrste prihodkov, ki jih ustvarjajo banke?
- Kaj je pomen izkaza gibanja kapitala?
- Katere kazalnike uspešnosti poslovanja bank poznate?
- Katere so temeljne računovodske predpostavke?
- Kakšna je politika oblikovanja rezervacij v bankah?
- Kakšne obrestne mere se uporabljajo v bankah?
- Opišite načine obrestovanja, ki jih poznate?
- Pojasnite izračun kazalnika neto obrestne marže.
- Pojasnite kazalnike ROA, ROE in finančni vzvod.
- Kako se meri stroškovna učinkovitost banke?

8 LITERATURA IN VIRI

- Andersen, A. *Operational Risk and Financial Institutions*. London: Risk Publications, 1998.
- Bobek, D. *Organiziranje in poslovanje bank*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta, 1992.
- Bohinc, R., Bratina, B., in Pivka, H.M. *Temelji obveznostnega prava Gospodarsko pravo 1*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 1998.
- Caouette, J. B., Altman, E., Narayanan, P. *Managing Credit Risk*. John Wiley & Sons, Inc., New York, 1998.
- Dimovski, V., in Gregorič, A. *Temelji bančništva*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, Univerza v Ljubljani, 2000.
- Fišer, R. *Možnosti in utemeljenost ustanavljanja bančnih enot poslovne banke*. Maribor: Poslovno-ekonomska fakulteta Maribor, 1990.
- Gerbec, F., in Košir, B. *Pogodbe o leasingu: vzorčne pogodbe in komentar*. 1999.
- Glogovšek, J. *Organizacijski in drugi vidiki bančnega poslovanja*. Univerza v Mariboru, Ekonomsko-poslovna fakulteta, 1996.
- Ivajnko, Š. *Zakon o menici s komentarjem*. Ljubljana: GV, 2001.
- Jamnik Skubic, T. *Ocenjevanje kreditne sposobnosti. Ocena kreditne sposobnosti*. Ljubljana: CISEF, 2002.
- Juhart, M., et al. *Zavarovanje in utrditev obveznosti*. Ljubljana: GV, 1995.
- Kamhi, B. *Temeljni pravni pojmi pri poslovanju s komitenti*. Ljubljana: Gospodarski vestnik, 1995.
- Karpe, P. *Upravljanje bilance banke*. Bančni vestnik, Ljubljana, 1998, 7-8, str. 54-56.
- Kidwell, D.S., et al. *Financial institutions, markets and money*. USA, 1997.
- Košak, M. *Bančništvo*. Prezentacija za seminar za kandidate za sodne izvedence ekonomske stroke. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2008.
- Krumberger, M. *Nadzor bančnega poslovanja in obvladovanje tveganj v slovenskem bančništvu – izkušnje, problemi in priporočila* (Borak, Neven: Analiza bančnih tveganj) 6. strokovno posvetovanje o bančništvu, Portorož: Zveza ekonomistov Slovenije, 2000.
- Lazarevič, Ž., in Prinčič, J. *Zgodovina slovenskega bančništva*. Ljubljana: Združenje bank Slovenije, 2000.
- Majič, M. *Operativno tveganje: definicija, regulacija in merjenje*, 8. strokovno posvetovanje o bančništvu, Portorož: Zveza ekonomistov Slovenije, 2002.

Ribnikar, I. *Monetarna ekonomija 2*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1999.

Rubin, Saša: »Na poti do Basla II«, Ljubljana: 2000, Bančni vestnik št. 6, str. 41–44.

Scheller, H. K. *The European Central Bank*. Frankfurt: History, Role and unctioning. European Central Bank, 2004.

Simoneti, M. *Trgovanje z vrednostnimi papirji in poslovanje javnih delniških družb v Sloveniji*. Prezentacija za seminar za kandidate za sodne izvedence ekonomske stroke. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2008.

Saunders, A. *Financial Institutions Managenen*. Fourth Edition, B.k., Mc Graw-Hill Irvine, 2003.

Škorjanc, L. *Kreditno tveganje in zavarovanje posojil pri zavarovalnici*, magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2003.

Tratnik, M., et al. *Stvarnopravna zavarovanja*. Maribo: Studio Lenea, 2001.

Veselinovič, D. *Opcije in drugi terminski (izvedeni) finančni instrumenti*. Ljubljana: GV, 1998.

Vozel, A. *Prihodnost bančne mreže*. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 2000.

Abanka, Primerjava storitev, dostopno na naslovu:
<http://www.abanka.si/sys/cmspage.aspx?MapaId=20903>. (23.2.2009).

Agencija za trg vrednostih papirjev, dostopno na naslovu: <http://www.a-tvp.si> (20.2.2009).

Agencije za zavarovalni nadzor, dostopno na naslovu: <http://www.a-zn.si> (20.2.2009).

Banka Slovenije, dostopno na naslovu: <http://www.bsi.si/ekonomska-in-monetarna-unija.asp?MapaId=1266>. (15.2.2009)

Banka Slovenija, dostopno na: <http://www.bsi.si/nadzor-bank.asp?MapaId=163> (10.11.2009).

DIREKTIVA 94/19/ES EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA z dne 30. maja 1994 o sistemih zjamčenih vlog, Uradni list Evropskih skupnosti, l 135/5, 1994.

Evropska unija, dostopno na naslovu: <http://www.evropa.gov.si/institucije> (20. 2. 2009)

Letno poročilo 2007, Banka Slovenije, dostopno na naslovu: <http://www.zbs-giz.si/zdruzenje-bank.asp?StructureId=480> (15.2.2009).

Vir: Mojdenar.com, dostopno na: http://www.mojdenar.com/BANKE/plac_kart_splosno.asp (25. 8. 2009)

Opća enciklopedija, Jugoslovanski leksikografski zavod, tretja izdaja, Zagreb, 1977.

Osnove vlaganja v vrednostne papirje (on line). Publikacija Ljubljanske borze (citirano 15.2.2009). Dostopno na naslovu:
<http://www.ljse.si/cgi-bin/jve.cgi?doc=650&sid=cK8ql6dOXy8dVATo>.

Politika obvladovanja tveganj, NLB Leasing Ljubljana d.o.o., interno gradivo, Ljubljana, 2009

Sklepa o sistemu zajamčenih vlog (Uradni list RS, št. 47/07 in 117/08).

Stvarnopravni zakonik, Uradni list RS, št. 87/02.

Zakona o gospodarskih družbah, slovenskih računovodskih standardov in Sklepa o poslovnih knjigah in poslovnih poročilih bank in hranilnic.

Združenje bank Slovenije, *Splošni pogoji bank v Republiki Sloveniji*, Ljubljana, 2003.

Zakona o bančništvu (Uradni list RS, št. 131/06, 1/08 in 109/08).

Zakoni in predpisi , dostopno na naslovu: <http://www.zakonodaja.gov.si> (15.1.2009).

Združenje bank Slovenije, Zakonske podlage: dostopno na naslovu: <http://www.zbs-giz.si/zdruzenje>, <http://www.zbs-giz.si/zdruzenjebank.asp?StructureId=436bank.asp?StructureId=436> (10.2.2009).

Projekt **Impletum**

Uvajanje novih izobraževalnih programov na področju višjega strokovnega izobraževanja v obdobju 2008–11

Konzorcijski partnerji:

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za šolstvo in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007–2013, razvojne prioritete 'Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja' in prednostne usmeritve 'Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja'.